

2016

ÅRSRAPPORT

Vårt markedsområde

SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

- 04 Administrerende direktørs kommentar
- 05 Hovedtall og nøkkeltall siste 5 år

FINANSIELLE RESULTATER

- 08 Styrets beretning
- 20 Resultatregnskap
- 22 Balanse
- 24 Endring i egenkapital
- 26 Kontantstrømoppstilling
- 27 Noter
- 97 Revisjonsberetning
- 105 Erklæring fra styret og administrerende direktør

LEDELSE OG MILJØ

- 107 Eierstyring og selskapsledelse
- 114 SpareBank 1-alliansen

ENGASJEMENT

- 111 Lokalt engasjement

TILLITSVALGTE I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

- 112 Tillitsvalgte i SpareBank 1 Østfold Akershus

Gode sammen

2016 var året hvor fokus på gode kundeopplevelser ble en av de viktigste driverne for verdiskapningen vår.

Bankprodukter kan oppfattes som like, men det kan være stor forskjell på hvordan du opplever å bli ivaretatt som kunde av banken din. Der skal vi være gode! Den omfattende digitaliseringen av finansbransjen fortsetter i rekordfart, og nye smarte løsninger endrer dermed måten mange ønsker å bruke banken på. Vi følger utviklingen nøye, og tilpasser organisasjonen, kontornettet, kompetansen og teknologien på best mulig måte. Slik ønsker vi å ivareta gode relasjoner til kundene våre selv om bankhverdagen blir stadig mer digital for mange.

I løpet av året har vi implementert en ny visjon i organisasjonen med et tydelig løfte som forplikter overfor kundene og regionen som vi er en del av; vi skal være regionens anbefalte finanshus fordi vi bryr oss.

Med digitaliseringen som skjer i finansbransjen, endrer verden og spillereglene seg. Hvordan «bryr vi oss» om kundene når vi er midt inne i de største og kanskje mest omfattende digitaliseringen av bransjen noensinne? Med kjerneverdiene våre, «Nær og Dyktig» som kompass, og en gjeng med engasjerte og dyktige medarbeidere, gjør vi alt vi kan for å ivareta dine behov for god tilgjengelighet. Konkurransedyktige betingelser og smarte løsninger innenfor bank, forsikring og eiendomsmegling bidrar til en god totalpakke. Kort sagt; du skal få en enda enklere bankhverdag og bedre hverdagsøkonomi.

Mange krefter fra det offentlige, og fra det private næringsliv jobber nå sammen for å løfte Østfold opp og frem.

SpareBank 1 Østfold Akershus er en selvstendig regional sparebank som nyter godt av å være en del av SpareBank 1-alliansen. Det er en ekstra stor fordel i en tid som krever store investeringer og hurtig utvikling av teknologi og systemer. Vi har også gjort egne store investeringer i året som er gått for å hente inn ny kompetanse og teknologi for å møte morgendagens krav.

Regionen vår er nå inne i en god økonomisk utvikling. Årets Østfoldkonferanse i regi av Østfold Fylkeskommune, hadde mange eksempler på at næringslivet i regionen blomstrer og har gode vekstvilkår for fremtiden. Det er med glede jeg registrerer at det satses og investeres både for nyskapning og for å bevare eksisterende arbeidsplasser. Mange krefter fra det offentlige, og fra det private næringsliv jobber nå sammen for å løfte Østfold opp og frem. Det skaper aktivitet og sender viktige positive signaler til omgivelsene og andre som ønsker å etablere seg her. SpareBank 1 Østfold Akershus er med som økonomisk støttespiller og muliggjørere, og vi er engasjert i flere prosjekter som bidrar til nyskapning og innovasjon i regionen.

Som sparebank bidrar vi gjennom vår forretningsmodell til lokal verdiskapning og til at deler av vår verdiskapning kommer tilbake til lokalsamfunnene i regionen som vi er en del av. Sammen med de to sparebankstiftelsene våre, Sparebankstiftelsen Østfold Akershus og Sparebankstiftelsen Halden, har vi i 2016 investert i en rekke prosjekter som bidrar til viktige samfunnsoppgaver og arenaer for mestring, økt livskvalitet, innovasjon og nyskapning. Jeg er optimistisk med tanke på fremtiden og har virkelig «trua» på regionen vår! Det gode resultatet for 2016 gir banken og stiftelsene en enda mer solid plattform for å fortsette dette viktige arbeidet og samfunnsansvaret. Sammen skaper vi framtidens Østfold og søndre del av Akershus!

Arild Bjørn Hansen
administrerende direktør

HOVEDTALL OG NØKKELTALL SISTE 5 ÅR

(i hele tusen kroner)

KONSERN	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat					
Netto renteinntekter	363 666	337 891	291 087	282 671	252 425
Netto provisjons- og andre inntekter	232 240	239 759	253 450	249 636	197 806
Netto avkastning på finansielle instrumenter til virkelig verdi	126 585	32 233	110 486	59 875	88 199
Sum netto inntekter	722 491	609 883	655 022	592 182	538 430
Sum driftskostnader	317 378	318 164	351 867	321 133	- 319 322
Driftsresultat før tap	405 113	291 719	303 156	271 049	219 108
Tap på utlån og garantier	966	13 544	40 426	49 043	- 31 475
Resultat før skatt	404 148	278 175	262 730	222 006	187 632
Skattekostnad	75 705	60 481	44 731	50 520	- 45 226
Årsresultat fra videreført virksomhet	328 443	217 694	218 000	171 486	142 407
Resultat virksomhet holdt for salg, etter skatt	3 597	3 294	1 850	98	- 5 431
Årsresultat	332 040	220 989	219 850	171 584	136 976
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital					
Netto renteinntekter	1,88 %	1,82 %	1,59 %	1,57 %	1,46 %
Netto provisjons- og andre inntekter	1,20 %	1,29 %	1,39 %	1,39 %	1,14 %
Netto avkastning på finansielle instrumenter til virkelig verdi	0,65 %	0,17 %	0,60 %	0,33 %	0,51 %
Sum netto inntekter	3,73 %	3,29 %	3,59 %	3,29 %	3,11 %
Sum driftskostnader før tap på utlån	1,64 %	1,72 %	1,93 %	1,78 %	1,84 %
Driftsresultat før tap	2,09 %	1,58 %	1,66 %	1,51 %	1,27 %
Tap på utlån og garantier	0,00 %	0,07 %	0,22 %	0,27 %	0,18 %
Resultat før skatt	2,09 %	1,50 %	1,44 %	1,23 %	1,08 %
Skattekostnad	0,39 %	0,33 %	0,24 %	0,28 %	0,26 %
Årsresultat fra videreført virksomhet	1,70 %	1,18 %	1,19 %	0,95 %	0,82 %
Resultat virksomhet holdt for salg, etter skatt	0,02 %	0,02 %	0,01 %	0,00 %	-0,03 %
Årsresultat	1,71 %	1,19 %	1,20 %	0,95 %	0,79 %
Balansetall					
Brutto utlån til kunder	16 082 315	15 312 961	14 390 815	14 228 441	14 067 685
Brutto utlån til kunder inkl. overført til kredittforetak	23 878 725	22 531 690	21 088 686	20 899 793	19 510 719
Innskudd fra kunder	12 369 642	11 806 142	11 687 669	10 970 069	10 675 298
Innskuddsdekning	76,9 %	77,1 %	81,2 %	77,1 %	75,9 %
Utlånsvekst siste 12 måneder	5,0 %	6,4 %	1,1 %	1,1 %	-3,3 %
Utlånsvekst inkl. overført til kredittforetak	6,0 %	6,8 %	0,9 %	7,1 %	4,8 %
Innskuddsvekst siste 12 måneder	4,8 %	1,0 %	6,5 %	2,8 %	4,4 %
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	19 363 463	18 520 253	18 268 975	18 000 362	17 317 111
Forvaltningskapital	19 865 179	18 793 190	17 987 353	18 155 946	17 167 867
Forvaltningskapital inkl. overført til kredittforetak	27 661 589	26 011 919	24 685 224	24 827 298	22 360 901

HOVEDTALL OG NØKKELTALL SISTE 5 ÅR (forts.)

(i hele tusen kroner)

KONSERN	2016	2015	2014	2013	2012
Nøkkeltall					
Resultat av ordinær drift %	1,44 %	1,40 %	1,05 %	1,17 %	0,76 %
Kostnadsprosent ²⁾	43,93 %	52,17 %	53,72 %	54,23 %	59,31 %
Tapsprosent utlån ³⁾	0,01 %	0,09 %	0,28 %	0,34 %	0,22 %
Misligholdte engasjement i % av brutto utlån	0,35 %	0,51 %	1,09 %	1,43 %	1,60 %
Andre tapsutsatte engasjement i % av brutto utlån	0,16 %	0,11 %	0,25 %	0,66 %	0,92 %
Tapsprosent utlån inkl. overført til kredittforetak ³⁾	0,00 %	0,06 %	0,19 %	0,23 %	0,16 %
Misl. eng. i % av brutto utlån inkl overført til kredittforetak	0,24 %	0,34 %	0,75 %	0,97 %	1,15 %
A. tapsut.eng. i % av br. utlån inkl overført til kredittforetak	0,10 %	0,07 %	0,17 %	0,45 %	0,67 %
Egenkapitalavkastning ¹⁾	13,80 %	10,78 %	12,55 %	10,91 %	9,42 %
Kapitaldekningsprosent	18,24 %	17,49 %	16,46 %	19,80 %	14,54 %
Kjernekapitalsprosent	17,88 %	17,49 %	16,46 %	17,07 %	14,54 %
Ren kjernekapitalsprosent	16,30 %	16,56 %	15,62 %	13,56 %	12,49 %
Antall kontor	9	9	10	13	13
Antall årsverk	200,0	209,5	229,0	235,1	229,5

1) Overskudd i prosent av gjennomsnittlig egenkapital. Hybridkapital er ikke medregnet og renter på denne er fratrukket overskudd.

2) Sum kostnader i prosent av sum driftsinntekter

3) Netto tap i prosent av gjennomsnittlig brutto utlån

Finansielle resultater

Styrets beretning

(tall for 2015 i parentes)

SpareBank 1 Østfold Akershus konsernet består av morbanken SpareBank 1 Østfold Akershus samt datterselskapene Nekor Gårdselskap AS (100 %), og EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS (100 %). Banken har også betydelige eierandeler i Samarbeidende Sparebanker AS og Samarbeidende Sparebanker Bankinvest I AS.

SpareBank 1 Østfold Akershus har sitt hovedkontor i Moss og har til sammen 9 kontorer i Østfold og Akershus syd regionen. Konsernets hovedvirksomhet er salg og formidling av finansielle produkter og tjenester, investeringstjenester samt eiendomsmegling.

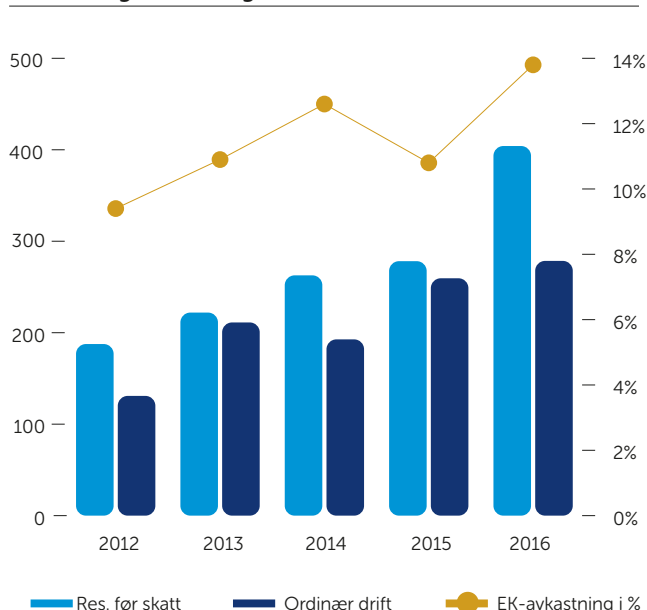
2016

Resultat før skatt ble på 404,1 mill. kr (278,2 mill. kr). Resultatet fra den ordinære virksomheten etter tap utgjorde 277,6 mill. kr (245,9 mill. kr). Korrigert for engangsposter på 11,0 mill. kr er det en forbedring på 42,6 mill. kr.

Underliggende drift viser en positiv utvikling grunnet i hovedsak høyere netto renteinntekter og lavere kostnader. Resultat før skatt forbedres ytterligere sammenlignet med fjoråret som følge av lave tap. Konsernet er som tidligere varslet i mål med kostnadsbesparellesprogrammet. Siden 2013 er kostnadene redusert med 40,4 mill. kr eller 12,6 %.

Egenkapitalavkastningen for resultat etter skatt ble på 13,8 % (10,8 %).

Resultat og avkastning

Netto renteinntekter og netto provisjons- og andre inntekter

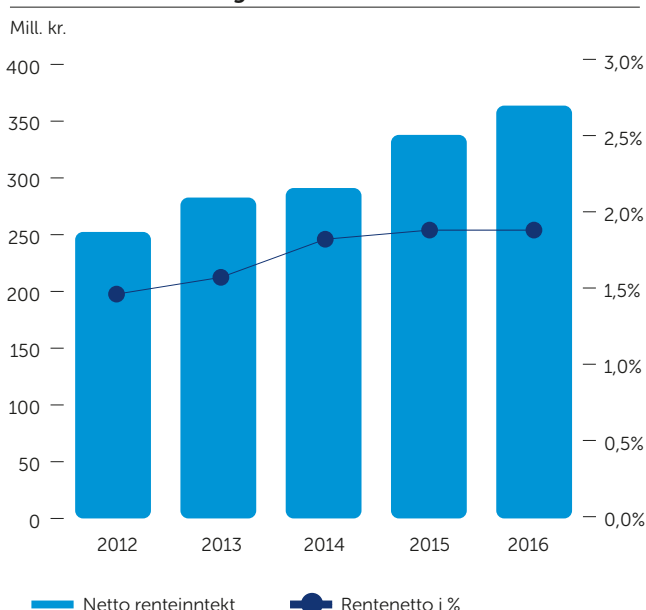
Rentenettoen ble på 363,7 mill. kr (337,9 mill. kr). Rentenettoen utgjorde 1,88 % (1,82 %) av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Med virkning fra og med første kvartal 2016 er en fondsobligasjon pålydende 150 mill. kr reklassifisert som egenkapital. Reklassifiseringen medfører reduserte rentekostnader på 5,7 mill. kr sammenlignet med i fjor. Sammenligningstall er ikke endret.

Rentenettoen påvirkes av overførsler til kredittforetak. En betydelig del av inntektene på utlån er som følge av dette flyttet fra netto renteinntekter til provisjonsinntekter. Endring i rentenetto og endring i provisjon fra kredittforetak må derfor ses i sammenheng.

Netto provisjonsinntekter og andre inntekter ble på 232,2 mill. kr (239,8 mill. kr). Av dette utgjorde utlån overført til kredittforetak 67,3 mill. kr (81,9 mill. kr). Samlet sett har netto inntekter knyttet til de utlån og innskudd som banken forvalter økt med 11,2 mill. kr sammenlignet med samme periode i fjor. Økningen er sammensatt av økt volum, lavere innskuddsrente og lavere fundingkostnader.

Netto renteinntekt og rentenetto

Netto avkastning på finansielle instrumenter

Netto avkastning på finansielle instrumenter, inklusive resultatandel i felleskontrollert virksomhet, viste en gevinst på 126,6 mill. kr (32,2 mill. kr) i 2016.

Kontantvederlag/utbytte knyttet til Visa-transaksjonen er ført med en positiv resultateffekt på 19,8 mill. kr. Samtidig er det reversert 7,7 mill. kr. av tidligere innregnet urealisert gevinst over utvidet resultat. Det vises for øvrig til note 4.

Samspar Bankinvest II AS ble avviklet i tredje kvartal 2016. Egenkapitalbevisene som selskapet eide i Sparebanken Hedmark er utdelt til eierbankene. I forbindelse med avviklingen er realisasjonsgevinst på 11,9 mill. kr. ført over resultat. Realisasjon medfører videre reversering av tidligere i urealisert gevinst på 10,9 mill. kr. mot utvidet resultat. Det vises for øvrig til note 4.

Samarbeidende Sparebanker AS overførte i desember eierandelen på 10 % i SpareBank 1 Markets AS til sine eierbanker. Banken har etter dette fått en direkte eierandel på 1,56 % i SpareBank 1 Markets AS.

Nettogevinst på finansielle poster er økt med 62,7 mill. kr sammenlignet med samme periode i fjor til 39,9 mill. kr. Aksjeporteføljen er liten og obligasjonsporteføljen består utelukkende av høykvalitetsobligasjoner fra solide utstedere. Det var en netto urealisert gevinst på obligasjonsporteføljen ved utgangen av første halvår.

Inntekter av eierinteresser er økt med 12,8 mill. kr sammenlignet med samme periode i fjor grunnet gode resultater i SpareBank 1 Gruppen og forbedret resultat i BN Bank. Resultatet i SpareBank 1 Gruppen er det nest beste i gruppens historie, store deler av resultatforbedringen kommer fra forsikring.

Sum netto inntekter i 2016 ble 722,5 mill. kr (609,9 mill. kr).

Driftskostnader

Driftskostnadene for 2016 ble på 317,4 mill. kr (318,2 mill. kr), 1,64 % (1,72 %) av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Konsernet har nådd målet om en kostnadsbesparelse på 40 mill. kr innen utgangen av 2016. Kostnadene på konsernnivå er nå 12,6 % lavere enn de var i 2013. Kostnadsbesparelsen på morbanken er på 42,4 mill. kr, og tilsvarer 14,8 %.

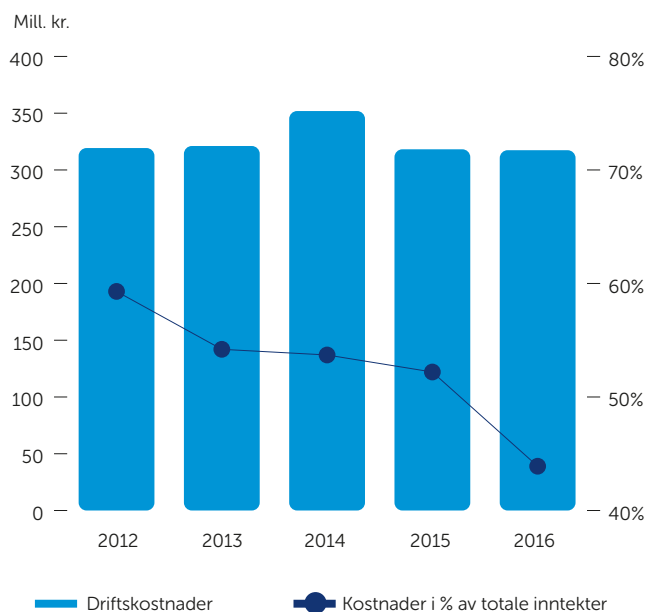
Det er gjennomført en ombemanningsprosess i 2016 knyttet til kundesenteret som skal sikre at kundesenteret har rett kompetanse for fremtiden. I den forbindelse ble det gjort en avsetning for omstillingskostnader på 3,5 mill. kr i første kvartal.

Konsernet avviklet i desember 2016 ytelsespensjonsordningene og flyttet alle ansatte over på ny innskudds-

ordning. Avviklingen medførte en engangskostnad på ca. 7,5 mill. kr. (inklusive arbeidsgiveravgift), noe lavere enn signalisert i tredjekvartalsrapporten. En vesentlig del av kostnaden relaterer seg til utkjøp av fripoliser fra forsikringselskapet.

Korrigert for engangsposter er det en reduksjon i kostnadsnivået sammenlignet med samme periode i fjor på 10,2 mill. kr.

Driftskostnader og kostnadsprosent

Kreditrisiko og porteføljeutvikling

Personmarkedsporteføljen viser en stabil gjeldsbetjeningsevne. Forventninger om fortsatt lavt rentenivå, tilfredsstillende inntektsutvikling og en stabil lav arbeidsledighet tilsier at situasjonen vil vedvare de nærmeste kvartalene. Kredittrisikoen knyttet til personmarkedet anses for å være lav.

Bedriftsengasjementene følger en positiv risiko- og markedsutvikling. Banken har fokus på at all vekst i bedriftssektoren skal være innenfor målsatte grenser for misligholdssannsynlighet, og skal være basert på at banken samtidig har som mål å redusere risikoen i porteføljen. Utviklingen i utlånsporteføljen følges tett opp med handlingsplaner og overvåking av «early warning», porteføljens misligholdssannsynlighet (PD) og øvrige misligholdsrapporter og risikoreporter.

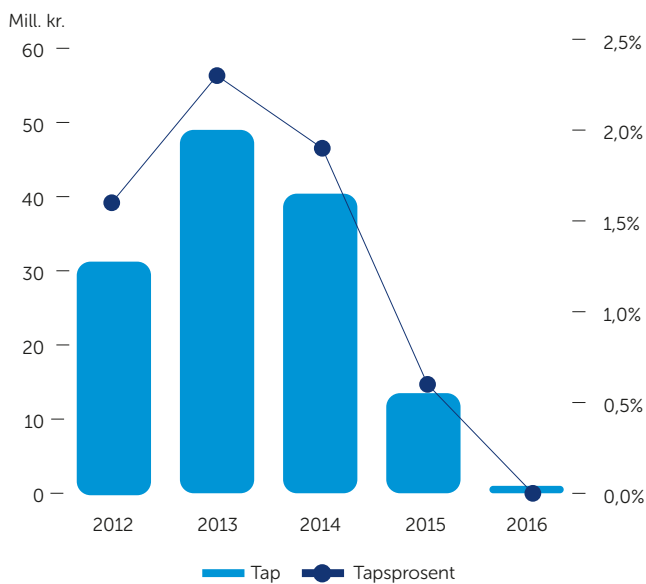
Tap og mislighold

Konsernet hadde netto tap på 1,0 mill. kr (13,5 mill. kr) ved utgangen av 2016. Netto tap utgjorde 0,00 % (0,06 %) av

brutto utlån inklusiv utlån overført til kredittforetak. En ytterligere reduksjon fra lave nivåer i fjor.

Andel misligholdte og tapsutsatte engasjement er redusert til 0,34 % (0,42 %). Individuelle nedskrivninger var på 10,2 mill. kr (21,1 mill. kr) ved utgangen av 2016. Gruppenedskrivningene er økt i 2016 og var 49,4 mill. kr ved årets utgang (46,2 mill. kr). Til sammen utgjorde nedskrivningene 0,25 % (0,30 %) av brutto utlån inklusiv utlån overført til kredittforetak.

Tap og tap i prosent av brutto utlån inkl. boligkreditt

Resultat virksomhet og anleggsmidler holdt for salg

I forbindelse med salg av konsernets bygg i Våler overtok konsernet Våler Park AS som eier en større næringsstomt i Våler. Selskapet ble ved overtakelse klassifisert som holdt for salg og inngår med en bokført verdi på 8,1 mill. kr.

Videre er Fasett Eiendom AS klassifisert som holdt for salg. Eiendomsmassen er solgt etter regnskapsperioden utløp, i januar 2017. Fasett Eiendom AS er bokført til 27,2 mill. kr, da regulert i henhold til faktisk salgspris og resterende verdier i selskapet.

Resultat av virksomhet holdt for salg utgjorde 3,6 mill. kr (3,3 mill. kr) etter skatt og eliminering av renter. Resultatet knytter seg i hovedsak til bankens eierskap i Fasett Eiendom AS.

Resultat og disponering

Konsernet fikk for 2016 et resultat for året på 332,0 mill. kr (221,0 mill. kr). Tilsvarende for morbank var 297,5 mill. kr (186,9 mill. kr).

For 2016 vil styret foreslå et utbytte på kr 7,40 pr egenkapitalbevis, totalt 83,4 mill. kr. Det tilsvarer 30,1 % av egenkapitalbeviserne andel av overskuddet i morbank. Det foreslås tilsvarende en utdeling av gaver på 6,3 mill. kr. Etter disponering og utdeling opprettholdes egenkapitalbrøken på samme nivå. Utbyttensnivået i 2016 er påvirket av behovet for å bygge ytterligere soliditet i årene frem til og med 2017. Se for øvrig kommentarene under avsnittet om kapitaldekning.

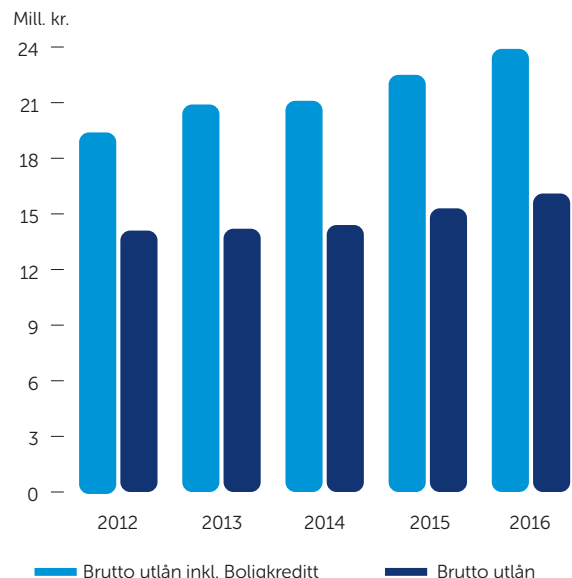
BALANSEN

Forvaltningskapitalen inklusiv utlån overført til kredittforetak utgjorde 27 661,6 mill. kr ved utgangen av 2016. En endring siste 12 måneder på 6,3 %, eller 1 649,7 mill. kr. Forvaltningskapitalen uten utlån overført til kredittforetak var 19 865,2 mill. kr.

Utlån

Brutto utlån inklusive overføring til kredittforetak utgjorde 23 878,7 mill. kr ved utgangen av 2016. Det tilsvarer en utlånsvækst i 2016 på 1 347,0 mill. kr, tilsvarende 6,0 %. Eksklusiv lån overført til kredittforetak utgjorde brutto utlån 16 082,3 mill. kr (15 313,0 mill. kr), noe som tilsvarer en økning på 5,0 % siste 12 måneder (6,4 %).

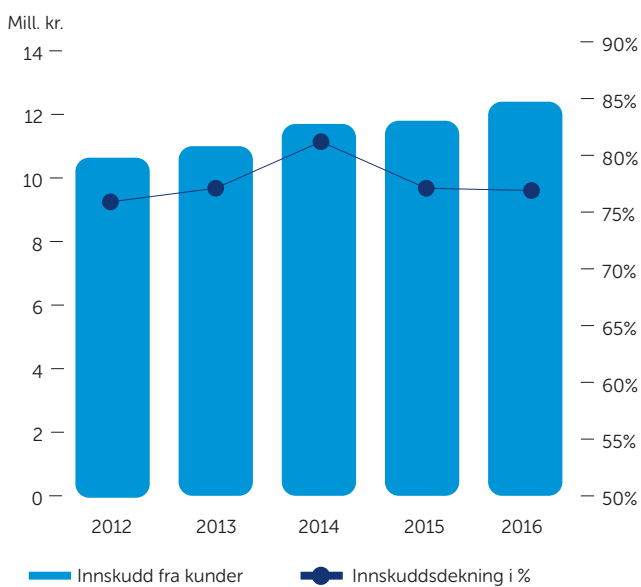
Brutto utlånsvolum

Innskudd

Konsernets innskudd har økt med 4,8 % (1,0 %) siste 12 måneder til 12 369,6 mill. kr (11 806,1 mill. kr). Innskuddsdekningen var på 76,9 % (77,1 %) ved utgangen av 2016.

Innskuddsvolum og -dekning

Personmarkedet

Utviklingen hvor flere velger å ordne de daglige banktjenester selv uten å oppsøke fysiske bankkontorer fortsetter. Vi har derfor fokus på å tilpasse oss gjennom å være tilgjengelige med rådgivning og gode løsninger i digitale kanaler og utvikle organisasjonen i tråd med behov for relevant kompetanse. I 2016 lanserte vi blant annet nye og brukervennlige hjemmesider, «chat» via nettbanken, mulighet for å ha nettmøte på Skype, og ny digital løsning for å spare til egen pensjon. I tillegg har vi hatt fokus på å styrke ressursene våre på kundesenteret som er åpent alle dager hele året mellom kl. 7 og 24.

Vårt markedsområde er inne i en positiv utvikling. Arbeidsledigheten er synkende, boligprisene stiger og det er høy aktivitet i boligutbyggingen. Flere og flere ser mot Østfold når de skal kjøpe bolig, og vi merker at vårt område nyter godt av nærheten til Oslo og de høye boligprisene som er der gjennom at vi blir et stadig mer attraktiv boligmarked for kjøpesterke Oslo-folk som presser prisene opp.

Personmarkedet har i 2016 vært preget av meget høy utlånsaktivitet og tilflyt av mange nye kunder. Utlånsveksten innen personmarkedet ble på 7,0 % inklusiv utlån overført til kredittforetak. Banken hadde en sterkere vekst på lån enn markedet for øvrig, og tar stadig nye markedsandeler på lån til boligformål.

Vi opplever at folk flest er flinke til å spare i banken til tross for at det generelle rentenivået er lavt. Vi ser blant annet en tydelig økning i sparing til pensjon blant unge mellom 20-40 år som vi tror skyldes større bevissthet rundt behovet for å spare til egen pensjon, og nye digitale løsninger som gjør det enklere å spare.

Bedriftsmarkedet

SpareBank 1 Østfold Akershus driver bank i en attraktiv region både for næringsliv og privatpersoner, og vi merker en økende attraktivitet og interesse fra Oslo-markedet i takt med forbedringer rundt infrastruktur og logistikk.

Banken har et kontinuerlig fokus på å være en god støtte-spiller for regionen og for næringslivet generelt, samt å bidra til en positiv utvikling både i forhold til å bevare og skape nye arbeidsplasser. I 2016 har vi blant annet bidratt til opprettelsen av Østfold Follo Nyskappingsfond som skal bidra til at flere lokale gründere lykkes med å skape arbeidsplasser og vekst i regionen.

SpareBank 1 Østfold Akershus har som ambisjon å være banken som bryr seg, kjenner kunden og gir gode råd. Våre bedriftskunder betjenes gjennom et effektivt bedriftssenter og dedikerte rådgivere. Til sammen jobber 30 medarbeidere med bedriftsmarkedskundene for å bidra til å videreutvikle deres virksomheter.

I 2016 ble det en vekst i utlån til bedriftsmarkedet på 1,0 % inklusiv utlån overført til kredittforetak. Det langsiktige målet er 4 % årlig vekst i utlån til bedriftsmarkedet. Veksten vil i enkeltperioder avvike fra det langsiktige vekstmålet. I 2017 vil utlånsveksten trolig ta igjen noe av etterslepet fra 2016.

Kapitalanskaffelse

Markedet for pengemarkedsfinansiering har i 2016 vært velfungerende. Innlån med 5 års løpetid falt med ca. 40 bp i 2016. Referanserenten steg i Q4 og bidro isolert sett til økte innlånskostnader. Refinansiering virker nå totalt sett nøytralt på bankens rentenetto.

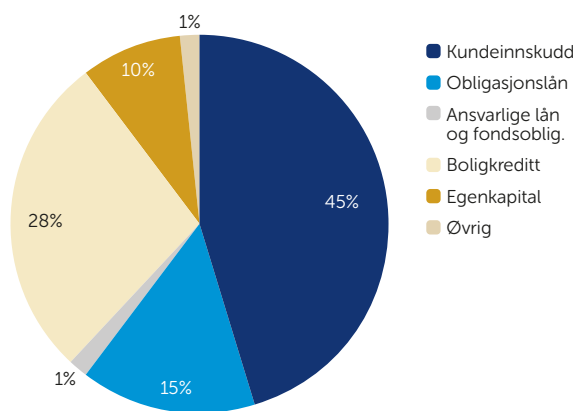
Konsernets gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer var ved utgangen av 2016 på 4 119,8 mill. kr (3 873,8 mill. kr). Konsernet har i tillegg ansvarlig lån på til sammen 150,3 mill. kr (150,2 mill. kr) og fondsobligasjoner på til sammen 163,2 mill. kr (314,7 mill. kr). Videre er en fondsobligasjon på 150,0 mill. kr (0,0 mill. kr) klassifisert som egenkapital. Den vektete gjennomsnittlige løpetiden på innlånsporteføljen er nå på 2,3 år.

SpareBank 1 Østfold Akershus har en god likviditetssituasjon. Kun 574 mill. kr. av utestående markedsfinansiert gjeld har forfall de neste 12 månedene.

I 2016 har konsernet økt andelen lån overført til kredittforetak med 555,3 mill. kr. Ved utgangen av 2016 er kr 7 796,4 mill. kr overført, hvorav 22,4 mill. kr er overført til SpareBank 1 Næringskreditt. Dette tilsvarer 32,7 % av bankens totale brutto utlån.

Bankens likviditetsrisiko er redusert gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Bankens styre har vedtatt en likviditetsstrategi som blant annet inneholder beredskapsplaner og stressanalyser.

Styret vurderer likviditetssituasjonen som god samtidig som finansieringsmarkedet er velfungerende.

Kapitaldekning

Konsernet faller inn under størrelsesunntaket i konsolideringsforskriftens § 5, 3. ledd og det utarbeides derfor ikke kapitaldekning på konsolidert nivå. Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitaldekning. Dette innebærer isolert sett en mer konservativ måling av risiko enn tilfellet er ved bruk av interne kredittrisikomodeller.

SpareBank 1 Østfold Akershus har hatt et mål om en ren kjernekapitaldekning med full CRD IV effekt på 14,0 % innen utgangen av 2017. Dette målet nås med god margin ett år før tiden, det er styret godt for nøye med. Målet nås før tidligere anslått som følge av god underliggende drift samt gode bidrag fra salg av Visa og avviklingen av SamSpar Bankinvest II AS (salg av Bank 1 Oslo Akershus).

Økning i kravet til motsyklisk buffer gjør at styret har valgt å revidere målet på ren kjernekapitaldekning og øke dette til 14,5 % innen utgangen av 2017.

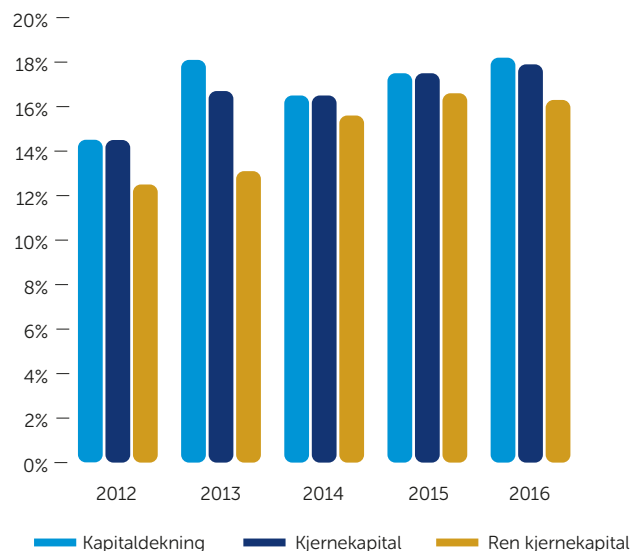
Med mindre kapitalbehovet tilsier noe annet, er styrets mål at inntil 50 % av morbankens årsresultat deles ut som

gaver og utbytte. Fra og med 2018 er det forventet at utbytte vil normaliseres og følge bankens vedtatte utbyttestrategi.

Konsernet har et mål om egenkapitalavkastning på over 10 %.

Ren kjernekapitaldekning ved utgangen av 2016 var på 16,3 % (16,6 %), kjernekapitaldekningen var på 17,9 % (17,6 %) og kapitaldekningen var på 18,2 % (17,6 %). Ren kjernekapitaldekning med full CRD IV effekt utgjorde 14,2 % (13,0 %). Banken er godt innenfor de regulatoriske kravene til kapital ved utgangen av 2016.

Kapitaldekning med overgangsregler

DATTERSELSKAP

Konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus består av morbanken og de heleide datterselskapene Nekor Gårdsselskap AS og EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS. I tillegg er heleide Fasett Eiendom AS og Våler Park AS konsolidert under virksomhet og anleggsmidler holdt for salg. Gjenstående eiendomsmasse i Fasett Eiendom AS er solgt i januar 2017.

EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS leverte et resultat etter skatt på 2,1 mill. kr (5,7 mill. kr) hittil i år. Nekor Gårdsselskap AS fikk tilsvarende et resultat etter skatt på 2,5 mill. kr (1,4 mill. kr).

REGNSKAPSPRINSIPPER

Konsernregnskapet og morbankregnskapet for 2016 er utarbeidet i samsvar med Internasjonale standarder for

finansiell rapportering (IFRS). Dette omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC).

Styret og daglig leder bekrefter at forutsetningene om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet.

RISIKOINFORMASJON

Styret har vedtatt rammebetingelser som ivaretar morbankens behandling og oppfølging av de risikoområder som er knyttet til bankens forretningsdrift. Konsernstrategi, «Strategi og policy for risiko- og kapitalstyring», og underliggende strategier for hver risikokategori og hvert forretningsområde oppdateres årlig, og er med på å sette rammer som medfører at SpareBank 1 Østfold Akershus drives med moderat til lavt risikonivå.

Styret mottar og gjennomgår med administrasjonen kvartalsvis en rapport over morbankens forskjellige risikokategorier, samt virksomheten sett opp i mot vedtatt strategi og interne/eksterne rammer. Bankens vesentligste risikoer omtales under og er nærmere beskrevet i note 7.

Kredittrisiko og porteføljeutvikling

Kundene i personmarkedsporteføljen viser en stabil gjeldsbetjeningsevne. Forventninger om fortsatt lavt rentenivå, tilfredsstillende inntektsutvikling og en stabil lav arbeidsledighet tilsier at situasjonen vil vedvare de kommende kvartalene.

92 % av morbankens brutto utlån er til kunder i bankens primærområde, og 97 % av boliglånene er sikret innenfor 80 % av boligverdien. I sum gjør dette at kredittrisikoen knyttet til personmarkedet anses for å være lav.

Bedriftsengasjementene følger en positiv risiko- og markedsutvikling. Banken ønsker vekst med noe høyere andel i bedriftsmarkedet. Veksten skal være basert på at banken samtidig har målsatt reduksjon av risiko i porteføljen. Utviklingen i utlånsporteføljen følges tett opp med handlingsplaner og overvåkning av «early warning», porteføljens misligholds-sannsynlighet (PD) og øvrige misligholdsrapporter og risikorapporter.

Likviditetsrisiko

Styret har vedtatt en strategi for likviditetsstyring. Den blir gjennomgått minimum en gang i året. Strategien inneholder konkrete rammer og styringsparametere, retningslinjer for diversifisering og retningslinjer for rapportering. Inkludert er også en beredskapsplan for likviditet.

Konsernet reduserer sin likviditetsrisiko gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder og forfallstidspunkter.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde, og innskuddsdekningen målt som innskudd i prosent av brutto utlån i konsernet 77,0% (77,1%) ved utgangen av 2016.

Utviklingen i innskuddsdekningen og likviditeten følges løpende av administrasjonen, og rapporteres til styret månedlig.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap som følge av endringer i markedspriser som renter, valutakurser og verdipapirkurser. Markedsrisiko oppstår i konsernet hovedsakelig fra konsernets investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften, som funding og rente- og valutahandel. Styringen av markedsrisiko skjer gjennom detaljerte rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente og valutamarkedene. Rammene blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum en gang årlig. Risikostørrelsen overvåkes løpende og følges opp gjennom periodevise rapporter til styret.

Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en endring på 1 prosentpoeng.

Som et ledd i den løpende likviditetsstyringen har SpareBank 1 Østfold Akershus behov for å disponere en beholdning av verdipapirer som kan benyttes på flere måter for å regulere konsernets behov for likviditet og som grunnlag for sikkerhetsstillelse i Norges Bank. Banken har kun rammer for å eie høykvalitetsobligasjoner. Beholdningen av verdipapirer var på 1 209,5 mill kr (1 275,5 mill kr) ved utgangen av 2016 og blir bokført til virkelig verdi over resultatet.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko kan defineres som risikoen for tap som følge av:

- Menneskelig svikt og utilstrekkelig kompetanse
- Svikt i IKT-systemer
- Uklar policy, strategi eller rutiner
- Kriminalitet og interne misligheter
- Andre interne årsaker

Operasjonell risiko representerer både på kort og lang sikt en trussel som kan medføre en vesentlig kostnad. Konsernet skal derfor til en hver tid ha en effektiv risikostyring, og overvåke slik at enkelthendelser forårsaket av operasjonell risiko ikke skal kunne skade konsernets stilling i alvorlig grad. Konsernet har en moderat risikoprofil for operasjonell risiko, og arbeider kontinuerlig med risikoreducerende tiltak.

Eierrisiko

Eierrisiko er risiko for at SpareBank 1 Østfold Akershus blir påført tap av innskutt kapital eller må tilføre ny kapital i strategisk eide selskap, som følge av den risikoen som det enkelte selskap påtar seg i sin drift. SpareBank 1 Østfold Akershus har i hovedsak eierrisiko gjennom indirekte eierandeler i SpareBank 1 Gruppen AS, BN Bank ASA, samt gjennom direkte eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 Mobilbetaling AS og SpareBank 1 Verdpapirservice AS.

Kapitalstyring

Kapitalstyringen skal sikre at SpareBank 1 Østfold Akershus balanserer forholdet mellom:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske målbilde og vedtatte strategi.
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra den valgte risiko-profil og de til enhver tid gjeldende krav fra myndigheter og markedsaktører.
- Konkurransedyktig avkastning
- Konkurransedyktige vilkår og en langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde.
- At ingen enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

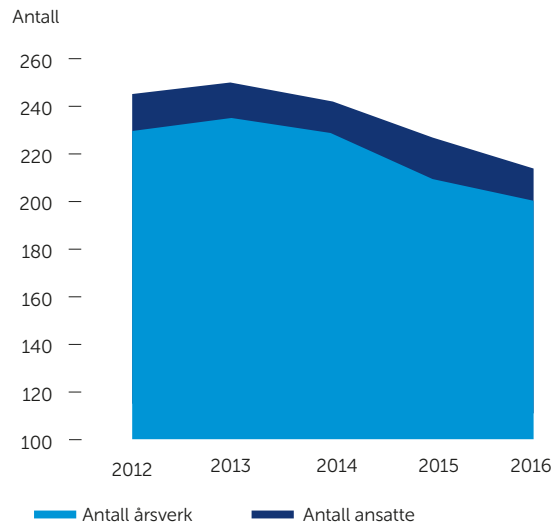
Det utarbeides årlig en kapitalplan for å sikre en langsiktig og effektiv kapitalstyring. Disse fremskrivningene tar hensyn til både forventet utvikling i de neste årene, samt en situasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag over flere år. Et viktig verktøy for å analysere en situasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag er stresstester. Det gjøres stresstester av enkeltfaktorer og scenarioanalyser hvor konsernet utsettes for en rekke ulike negative makroøkonomiske hendelser. SpareBank 1 Østfold Akershus har i tillegg utarbeidet beredskapsplaner på likviditets- og kapitaldekningsområdet for i størst mulig grad å kunne håndtere slike kriser hvis de skulle oppstå.

Banken rapporterer kapitaldekning etter standardmetoden.

MEDARBEIDERE, KOMPETANSE OG ARBEIDSMILJØ

Ved utgangen av 2016 hadde konsernet 213 ansatte mot 223 året før. Dette utgjorde 200 årsverk (209). Nedgangen i årsverk er som følge av kostnadsprogram og optimalisering av drift. Det har i perioden også vært noen tilsetninger, og banken tiltrekker dyktige medarbeidere til utlyste stillinger.

Ansatte og årsverk

Kompetanseutvikling

Rådgivning og kompetanse er et av bankens fremste konkurransefortrinn og skal bidra til at vi er attraktiv for så vel næringslivet som for privatkunder. Kontinuerlig utvikling av medarbeiderne for å tilby den beste rådgivning og kundeopplevelse er derfor høyt prioritert. Kompetanseutvikling ivaretas gjennom systemer og fastlagte prosesser for oppfølging av medarbeidere.

Alle våre finansielle rådgivere er autorisert gjennom den nasjonale autorisasjonsordningen (AFR) og godkjenningsordningen for forsikringsrådgivere (GOS). Vi har høy fokus på kompetanseoppdateringer blant annet gjennom fagsamlinger, hospitering og trening for å sikre at våre medarbeidere er oppdatert og holder en høy standard innen sitt fagområde.

Finansbransjen er, som mange andre, en bransje med store endringer. Ny teknologi gir nye måter å arbeide på i fremtidens finansforetak og det jobbes målrettet for at banken skal oppleves som tilgjengelig, relevant og enkelt for kundene. Vi har i 2016 hatt stor fokus på digital kompetanse og nye arbeidsmetoder for å ivareta kundens behov og opplevelse på best mulig måte.

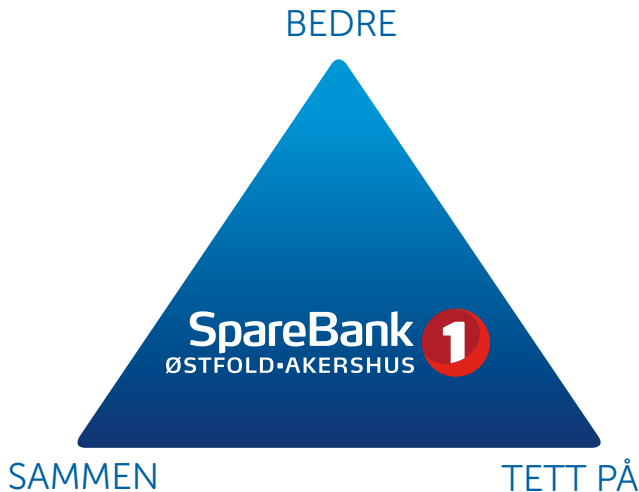
For å videreutvikle ledere har det i 2016 vært gjennomført samlinger, treninger og individuelt rettede lederutviklings tiltak.

Medarbeiderskap, ledelse og organisasjonskultur

Kundenes endrede bruk av banken, og behov for å etablere mer robuste kompetansemiljø og synergi i enheter, har medført endrings-/omstillingsprosesser også i foregående år.

For å skape nødvendige resultater som gir gode vilkår til kunder, lokalsamfunn og eiere kreves dyktige, engasjerte medarbeidere og ledere med felles norm for fokus og handlinger.

Vi skal være bedre, sammen og tett på overfor kunder, kollegaer og samfunnet for øvrig

Vår merkevarehåndbok og organisasjonskulturplattformen «bedre, sammen, tett på» identifiserer ønskelig adferd både overfor kunder og mellom medarbeidere.

God ledelse er en vesentlig faktor for å virkeliggjøre strategien, bygge kultur og utvikle medarbeidere. Lederutvikling med forankring i vår leder-, organisasjonskulturplattform og strategi, skal gjennom samlinger og fokus i hverdagen bidra til å dyktiggjøre lederne. Resultatledelse tydeliggjør den enkelte leders leveranser, og utvikler lederteamenes kollektive ansvar gjennom involvering og forpliktelse for måloppnåelse. Det har i 2016 vært jevnlig trening av ledere i forretningsområdene med vekt på coaching.

Teammøter og individuelle utviklingssamtaler kombinert med oppfølgings- og selvedelsesverktøy bidrar til å styrke medarbeiderskap og organisasjonskultur som gir kvalitet, gode kundeopplevelser og prestasjoner. Det er også etablert en egen organisasjonskulturgruppe på tvers av organisasjonen som jobber aktivt med trivsel og medarbeiderskap.

Profesjonalitet og ansvarlighet skal prege vårt arbeid så vel med kunder som internt. Medarbeidere skal være gode representanter for konsernet og etterlevelse av etiske regler er en del av organisasjonskulturen. Konsernets etikkregler ble revidert og informert om til medarbeidere i 2016.

HMS

En attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker, utvikler og beholder riktig kompetanse er en suksessfaktor for banken. Et godt og utviklende arbeidsmiljø, god ledelse, meningsfulle oppgaver og en god jobbsituasjon hva gjelder autonomi og fleksibilitet er vesentlig for medarbeiderne. Det

er et godt arbeidsmiljø i konsernet. Både alliansens årlige organisasjonsundersøkelse, og egne undersøkelser foretatt gjennom året bekrefter at det er et godt miljø med engasjerte medarbeidere.

Det gjennomføres flere aktiviteter som har til hensikt å bygge et godt sosialt miljø på arbeidsplassen, både avdelingsvis og som konserntiltak. Gjennom tilknytning til «Aktiv bedrift» har vi i foregående år hatt aktiviteter/kampanjer som skal bidra til fysisk helse og samhold.

Det arbeides målrettet innenfor sikkerhet ved forebygging gjennom sikkerhetsrutiner og opplæring. Det gjennomføres jevnlig informasjon, trening og øvelser for å håndtere krise- og trusselsituasjoner. I løpet av året har det vært gjennomført varslings- og krisehåndteringsøvelser i Konsernledelsen. Det har i 2016 ikke vært ulykker eller skader på arbeidsplassen.

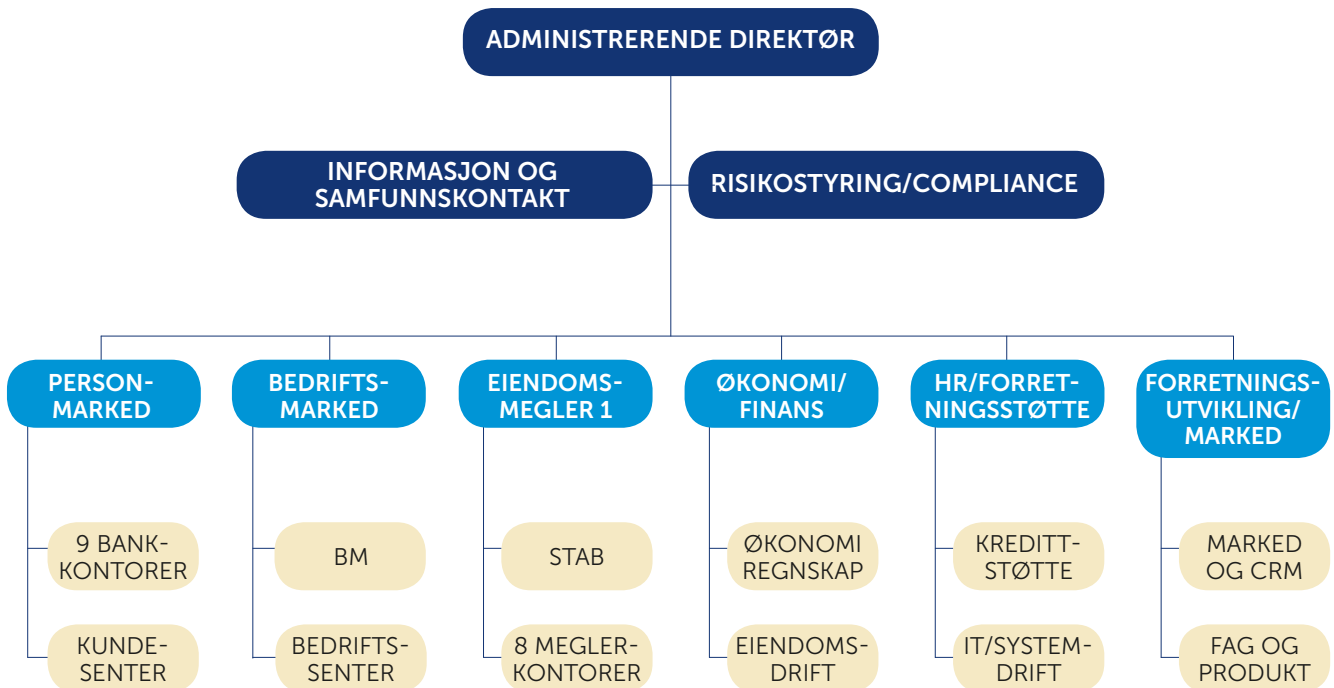
Sykefraværet viser en nedgang og er på 6% (7%). Sykefraværet anses som for høyt, men skyldes i stor grad langvarig sykdom. Samtidig er det også sannsynlig at endrings-/omstillingsprosesser som pågår i bransjen og i banken kan ha betydning for sykefraværet. Det jobbes aktivt med forebygging, og sykemeldte følges tett opp med mulighet for tilrettelegging. Bankens er tilknyttet IA-avtalen.

Det arbeides for å forhindre diskriminering som følge av nedsatt funksjonsevne, etnisitet, nasjonal opprinnelse, hudfarge, religion eller livssyn. Dette omfatter blant annet bevissthet og oppfølging knyttet til rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering.

Ytre miljø

Virksomheten til SpareBank 1 Østfold Akershus påvirker i liten grad det ytre miljø. Konsernet prioriterer miljøriktige tiltak. Jordvarme/fjernvarme benyttes til oppvarming og kjøling i noen av bankens bygninger. Avfall sorteres og gjenvinnes. Den samlede bruken av papir er redusert de siste årene gjennom økt bruk av elektronisk kommunikasjon med kunden.

Konsernets organisasjonsstruktur er som følger:

ORGANISASJON OG TILLITSVALGTE

Bankens konsernledelse består av Administrerende direktør Arild Bjørn Hansen, Viseadm. direktør/investorkontakt Lillian E. Lundberg, PM direktør Per Skauen, BM direktør Jon Tørmoen, Daglig leder EM1 ØA Håkon Fossvik, Direktør HR/Forretningsstøtte Jorunn Solstad Ellingsen, Direktør Forretningsutvikling/Marked Geir Haugan og Direktør Risikostyring/Compliance Berit Gretland. Styret består av representanter fra følgende markedsområder:

- Område 1. Aurskog-Høland, Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby og Ås
- Område 2. Moss, Rygge, Råde og Våler
- Område 3. Fredrikstad og Hvaler
- Område 4. Halden, Sarpsborg, Aremark og Rakkestad
- Område 5. Askim, Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Eidsberg, Trøgstad, Marker og Rømskog

Bankens organisasjonsnummer er NO 837 884 942 og driver bankvirksomhet med hovedkontor (p.t.) i Kongensgate 21, 1501 Moss. For kontakinfo vises til siste side av rapporten.

LIKESTILLING

I bankens representantskap er det 25 medlemmer hvorav 10 kvinner og 15 menn. I bankens styre er det 8 faste medlemmer, av disse er 2 kvinner og 6 menn. Det er 3 kvinner og 5 menn i konsernets ledergruppe. Blant ban-

kens øvrige ledere, avdelingsledere og banksjefer er det 5 kvinner og 8 menn. Av morbankens 171 ansatte er det 99 kvinner og 72 menn.

Det er et mål at begge kjønn er representert i balansert grad der beslutningene treffes og at det er mangfold i ledergruppene. Det legges vekt på kompetanse og egnethet i utvelgelsesprosesser, og det er ingen forskjeller i forhold til kvinner og menns mulighet til å søke videre utvikling og nye stillinger. Kriterier for fastsettelse av lønn er heller ikke påvirket av den ansattes kjønn. Det er fleksible ordninger som tilrettelegger for å kombinere karriere og familieliv. Morbanken er fleksibel med å innvilge deltidsordninger for kvinner og menn som er i en omsorgssituasjon.

Styrets oppfatning er at morbankens personalforvaltning utøves innenfor rammen av de intensjoner som likestillingsloven signaliserer.

EIERSTYRING, SELSKAPSLEDELSE OG SAMFUNNSANSVAR

Eierstyring og selskapsledelse i SpareBank 1 Østfold Akershus omfatter de mål og overordnede prinsipper som konsernet styres og kontrolleres etter for å sikre kundenes, egenkapitalbeveiseiernes, medarbeidernes, innskytternes og andre gruppers interesser i banken.

Konsernets prinsipper for god virksomhetsstyring skal sikre en forsvarlig formuesforvaltning, og gi økt trygghet for at kommuniserte mål og strategier blir nådd og realisert.

SpareBank 1 Østfold Akershus følger Norsk Anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (corporate governance).

UTSIKTENE FREMOVER

Som sagt så gjort! 2016 var året vi kom i mål med kostnadsbesparelserprogrammet. Vi har i løpet av 3 år gjennomført til dels store omstillinger internt for å nå målet om en kostnadsbesparelse på 40 mill. kr. 35,1 årsverk og 4 kontor er så langt redusert. I samme periode har forvaltningskapitalen inkludert kredittforetak økt med 4,1 mrd. kr. Tapene er lave og inntjeningen bedret.

Målet om et høyere nivå på ren kjernekapital har begrenset vekstmulighetene i perioden med kapitaloppbygning. Vekstpotensialet i regionen har vært større enn kapital-situasjonen har tillatt. Egenkapitalen har økt som planlagt og målet om ren kjernekapitaldekning på 14,0 % ble nådd ett år før tiden. Selv med høyere andel egenkapital enn tidligere har konsernet alle de siste fire årene levert en egenkapitalavkastning på over 10,0 %.

Fokuset på effektiv bankdrift fortsetter i 2017. Vi skal gjøre alt vi kan for å ha tilgjengelige og enkle selvbetjente digitale løsninger for kundene. Digitalisering av banktjenester medfører at kostnadene til IT og systemutvikling forventes å øke, men samtidig gi effektivitetsgevinster på

sikt. Målet for konsernet er å ha en kostnadsprosent som er konkurransedyktig med andre banker det er naturlig å sammenligne seg med.

I 2017 slår vi sammen driften i Akershus Syd. Kontorene i Son og Drøbak stenges i løpet av året og virksomheten samlokaliseres i nyoppussede lokaler i Vestby. I løpet av 2017 vil vi også starte byggingen av vårt nye hovedkontor i Rygge som forventes å stå ferdig i løpet av 2018. Øvrige eiendommer i bankens eie vil bli solgt og eventuelt leid tilbake på fleksible leiekontrakter. Dette for å fokusere tid og kapital på kjernevirksomhet.

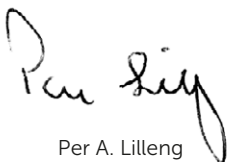
Vårt markedsområde er inne i en positiv utvikling. Arbeidsledigheten er synkende, boligprisene stiger og det er høy aktivitet i boligutbyggingen. Vår region er lite påvirket av utfordringene i oljenæringen.

I løpet av 2017 forventes at banken når sitt nye mål på ren kjernekapitaldekning på 14,5 %. Forholdene ligger godt til rette for at vi kan stadfeste vår posisjon i regionen ytterligere. Vi driver bank i en attraktiv region både for næringsliv og privatpersoner, og vi merker en økende attraktivitet og interesse fra Oslo-markedet i takt med forbedringer rundt infrastruktur og logistikk. Kundene skal oppleve at banken er like lokalt engasjert fremover selv om antall kontorer reduseres som følge av endrede bruksvaner.

Styret er godt fornøyd med resultatet for 2016, som er tidenes beste, og forventer også i 2017 et godt resultat.

Moss, 7. mars 2017

I styret for SpareBank 1 Østfold Akershus

Per A. Lilleng
Styreleder

Tormod Johan Melnæs

Thorleif Hersleth

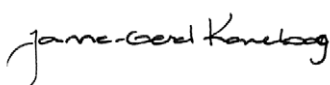
Tom Grip

Elin Cathrine Hagen

Vidar Løfshus

Janne-Gerd Kanebog
Ansattes repr.

Øystein U. Larsen
Ansattes repr.

Arild Bjørn Hansen
Adm. direktør

Styret i SpareBank 1 Østfold Akershus

Per A. Lilleng

FØDT 1959

Rolle i styret: Styreleder og leder av Kompensasjonsutvalget siden april 2013.

Bakgrunn: For tiden direktør i Innovasjon Norge.

Han har erfaring fra ekspansjon, nyetableringer og krevende omstillinger.

Lilleng har hatt flere lederstillinger i TrioVing / VingCard, vært administrerende direktør i Stentofon ASA, Think Nordic AS, Noral ASA og Peterson Packaging.

Han har også vært Partner i Interforum Partners AS.

Udannet Siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Andre verv: Lilleng har hatt flere styreverv i norske og utenlandske SMB selskaper, og innen idrett.

Tormod Melnæs

FØDT 1948

Rolle i styret: Nestleder og styremedlem siden 2008. I tillegg er også Melnæs leder av Revisjons- og risikoutvalget.

Bakgrunn: Mange år som administrerende direktør innen eiendomsforvaltning, og i ulike mediebedrifter, aviser og tv. 14 år som leder av Norges første business center innen næringsutvikling.

Fagutdanning innen markedsføring og organisasjon og ledelse, lederutdanning blant annet gjennom Solstrandprogrammet.

Andre verv: For tiden styreleder blant annet i et næringselskap, og i en stiftelse (næringsfond), i tillegg til andre styreverv.

Omfattende erfaring med styrearbeid som leder eller styremedlem i mediebedrifter, eiendomselskaper, forsikring med mer.

I tillegg styreefaring fra interesseorganisasjoner, og er nå også nestleder i styret for Askim Blanda Kor.

Thorleif Hersleth

FØDT 1948

Rolle i Styret: Styremedlem siden 2014, og medlem av Revisjons- og risikoutvalget.

Bakgrunn: Hersleth har hatt forskjellige lederstillinger ifm. større byggeprosjekter.

Administrerende direktør i Hersleth Entreprenør AS frem til 2012.

Styreleder og eier av Hersleth Entreprenør AS.

Styreleder og eier av Hersleth Holding AS.

Utdannet bygg- og anleggsingeniør fra Gøteborgs Tekniske Institut.

Andre verv: Hersleth var tidligere styremedlem av eiendomselskapet Nekor AS som eies av SpareBank 1 Østfold Akershus, og han er for tiden medlem av styringsgruppen for bygging av SpareBank 1 Østfold Akershus sitt nye hovedkontor. Han er også styreleder og eier/deleier i flere eiendoms og utbyggingsselskaper.

Styret i SpareBank 1 Østfold Akershus (forts.)

Tom Ragnar Pettersen Grip

FØDT 1961

Rolle i styret: Styremedlem siden 2011 og medlem av Kompensasjonsutvalget.

Bakgrunn: Regiondirektør for Goodtech, avdeling Fredrikstad siden 2007.

Adm.dir for Cronus Anker Engineering 2002-2007.

Bedriftsøkonom fra BI (2001).

Utdannet Elektro/automasjonsingeniør fra Høyskolen I Østfold (1986).

Andre verv: Pettersen har tidligere vært medlem av bankens lokalstyre og Revisjons- og risikoutvalget.

Medlem av Fagutvalget for industri i Fredrikstad Næringsforening.

Elin Cathrine Hagen

FØDT 1976

Rolle i styret: Styremedlem fra siden 2016 og er medlem av Revisjons- og risikoutvalget.

Bakgrunn: Controller ved Institutt for Energiteknikk (IFE).

Tidligere fagleder økonomi og konstituert Økonomisjef i Halden kommune.

Siviløkonom og Master of Science in Business and Economics.

Andre verv: Styremedlem i Sparebankstiftelsen Halden og nestleder i Halden kommunale pensjonskasse.

Vidar Løfshus

FØDT 1970

Rolle i styret: Styremedlem siden 2016 og medlem av Kompensasjonsutvalget.

Bakgrunn: Landslagstrener USA og Norge, deretter landslagssjef i Norges Skiforbund.

KPMG, revisjon og rådgivning.

Mellomfag Internasjonal Politikk.

Siviløkonom fra Handelshøyskolen i Bodø.

Styret i SpareBank 1 Østfold Akershus (forts.)

Janne-Gerd Kanebog

FØDT 1961

Rolle i styret: Ansattes representant i styret siden 2007.

Bakgrunn: Kanebog har vært ansatt i banken siden 1980, og har bred bankfaglig erfaring og som tillitsvalgt. Hun er i dag leder for IT/Systemdrift og Kredittstøtte i banken, og har tidligere vært tillitsvalgt for Finansforbundet 2005-2015, hvorav 5 år som hovedtillitsvalgt.

Øystein Ulrich Larsen

FØDT 1975

Rolle i styret: Ansattes representant i styret siden 2016.

Bakgrunn: Larsen begynte i banken i 2008, og har siden 2009 vært engasjert på bedriftsavdelingen.

Han har tidligere jobbet med større finansieringer innenfor nærings- og boligeiendom i Nordea Næringseiendom i Oslo, og med kundeoppfølging av programkunder innenfor privatmarkedet i Nordea Halden.

Siviløkonom fra NHH i Bergen i 2002.

Internasjonal økonomi på Høyskolen i Østfold.

Andre verv: Nesteleder i styret for Finansforbundet avdeling Østfold.

Varamedlem i valgkomitéen i Finansforbundet.

Konsernledelsen i SpareBank 1 Østfold Akershus

Foran fra venstre: Per Skauen, Berit Gretland, Arild Bjørn Hansen

Bak fra venstre: Jon Tørmoen, Lillian E. Lundberg, Håkon Fossvik, Jorunn S. Ellingsen og Geir A. Haugan

RESULTATREGNSKAP

MORBANK			KONSERN		
Året 2015	Året 2016	(i hele tusen kroner)	Note	Året 2016	Året 2015
629 953	566 343	Renteinntekter		565 233	626 129
288 653	202 106	Rentekostnader		201 566	288 237
341 300	364 237	Netto renteinntekter	14, 18	363 666	337 891
202 141	195 274	Provisjonsinntekter		240 877	251 491
11 164	11 672	Provisjonskostnader		11 672	11 164
2 610	2 595	Andre driftsinntekter		3 035	- 568
193 588	186 198	Netto provisjonsinntekter og andre inntekter	19	232 240	239 759
13 015	31 850	Utbytte		31 850	13 015
13 279	33 208	Inntekter av eierinteresser		54 842	42 028
- 22 810	34 271	Netto resultat fra andre finansielle instrumenter		39 893	- 22 810
3 484	99 328	Netto avkastning på finansielle instrumenter	20, 38	126 585	32 233
538 372	649 763	Sum netto inntekter		722 491	609 883
145 442	146 324	Personalkostnader	21, 23	180 488	178 587
134 178	130 138	Andre driftskostnader	22	136 890	139 577
279 619	276 463	Sum driftskostnader før tap		317 378	318 164
258 752	373 300	Driftsresultat før tap		405 113	291 719
13 544	966	Tap på utlån og garantier	11	966	13 544
245 208	372 334	Resultat før skatt		404 148	278 175
58 332	74 795	Skattekostnad	24	75 705	60 481
186 876	297 539	Resultat fra videreført virksomhet		328 443	217 694
		Resultat virksomhet holdt for salg, etter skatt		3 597	3 294
186 876	297 539	Periodens resultat		332 040	220 989
		Pr. egenkapitalbevis	40		
16,74	24,56	Resultat pr egenkapitalbevis		27,40	19,56

UTVIDET RESULTAT ETTER IAS 1

MORBANK				KONSERN	
Året 2015	Året 2016	(i hele tusen kroner)	Noter	Året 2016	Året 2015
186 876	297 539	Periodens resultat		332 040	220 989
		<i>Poster som ikke kan bli reklassifisert over resultatet</i>			
- 6 784	- 9 570	Aktuarmessige gevinster og tap	23	- 9 570	- 7 286
1 694	2 392	Skatteeffekt		2 392	1 829
		<i>Poster som kan bli reklassifisert over resultatet</i>			
-	-	Andel av utvidet resultat i felleskontrollert virksomhet		2 526	7 232
22 345	- 22 472	Endring i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg	30	- 22 472	22 345
17 255	- 29 650	Periodens utvidede resultat		- 27 124	24 121
204 131	267 890	Totalresultat		304 916	245 109
Pr. egenkapitalbevis					
1,45	-2,45	Utvidet resultat pr egenkapitalbevis		-2,24	2,03
18,20	22,11	Totalresultat pr egenkapitalbevis		25,17	21,59

BALANSE

MORBANK			KONSERN		
2015	2016	(i hele tusen kroner)	Note	2016	2015
105 079	73 557	Kontanter og fordringer på sentralbanker		73 557	105 079
1 006 038	1 330 719	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7,26,27	1 330 719	1 006 038
15 279 855	16 022 732	Netto utlån til kunder	8,10,11	16 022 732	15 245 696
1 275 524	1 209 427	Sertifikater og obligasjoner med fast avkast til virkelig verdi	26,28,35	1 209 427	1 275 524
20 044	16 292	Derivater	26,29	16 292	20 044
587 228	627 416	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	26,30	627 577	587 228
168 214	168 214	Investering i eierinteresser	38	374 952	329 735
28 692	52 192	Investering i konsernselskaper	27,39	-	-
-	-	Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	42	35 229	37 249
13 994	10 101	Immatrielle eiendeler	31	10 101	13 994
77 661	77 878	Varige driftsmidler	32	127 399	131 512
33 533	23 771	Andre eiendeler	33	37 196	41 091
18 595 861	19 612 298	Sum eiendeler	17	19 865 179	18 793 190

Foto: Tom Arild Olsen

BALANSE (forts.)

MORBANK			KONSERN		
2015	2016	(i hele tusen kroner)	Note	2016	2015
178 759	182 143	Innskudd fra kredittinstitusjoner	7,26	182 143	178 759
11 828 704	12 392 842	Innskudd fra og gjeld til kunder	26,34	12 369 642	11 806 142
3 873 787	4 119 829	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	26,35	4 119 829	3 873 787
35 464	16 894	Derivater	25,26,29	16 894	35 464
63 274	68 874	Betalbar skatt	24	70 001	65 215
816	1 331	Utsatt skatt	24	7 071	6 773
104 958	104 954	Annen gjeld og pensjonsforpliktelser	36,23	115 738	116 604
150 204	150 302	Ansvarlig lånekapital	37	150 302	150 204
314 718	163 248	Fondsobligasjon	37	163 248	314 718
16 550 684	17 200 418	Sum gjeld	17	17 194 869	16 547 666
1 126 745	1 126 745	Egenkapitalbevis	40	1 126 745	1 126 745
- 2 350	- 2 011	Egenbeholdning egenkapitalbevis		- 2 011	- 2 350
152 487	152 487	Overkurs		152 487	152 487
541 974	724 553	Utjevningfond		724 553	541 974
47 254	89 661	Avsatt utbytte og gaver		89 661	47 254
0	150 000	Hybridkapital		150 000	0
137 214	150 970	Grunnfondskapital		150 970	137 214
34 050	19 475	Fond for urealiserte gevinster		39 543	53 693
7 803	0	Annen egenkapital		238 363	188 507
2 045 177	2 411 880	Sum egenkapital		2 670 310	2 245 524
18 595 861	19 612 298	Sum gjeld og egenkapital		19 865 179	18 793 190

Moss, 7. mars 2017

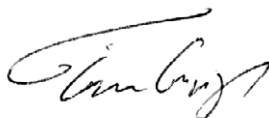
I styret for SpareBank 1 Østfold Akershus

Per A. Lilleng
Styreleder

Tormod Johan Melnæs

Thorleif Hersteth

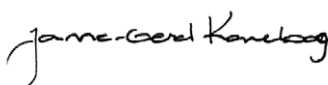
Tom Grip

Elin Cathrine Hagen

Vidar Løfshus

Janne-Gerd Kanebog
Ansattes repr.

Øystein U. Larsen
Ansattes repr.

Arild Bjørn Hansen
Adm. direktør

EGENKAPITAL

Endring i egenkapital - Morbank

(i hele tusen kroner)

	Egen- kapital- bevis	Egne egen- kapital- bevis	Over- kurs- fond	Utjevning- fond	Grunn- fonds- kapital	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen- kapital + fonds- obl.	Avsatt utbytte og gaver	Sum egen- kapital
Egenkapital pr. 31.12.2014	928 840	- 2 350	147 575	386 050	125 466	39 891	12 755	44 375	1 682 603
Utbetalt utbytte for 2014								- 40 869	- 40 869
Utbetalt gaver for 2014								- 3 506	- 3 506
Rettet emisjon juni 2015	166 667		18 599						185 266
Reparasjonsemisjon juli 2015	27 393		1 370						28 763
Ansatteemisjon juli 2015	3 845		192						4 038
Betalte emisjonskostnader etter skatt			- 4 983						- 4 983
Andre emisjonskostnader			- 10 266						- 10 266
Disponert resultat				155 923	11 748	- 28 048		47 254	186 877
Disponert utvidet resultat						22 207	- 4 953		17 255
Egenkapital pr. 31.12.2015	1 126 745	- 2 350	152 487	541 974	137 214	34 050	7 804	47 254	2 045 178
Fondsobligasjon reklassifisert som EK							150 000		150 000
Utbetalt renter på fondsob. klass. som EK							- 4 272		- 4 272
Salg av egne egenkapitalbevis		339							339
Utbetalt utbytte for 2015								- 43 946	- 43 946
Utbetalt gaver for 2015								- 3 308	- 3 308
Disponert resultat				182 579	13 756	7 897	3 646	89 661	297 540
Disponert utvidet resultat						- 22 472	- 7 177		- 29 650
Egenkapital pr. 31.12.2016	1 126 745	- 2 011	152 487	724 553	150 970	19 475	150 000	89 661	2 411 880

EGENKAPITAL (forts.)

Endring i egenkapital - Konsern									
<i>(i hele tusen kroner)</i>									
	Egen- kapital- bevis	Egne egen- kapital- bevis	Over- kurs- fond	Utjevnings- fond	Grunn- fonds- kapital	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen- kapital + fonds- obl.	Avsatt utbytte og gaver	Sum egen- kapital
Egenkapital pr. 31.12.2014	928 840	- 2 350	147 575	386 050	125 466	62 210	149 807	44 375	1 841 973
Utbetalt utbytte for 2014								- 40 869	- 40 869
Utbetalt gaver for 2014								- 3 506	- 3 506
Rettet emisjon juni 2015	166 667		18 599						185 266
Reparasjonsemisjon juli 2015	27 393		1 370						28 763
Ansatteemisjon juli 2015	3 845		192						4 038
Emisjonskostnader (etter skatt)			- 4 983						- 4 983
Andre emisjonskostnader			- 10 266						- 10 266
Disponert resultat				155 923	11 748	- 29 791	35 855	47 254	220 989
Disponert utvidet resultat						21 275	2 846		24 121
Egenkapital pr. 31.12.2015	1 126 745	- 2 350	152 487	541 974	137 214	53 693	188 510	47 254	2 245 527
Prinsippendring i FKV, se note 4							21 056		21 056
Fondsobligasjon reklassifisert som EK							150 000		150 000
Utbetalt renter på fondsob. klass. som EK							- 4 272		- 4 272
Salg av egne egenkapitalbevis		339							339
Utbetalt utbytte for 2015								- 43 946	- 43 946
Utbetalt gaver for 2015								- 3 308	- 3 308
Disponert resultat				182 579	13 756	8 322	37 722	89 661	332 040
Disponert utvidet resultat						- 22 472	- 4 652		- 27 124
Egenkapital pr. 31.12.2016	1 126 745	- 2 011	152 487	724 553	150 970	39 543	388 363	89 661	2 670 310

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

MORBANK			KONSERN	
Året 2016	Året 2015	(i hele tusen kroner)	Året 2016	Året 2015
372 334	245 208	Resultat før skatt	404 148	278 175
966	13 544	Tap på utlån	966	13 544
10 130	10 719	Avskrivninger mv. av varige driftsmidler	12 614	13 482
9 901	2 804	Resultatført pensjon uten kontanteffekt	11 693	2 518
- 32 432	27 682	Netto verdiendring på finansielle instrumenter over resultat	- 26 481	12 212
-	-	Resultat utover utbytte i TS og FKV	- 33 208	- 13 279
-	-	Verdiregulering investeringseiendom	- 283	3 578
- 52 080	- 35 562	Betalbar skatt	- 52 919	- 35 571
- 743 843	- 858 793	Endring netto utlån og overtatte eiendeler	- 778 002	- 939 480
66 097	- 8 557	Endring sertifikater og obligasjoner	66 097	- 8 557
2 978	2 058	Endring andre fordringer (forskuddsbet. kostn.)	3 570	2 077
-87 749	56 076	Endring øvrige eiendeler	-62 951	60 277
564 138	125 394	Endring innskudd kunder	563 501	118 473
3 385	- 19 180	Endring innskudd kredittinstitusjoner	3 385	- 19 180
75 449	46 052	Endring utlån til TS og FKV	75 449	46 052
1 604	- 26 314	Endring annen gjeld	1 484	- 10 082
- 1 607	- 589	Endring avsetn.påløpte kostnader og forpliktelser	- 2 350	- 1 059
189 269	- 419 458	Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter	186 712	- 476 821
- 8 940	- 2 675	Kjøp av varige driftsmidler	- 10 416	- 5 454
-	-	Salg av varige driftsmidler	4 032	60 142
- 5 769	- 178 590	Netto kjøp/salg/emisjon aksjer	- 5 769	- 178 590
- 14 709	- 181 265	Netto kontantstrøm investeringsaktiviteter	- 12 153	- 123 901
1 160 000	940 500	Opptak verdipapirlån	1 160 000	940 500
- 913 500	- 633 500	Innløsning verdipapirlån	- 913 500	- 633 500
-	-	Innbetaling av ansvarlig kapital	-	-
-	-	Nedbetaling av ansvarlig kapital	-	-
498	-	Salg av egne aksjer	498	-
- 5 696	-	Renter på fondsobligasjon klassifisert som egenkapital	- 5 696	-
-	203 075	Rettet emisjon	-	203 075
- 47 254	- 44 375	Utbetaling av utbytte / gaver	- 47 254	- 44 375
194 049	465 700	Netto kontantstrøm finansieringsaktiviteter	194 049	465 700
368 608	- 135 022	Netto endring likvider	368 608	- 135 022
739 819	874 842	Likviditetsbeholdning IB	739 819	874 842
1 108 427	739 819	Likviditetsbeholdning UB	1 108 427	739 819

Likviditetsbeholdningen er definert som «Kontanter og fordringer på sentralbanker» og «Utlån og fordringer på kredittinstitusjoner» fratrukket utlån til selskaper i SpareBank 1-alliansen som er av mer langsiktig karakter.

INNHOOLDSPORTEGNELSE NOTER

NOTE GENERELL INFORMASJON

1	Generell informasjon	30
2	Regnskapsprinsipper	30
3	Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper	38
4	Særskilte transaksjoner og regnskapsposter i 2016	40
5	Segmentinformasjon	41
6	Kapitaldekning	43
7	Finansiell risikostyring	45

KREDITTRISIKO

8	Utlån til og fordringer på kunder	46
9	Overføring av utlån til kredittforetak	50
10	Likviditets- og motpartsrisiko	51
11	Tap på utlån og garantier	52
12	Maks kreditttrisikoeksponering, ikke hensyntatt pantstillelser	53
13	Kredittkvalitet pr. klasse av finansielle eiendeler	54

MARKEDSRISIKO

14	Markedsrisiko knyttet til renterisiko	55
15	Markedsrisiko knyttet til valutarisiko	56

LIKVIDITETSRISIKO

16	Likviditetsrisiko / Gjenværende kontraktmessig løpetid på forpliktelser	56
17	Forfallsanalyse av eiendeler og forpliktelser	58

RESULTATREGNSKAP

18	Netto renteinntekter	60
19	Netto provisjonsinntekter	61
20	Netto inntekter fra finansielle instrumenter	62
21	Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte	63
22	Andre driftskostnader	67
23	Pensjoner	68
24	Skatt	72

BALANSE

25	Klassifikasjon av finansielle instrumenter	74
26	Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter	76
27	Virkelig verdi av finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost eller kostpris	78
28	Sertifikater og obligasjoner	79
29	Finansielle derivater	80
30	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	81
31	Andre immaterielle eiendeler	82
32	Eiendom, anlegg og utstyr	83
33	Andre eiendeler	85
34	Innskudd fra og gjeld til kunder	86
35	Gjeld ved utstedelse av verdipapirer	87
36	Annen gjeld og forpliktelse	88
37	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	89
38	Investeringer i eierinteresser	90

ØVRIGE OPPLYSNINGER

39	Vesentlige transaksjoner med nærstående parter	93
40	Eierandelskapital- og eierstruktur	93
41	Utbytte/konsernbidrag fra datterselskaper	97
42	Eiendeler klassifisert som holdt for salg og virksomhet under avhendelse	98
43	Hendelser etter balansedagen	98

NOTE 1 GENERELL INFORMASJON

Generell informasjon

SpareBank 1 Østfold Akershus har sitt hovedkontor i Moss kommune og lokalbanker i kommunene Askim, Halden, Sarpsborg, Fredrikstad, Moss, Rygge, Frogn og Vestby. En rekke av bankkontorene er samlokalisert med konsernets eiendomsmeglere.

Konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus består av morbanken og datterselskapene:

- EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS (100 %)
- Nekor Gårdselskap AS (100 %)

I tillegg er heleide Fasett Eiendom AS og Våler Park AS konsolidert under Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg.

Bankens organisasjonsnummer i Foretaksregistret er 837 884 942. Banken opererer i Norge og reguleres av norsk rett. SpareBank 1 Østfold Akershus er notert på Oslo Børs med ticker-kode SOAG. Regnskapet for morbank og konsern 2016 ble vedtatt av styret 7. mars 2017.

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER

Grunnlaget for utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet

Konsernregnskapet og morbankregnskapet for 2016 er utarbeidet i samsvar med Internasjonale standarder for finansiell rapportering (IFRS) som fastsatt av EU. Dette Omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC).

Målegrunnlaget for både konsernregnskapet og morbankregnskapet er historisk kost prinsippet med følgende modifikasjoner: finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi over resultatet og investeringseiendommer som vurderes til virkelig verdi.

Utarbeidelse av regnskaper i samsvar med IFRS krever bruk av estimater. Videre krever anvendelse av selskapets regnskapsprinsipper at ledelsen må utøve skjønn. Områder som i høy grad inneholder slike skjønsmessige vurderinger eller høy grad av kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for konsernregnskapet, er beskrevet i note 3.

Årsregnskapet er avlagt basert på IFRS standarder og fortolkninger obligatoriske for årsregnskapet som avlegges pr 31.12.2016.

Standarder, endringer og fortolkninger som trådte i kraft for regnskapsåret 2016

Finansdepartementet fastsatte ny forskrift 19.09.2016 vedrørende uttreden fra Bankenes sikringsfond. Forskriften innebærer at sikringsfondsavgiften etter IFRIC 21 skal

periodiseres, og trer i kraft 1. januar 2017. SpareBank 1 Østfold Akershus har videreført tidligere praksis i hele 2016 ved at avgiften periodiseres.

Utover dette har konsernet i 2016 ikke tatt i bruk øvrige standarder, endringer eller fortolkninger som påvirker regnskapet vesentlig.

Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft

Konsernet har ikke valgt tidliganvendelse av noen nye eller endrede IFRS'er eller IFRIC-fortolkninger.

IFRS 9 FINANSIELLE INSTRUMENTER

IFRS 9 Finansielle instrumenter skal erstatte dagens IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering, måling og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. IFRS 9 er gjeldende fra 1. januar 2018 og er godkjent av EU. Det er adgang til tidlig anvendelse av standarden, det vil ikke SpareBank 1 Østfold Akershus benytte seg av. Det har vært satt ned et tverrfaglig implementeringsteam i SpareBank 1-alliansen med deltakere fra alle bankene som anvender IFRS, som vil forberede gjennomføring og implementering av IFRS 9 ('Prosjektet'). Prosjektet har som formål å vurdere og konkludere på problemstillinger vedrørende klassifisering og måling av finansielle instrumenter, modeller og metodikk for estimering av forventet tap, samt selve regnskapsføringen og endringer i noteverk som følge av implementering av IFRS9.

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

En beskrivelse av nye krav i IFRS 9 og endringer fra tidligere standard følger under. Videre følger en beskrivelse av hvilke valg SpareBank 1 Østfold Akershus har tatt og status i implementeringsprosjektet.

KLASSIFISERING OG MÅLING

Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre kategorier: virkelig verdi med verdiendring over andre inntekter og kostnader (OCI), virkelig verdi med verdiendring over resultatet og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangsinnregning av eiendelen. Klassifiseringen av finansielle eiendeler bestemmes ut fra kontraktsmessige vilkår for de finansielle eiendelene og hvilken forretningsmodell som brukes for styring av porteføljen som eiendelene inngår i.

Gjeldsinstrumenter med kontraktuelle kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes med formål å motta kontraktsmessige kontantstrømmer skal måles til amortisert kost. Instrumenter med kontraktuelle kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes både å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg, skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, men med renteinntekt og eventuell nedskrivninger presentert i det ordinære resultatet. Verdiendringer ført over OCI skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse. Øvrige gjeldsinstrumenter skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. SpareBank 1 Østfold Akershus har vurdert at hoveddelen av bankens utlån kvalifiserer for måling til amortisert kost. Videre er bankens foreløpige vurdering at utlån til fastrente etter IFRS 9 skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, tilsvarende som i dag.

OVERFØRING AV LÅN TIL KREDITTFORETAK

Banken benytter seg av kredittforetak som finansieringsverktøy. Banken overfører bare deler av de utlån som kvalifiserer for overføring. Utlån som inngår i forretningsmodeller (porteføljer) med utlån som kvalifiserer for overføring kan sies at holdes derfor både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg, en forretningsmodell som er konsistent med måling til virkelig verdi med verdiendringer over OCI i både morbankens og konsernets resultat. Banken har foreløpig ikke konkludert på fremtidig klassifisering av lån som kvalifiserer for overføring til kredittforetak.

LIKVIDITETSPORTEFØLJE

Bankens likviditetsportefølje har varierende grad av omsetning, som påvirker hvorvidt porteføljen skal måles til amortisert kost, virkelig verdi med verdiendring over OCI

eller resultat. Klassifiseringen av en portefølje avhenger av om instrumentene som inngår i porteføljen holdes for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer eller om de både holdes for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg, eventuelt om graden av handel i porteføljen tilsier at porteføljen skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Banken har foreløpig ikke konkludert på klassifiseringen av likviditetsporteføljen.

Alle derivater skal måles til virkelig verdi med verdiendring i resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter skal regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring. Investeringer i egenkapitalinstrumenter skal måles i balansen til virkelig verdi. Verdiendringer skal som hovedregel føres i det ordinære resultatet, men et egenkapitalinstrument kan utpekes som målt til virkelig verdi med verdiendringer ført mot OCI. Når egenkapitalinstrumenter utpekes til virkelig verdi med verdiendringer ført mot OCI skal ordinære utbytter resultatføres, mens verdiendringer ikke skal reklassifiseres til resultatet verken løpende eller ved avhendelse. Egenkapitalinstrumenter som i bankens regnskap i dag klassifiseres som tilgjengelig for salg med verdiendringer ført over OCI vil etter IFR9 bli klassifisert til virkelige verdi med verdiendring over ordinært resultat.

For finansielle forpliktelser er reglene i hovedsak uendrede sammenlignet med dagens IAS 39. En endring fra IAS 39 er at for finansielle forpliktelser som er bestemt regnskapsført til virkelig verdi over resultatet skal endringer i verdien som skyldes selskapets egen kredittrisiko innregnes i OCI, og ikke i det ordinære resultatet som i dag. SpareBank 1 Østfold Akershus har ingen finansielle forpliktelser som er regnskapsført til virkelig verdi over resultatet.

IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere ledelsens risikostyring og gir større rom for vurdering. Kravet om en sikringseffektivitet på 80–125 prosent er fjernet og erstattet med mer kvalitative krav, herunder at det skal være en økonomisk sammenheng mellom sikringsinstrument og sikringsobjekt, og at kredittrisiko ikke skal dominere verdiendringene til sikringsinstrumentet. Banken vurderer fortsatt omfanget av bruken av sikringsbokføring, men den foreløpige vurderingen er at sikringsbokføring vil bli videreført om lag i samme utstrekning som i dag.

TAPSNEDSKRIVNING UTLÅN

Etter dagens regler skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet. Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kredittap (ECL). Den generelle model-

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

len for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer ført over øvrige resultatetelemerter. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og leieavtalefordringer med vesentlige finansieringselement omfattet.

Målingen av avsetningen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden opprinnelig innregning. Ved førstegangsinnregning og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangsinnregning skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangsinnregning skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Forventet kredittap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid, dvs. forskjellen mellom de kontraktmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten og den kontantstrømmer at banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet.

Modellen for nedskrivninger er fortsatt under utvikling. Banken vurderer fremtidsrettet informasjon som makroøkonomiske faktorer som for eksempel arbeidsledighet, BNP-vekst, renter og boligpriser, og økonomiske prognoser for å kunne gi fremtidsrettet informasjon som er så korrekt som mulig. Enkelte justeringer forventes implementert før grunnmodellen er oppdatert. Banken har av den grunn ikke beregnet den regnskapsmessige effekten av innføringen av ny modell nedskrivninger på nåværende tidspunkt. Basert på en foreløpig gjennomgang forventes det ikke vesentlige effekter på konsernets egenkapital, balanse eller kapitaldekning knyttet til overgang til IFRS 9.

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter er et omfattende rammeverk for inntektsføring etter IFRS som erstatter så godt som all tidligere veiledning på inntektsføring. Standarden trer i kraft 1. januar 2018. Konsernet har vurdert virkningen av IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter og ser ikke at denne vil få vesentlige konsekvenser for konsernets resultat.

IFRS 16 Leieavtaler

IFRS 16 Leieavtaler innebærer at leietaker innregner en finansiell forpliktelse på å betale leie med en tilhørende rett til å bruke den underliggende eiendel. Til tross for

store endringer på leietakersiden, vil regnskapsføringen hos utleier i stor grad beholdes uforandret. Kravene til tilleggsopplysninger utvides for både leietaker og utleier. Standarden trer i kraft 1. januar 2019. Konsernet har vurdert virkningen av IFRS 16 Leieavtaler og ser ikke at disse vil få vesentlige konsekvenser for konsernets egenkapital, balanse eller kapitaldekning.

For øvrig er det ingen andre IFRS'er eller IFRIC-fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å ha en vesentlig påvirkning på regnskapet.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er bankens og samtlige selskaper i konsernet sin funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i hele tusen kroner med mindre noe annet er angitt.

Datterselskap

I morbankregnskapet til SpareBank 1 Østfold Akershus blir eierandelene i datterselskap vurdert etter kostmetoden. Investeringen er vurdert til anskaffelseskost for aksjene med mindre nedskrivning har vært nødvendig. Utbytte, konsernbidrag og andre utdelinger inntektsføres året etter regnskapsåret.

Konsolidering

Konsernregnskapet omfatter banken og datterselskap. Datterselskap konsolideres hvis de oppfyller kriteriene til konsolidering etter IFRS 10. IFRS 10 angir tre vilkår som må være oppfylt av banken for at det skal foreligge konsolideringsplikt. Dette er at (i) banken må ha bestemte innflytelse over virksomheten herunder kunne styre aktiviteter som i vesentlig grad har innvirkning på avkastningen i datterselskapet, (ii) banken har mulighet eller rett til å motta avkastning fra virksomheten, og (iii) banken har mulighet eller rett til å bruke sin innflytelse til å påvirke avkastningens størrelse. Datterselskap er konsolidert fra det tidspunkt banken har overtatt slik kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt banken gir fra seg slik kontroll. Gjensidige balanseposter og alle vesentlige resultatetelemerter er eliminert.

Konserninterne transaksjoner, mellomværende og urealisert fortjeneste mellom konsernselskaper er eliminert. Regnskapsprinsipper i datterselskaper endres når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

Felleskontrollert virksomhet

Felleskontrollert virksomhet kan bestå av felleskontrollert drift, felleskontrollerte eiendeler og felleskontrollerte

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

foretak. Felles kontroll innebærer at SpareBank 1 Østfold Akershus gjennom avtale utøver kontroll sammen med andre deltakere. Felleskontrollert foretak regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og til kostmetoden i selskapsregnskapet.

SpareBank 1 Gruppen AS eies med 19,5 % hver av SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge og Samarbeidende Sparebanker AS. Øvrige eiere er Sparebanken Hedmark (12 %) og LO (10 %). Styringsstrukturen for SpareBank 1-samarbeidet er regulert i en avtale mellom eierne. SpareBank 1 Østfold Akershus eier 15,59 % av Samarbeidende Sparebanker AS. Styringsstrukturen for Samarbeidende Sparebanker er også regulert i en avtale mellom eierne som tilfredsstillers felleskontrollert virksomhet. SpareBank 1 Østfold Akershus klassifiserer sin deltakelse i Samarbeidende Sparebanker AS som en investering i felleskontrollert foretak.

SpareBank 1 Østfold Akershus eier også 12,62 % i Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS, som eier 20 % i BNbank ASA. Styringsstrukturen for Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS er regulert i en avtale som tilfredsstillers kravene til felles kontroll.

Virksomhetssammenslutninger

Ved overtagelse av virksomhet anvendes overtagelsesmetoden. Vederlaget måles til virkelig verdi. Direkte overtagelsesutgifter kostnadsføres når de oppstår, med unntak av emisjons- og låneopptaksutgifter. Overtatte eiendeler og forpliktelser blir vurdert til virkelig verdi på tidspunkt for overtagelsen. Dersom vederlaget overstiger verdien av identifiserte eiendeler og forpliktelser, regnskapsføres differansen som goodwill. Dersom anskaffelseskost er lavere enn identifiserte eiendeler og forpliktelser, resultatføres differansen på transaksjonstidspunktet. Ved trinnvis oppkjøp av datterselskaper vil konsernet måle tidligere eierandeler i selskapet til virkelig verdi umiddelbart før kontrollovergang, og eventuelle gevinster eller tap resultatføres. Betingede vederlag vurderes til virkelig verdi uavhengig av sannsynligheten for at vederlaget vil bli betalt. Justering av betingede vederlaget i etterfølgende perioder regnskapsføres i henhold til relevante standarder.

Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg

Konsernet klassifiserer virksomhet som holdt for salg når balanseført verdi i hovedsak vil bli gjenvunnet ved en salgstransaksjon. Klassifisering som holdt for salg skjer fra det tidspunktet ledelsen har vedtatt en konkret plan for avhendelse av virksomheten i sin nåværende form og det vurderes som svært sannsynlig at salget blir gjennomført i løpet av kort tid. Datterselskaper som er ervervet med

tanke på videresalg, herunder selskaper overtatt som ledd i restrukturering av utlån, klassifiseres som holdt for salg umiddelbart dersom konsernet forventer å avhende selskapet. Virksomhet holdt for salg vurderes til det laveste av balanseført verdi og virkelig verdi fratrukket salgsutgifter. Overtatt virksomhet som umiddelbart klassifiseres som holdt for salg balanseføres ved førstegangsinnregning til virkelig verdi fratrukket salgsutgifter. Resultat etter skatt fra slik virksomhet presenteres separat på linjen «Resultat virksomhet og anleggsmidler holdt for salg, etter skatt» i konsernregnskapet. Totale eiendeler og total gjeld fra slik virksomhet presenteres hver for seg på linjene «Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg» og «Virksomhet holdt for salg» i konsernets balanseoppstilling dersom verdiene er vesentlige. Se for øvrig note 42.

Konter

Konter består av konter i NOK og valuta, samt fordring på sentralbanken. Likviditetsbeholdningen i kontantstrømoppstillingen inkluderer i tillegg netto utlån og fordringer på andre kredittinstitusjoner. Ingen del av likviditetsbeholdningen har bindingstid.

Utlån og tap på utlån

Utlån til flytende rente måles til amortisert kost i samsvar med IAS 39. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen, pluss eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid. Opptjent rente regnskapsføres som utlån i balansen.

Fastrenteutlån til kunder øremerkes ved første gangs innregning som vurdert til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet i henhold til IAS 39.9. Gevinst og tap som skyldes endring i virkelig verdi bokføres over resultatregnskapet som verdiendring. Opptjent rente regnskapsføres som utlån i balansen og som rente i resultatregnskapet. Renterisikoen i fastrenteutlån styres med renteswapper som bokføres til virkelig verdi. Virkelig verdi er valgt fordi denne metoden for verdsettelse eliminerer eller i vesentlig grad reduserer inkonsistent måling og innregning som ellers ville oppstå ved måling av eiendeler eller innregning av gevinster/tap på ulikt grunnlag. Dette medfører at effekten av verdiendringer på finansielle investeringer som styres samlet vil reflekteres samtidig i regnskapet. Resultat-effekten av dette fremkommer i note 20 til regnskapet og balanseførte verdier fremkommer i note 29 og note 13.

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

Vurdering av verdifall på finansielle eiendeler

På hver balansedag vurderes om det eksisterer objektive bevis på at verdien på en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler er redusert.

Verditap på individuelle finansielle eiendeler er pådratt dersom, og bare dersom, det eksisterer objektive bevis på verdifall som kan medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs bokføring (en tapshendelse) og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må også kunne måles pålitelig. Objektive bevis på at verdien av en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler er redusert omfatter observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- Vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker
- Mislighold av kontrakt, som manglende betaling av avdrag og renter
- Banken innvilger låntaker spesielle betingelser med bakgrunn i økonomiske eller legale grunner knyttet til låntakers økonomiske situasjon
- Sannsynlighet for at skyldner vil inngå gjeldsforhandlinger eller andre finansielle reorganiseringer
- På grunn av finansielle problemer opphører de aktive markedene for den finansielle eiendelen, eller
- Observerbare data indikerer at det er målbar reduksjon i fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe finansielle eiendeler siden første gangs bokføring, selv om reduksjonen enda ikke kan fullt ut identifiseres til en individuell finansiell eiendel i gruppen inkludert:
 - ugunstig utvikling i betalingsstatus for låntakere i gruppen eller
 - nasjonale eller lokale økonomiske betingelser som korrelerer med mislighold av eiendelene i gruppen

Det vurderes først om det eksisterer individuelle objektive bevis på verdifall for finansielle eiendeler som er individuelt signifikante. For finansielle eiendeler som ikke er individuelt signifikante, vurderes de objektive bevisene på verdifall individuelt eller kollektivt. Dersom det ikke eksisterer objektive bevis på verdifall for en individuell vurdert finansiell eiendel, signifikant eller ikke, inkluderes eiendelen i en gruppe av finansielle eiendeler med samme kredittrisiko karakteristikk. Gruppen vurderes så samlet for eventuell verdireduksjon.

Verdifallet på grupper av finansielle eiendeler måles ved utvikling i rating på grupper av finansielle eiendeler. Dette måles ved å måle migrering i negativ retning og endring i forventet tap. Eiendeler som vurderes individuelt med hensyn på verdireduksjon, og hvor et verditap identifiseres eller fortsatt er identifisert, tas ikke med i en samlet

vurdering av verdireduksjon. Migreringen av kunder utarbeides ved løpende å kredittvurdere hver enkelt kunde i bankens kredittvurderingssystemer. Kundene er anonymisert grunnet personopplysningsloven. Dersom det er objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens bokførte verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer (eksklusive fremtidig kreditttap som ikke er pådratt) diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rentesats. Bokført verdi av eiendelen reduseres ved bruk av en avsetningskonto og tapet bokføres over resultatregnskapet. Fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe av finansielle eiendeler som samlet er vurdert med hensyn på verdireduksjon, estimeres med utgangspunkt i de kontraktmessige kontantstrømmene for gruppen samt historiske tap for eiendeler med lignende kredittrisiko. Historiske tap justeres for eksisterende observerbare data for å kunne ta hensyn til effekter av eksisterende forhold som ikke var tilstede på tidspunkt for de historiske tapene samt justerte effekter av tidligere forhold som ikke eksisterer i dag.

Misligholdte/tapsutsatte engasjement

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt, og tas med i konsernets oversikter over misligholdte engasjementer, når forfalte avdrag eller renter ikke er betalt 90 dager etter forfall eller rammekreditter er overtrukket i 90 dager eller mer. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at konsernet vil bli påført tap, klassifiseres som tapsutsatte.

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere individuelle nedskrivninger føres mot nedskrivningene. Konstaterte tap uten dekning i nedskrivningene, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger resultatføres.

Verdipapirer

Verdipapirer består av aksjer, andeler, sertifikater og obligasjoner. Aksjer og andeler klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg mot egenkapitalen. Aksjer og andeler til virkelig verdi over resultatet er holdt for handelsformål. Sertifikater og obligasjoner klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller som fordring. Kurs på handelsdato benyttes ved første gangs innregning av verdipapirer.

Alle finansielle investeringer som er klassifisert til virkelig verdi over resultat, måles til virkelig verdi, og endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle instrumenter.

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

Virkelig verdiopsjonen er benyttet på fastrenteobligasjoner og på obligasjoner i utenlandsk valuta. Virkelig verdi er valgt fordi denne metoden for verdsettelse eliminerer eller i vesentlig grad reduserer inkonsistent måling og innregning som ellers ville oppstå ved måling av eiendeler eller innregning av gevinster/tap på ulikt grunnlag. Tilhørende derivater bokføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Dette medfører at effekten av verdiendringer på finansielle investeringer som styres samlet vil reflekteres samtidig i regnskapet. Resultat-effekten av dette fremkommer i note 20 til regnskapet og balanseførte verdier fremkommer i note 29.

Aksjer og andeler som er klassifisert som tilgjengelig for salg, måles også til virkelig verdi, men endringen i verdi fra inngående balanse føres mot egenkapitalen. Aksjer som ikke kan måles pålitelig vurderes til kostpris som tilnærming til virkelig verdi etter IAS 39.46.

Derivater og sikring

Derivater består av valuta og renteinstrumenter. Derivater regnes alltid som til virkelig verdi over resultatet, med mindre de er øremerket som sikringsinstrument. Renter bokføres som rentekostnad/renteinntekt, verdiendringer inngår i posten «netto resultat fra valuta og andre finansielle instrumenter».

Derivater benyttes i sikringsøyemed for å minimere renterisiko på fastrenteinstrumenter. Bruk av virkelig verdiopsjonen på fastrenteobligasjonsgjeld fases ut og erstattes av sikringsbokføring. Ved bruk av sikringsbokføring sikrer konsernet seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspread mot markedsrenten er ikke en del av sikret risiko og påvirker derfor ikke effektiviteten i sikringsbokføringen. Det forventes at denne endringen vil gi mindre svingninger i resultatene fremover enn det som har vært tilfelle tidligere.

Endringer i virkelig verdi på derivater som øremerkes og kvalifiserer for sikring av virkelig verdi og som er effektive, resultatføres sammen med endringen i virkelig verdi knyttet til den sikrede risikoen på den tilhørende sikrede eiendel eller forpliktelse. Sikring av virkelig verdi benyttes kun til sikring av fastrenteinnlån.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler består av kunderelasjoner og utsatt skattefordel. Kunderelasjonen tilfredsstiller kravet til kontraktsmessige rettigheter for identifikasjon som immateriell eiendel. Verdien i en kunderelasjon ligger i fordelene ved å få overført en kundeportefølje ved en transaksjon i motsetning til å måtte gå ut i markedet for selv å skaffe nye kunder ved ordinær drift. Andre immaterielle eiende-

ler vil innregnes når kravene til balanseføring er tilstede. Kunderelasjonen avskrives over forventet utnyttbar levetid.

Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr, med unntak av investerings-eiendommer og eierbenyttet eiendom, førstegangsinregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid. Ved fastlegging av avskrivningsplan splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper.

Eierbenyttet eiendom er etter definisjonen i IAS 40 eiendommer som i hovedsak benyttes av morbanken eller dens datterselskap til sin egen virksomhet. Banken benyttet seg av muligheten i regelverket som tillot virkelig verdi som ny kostpris ved overgangen til IFRS. Eierbenyttet eiendom regnskapsføres etter kostmetoden, i samsvar med IAS 16.

Tomter og kunst avskrives ikke. Andre driftsmidler avskrives etter den lineære metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, eller revaluert verdi, avskrives til restverdi over forventet utnyttbar levetid, som er:

Bygninger	20-50 år
Påkostninger leide bygg	3- 12,5 år
Maskiner	3-5 år
Kjøretøy	4-5 år
Inventar	3-10 år

Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det. Eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40. Oppdaterte takster på eiendomsmassen innhentes hvert tredje år. I mellomperiodene vurderes takstene mot markedsutvikling. Leieinntekter, driftskostnader og effekten av verdiendringer knyttet til investeringseiendommer presenteres særskilt i note 32. På investeringseiendommer blir verdiendring fra inngående balanse resultatført under andre driftskostnader.

Overtatte eiendeler

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier overtar banken i en del tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer. Ved overtakelse verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Overtatte eiendeler som skal realiseres, klassifiseres som beholdninger eller anleggsmidler holdt for salg og regn-

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

skapsføres etter henholdsvis IAS 2 eller IFRS 5. Eventuelle tap/gevinster ved avhendelse eller revurdering av verdi på slike eiendeler føres som tillegg eller fradrag i tap på utlån.

Langsiktige lån

Lån førstegangsinnregnes til opptakskost, som er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag av transaksjonsutgifter. Lån til flytende rente måles deretter til amortisert kost. Enhver forskjell mellom opptakskost og oppgjørsbeløpet ved forfall blir dermed periodisert over lånetiden ved hjelp av lånets effektive rente. For lån til fastrente ble opsjonen om virkelig verdivurdering med verdiendring over resultatet benyttet inntil høsten 2009. Resultateffekten av dette fremkommer i note 20 til regnskapet og balanseførte verdier fremkommer i note 29 og note 35.

Pensjoner

Konsernet har etablert ulike pensjonsordninger for sine ansatte. Pensjonsordningene tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenstepensjon.

YTELSESBASERT PENSJONSORDNING

I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte fremtidig pensjon av nærmere angitt størrelse. Estimatavvik som skyldes ny informasjon eller endringer i de aktuariemessige forutsetningene føres over utvidet resultat.

Endringer i pensjonsplanens ytelser kostnadsføres eller inntektsføres løpende i resultatregnskapet, med mindre rettighetene etter den nye pensjonsplanen er betinget av at arbeidstakeren blir værende i tjeneste i en spesifisert tidsperiode (opptjeningsperioden). I dette tilfellet amortiseres kostnaden knyttet til endret ytelse lineært over opptjeningsperioden.

Konsernet hadde frem til desember 2016 fem lukkede pensjonsordninger som skriver seg fra henholdsvis Halden Sparebank, Rygge-Vaaler Sparebank, EiendomsMegler 1 Sarpsborg AS, EiendomsMegler 1 Østfold AS og EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS. Fra og med desember 2016 er disse pensjonsordningene avviklet ved utstedelse av fripoliser. Alle ansatte er flyttet over på innskuddsbasert pensjonsordning.

INNSKUDDSBASERT PENSJONSORDNING

Innskuddsbaserte pensjonsordninger innebærer at konsernet ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig tilskudd til de ansattes kollektive pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelser knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige

innskuddet er betalt. Innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres direkte.

AVTALEFESTET FØRTIDSPENSJON

Banken har inngått avtale om avtalefestet pensjon. AFP er en livsvarig ytelse som er frikoblet arbeidsinntekter som samtidig oppbæres. Det skjer derfor ingen avkortning i AFP-pensjonen om man på samme tid mottar lønn. Ny ordning lar seg foreløpig ikke aktuarberegne og inngår derfor ikke i pensjonsforpliktelsen. Inntil videre vil denne bli behandlet som en innskuddsbasert ordning og kostnadsført direkte.

ØVRIGE ORDNINGER

Tidligere administrerende direktører i banken har individuelle tilleggsavtaler som garanterer en viss ytelse. Alle avtalene er aktuarberegnet.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige. Avsetning for tap på finansielle garantier fremkommer under annen gjeld og pensjonsforpliktelser i balansen.

Ansvarlige lån og fondsobligasjoner

Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. Ansvarlige lån klassifiseres som ansvarlig lånekapital i balansen. Flytende ansvarlig lån måles etter amortisert kost slik som andre langsiktige lån med flytende rente. Ansvarlig lån med fastrente tilfredsstiller kravene til sikringsbokføring. Sikringsens effektivitet måles løpende og nettoeffekten blir resultatført. Se note 20 og note 37.

En fondsobligasjon er en obligasjon med pålydende rente, men konsernet har ingen plikt til å betale ut renter i en periode hvor det ikke utbetales utbytte, og investor har heller ikke senere krav på renter som ikke er utbetalt, det vil si rentene akkumuleres ikke. Finanstilsynet kan kreve at fondsobligasjonen skrives ned proporsjonalt med egenkapitalen dersom Konsernets kjernekapitaldekning faller under 5 % eller samlet kapitaldekning faller under 8 %. Nedskrevne beløp på fondsobligasjonen skal være skrevet opp før det kan utbetales utbytte til egenkapitalbeveiserne eller egenkapitalen skrives opp.

Fondsobligasjonene klassifiseres som gjeld i balansen dersom de tilfredsstiller definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Renter på fondsobligasjoner klassifisert

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

som gjeld resultatføres. Fondsobligasjoner som ikke tilfredsstillers betingelsene klassifiseres som egenkapital (posten hybridkapital). Renter på slike fondsobligasjoner presenteres ikke som rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen.

Fondsobligasjonene tilfredsstillers kravene til sikringsbokføring, sikringens effektivitet måles løpende og nettoeffekten er resultatført. Se note 20 og note 37.

Motregning av finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser skal motregnes og presenteres netto i balansen når det er en motregningsrett som kan håndheves og en har til hensikt å gjøre opp netto eller realisere eiendelen og gjøre opp forpliktelsen samtidig.

Utbytte og konsernbidrag

Hensyntatt bankens egenkapitalutvikling og soliditet, tar banken sikte på at opptil 50 % av årets overskudd kan benyttes til utbyttmidler (kontantutbytte og gaver til allmennyttige formål). Det er en målsetting for banken å likebehandle bankens to eiergrupperinger i tråd med intensjonene i gjeldende lovgivning. Dette medfører at banken vil søke å unngå uønskede inn- og utvanningseffekter som følge av ulik behandling av de to eiergrupperingene. Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen og av oppstilling over endring i egenkapital. Foreslått utbytte klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av bankens representantskap. Konsernbidrag bokføres regnskapsmessig året etter regnskapsåret.

Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost resultatføres løpende basert på en effektiv rente-metode. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid.

For rentebærende instrumenter som måles til virkelig verdi vil markedsverdien klassifiseres som inntekt fra andre finansielle instrumenter, mens renteelementet klassifiseres som renteinntekt.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Provisjonsinntekter knyttet til lån overført til kredittforetak inngår her. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Garantiprovisjoner blir be-

regnet som et fastbeløp per garanti utstedt og inntektsføres fortløpende. Honorarer for rådgivning opptjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle investeringer, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres når transaksjonen slutføres.

Transaksjoner og balanseposter i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved kursen på transaksjonstidspunktet. Gevinst og tap knyttet til gjennomførte transaksjoner eller til omregning av beholdninger av balanseposter i valuta på balansedagen resultatføres. Gevinst og tap knyttet til omregning av andre poster enn pengeposter, innregnes på samme måte som den tilhørende balansepost.

Leieavtaler

Leieavtaler der hele risikoen hovedsakelig påhviler utleier er klassifisert som operasjonelle. Leiebetalinger for disse regnskapsføres lineært som driftskostnader i regnskapet over leieperioden. Banken har ingen finansielle leieavtaler.

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat.

Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat.

Det beregnes en eiendel ved utsatt skatt på fremførbare skattemessige underskudd. Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen.

Formuesskatt regnes ikke som skatt etter IAS 12 og er derfor ført som driftskostnad.

Segmentrapportering

Konsernets virksomhet er inndelt i primærsegmentene privatmarked, bedriftsmarked, eiendomsmegling og eiendomsdrift, dette er i henhold til konsernets interne rap-

NOTE 2 REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

portering. Det er i note 5 til regnskapet gitt informasjon om fordelingene.

Overføring av låneporteføljer

SpareBank 1 Østfold Akershus har inngått avtale om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i fast eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. I tråd med forvaltningsavtale mellom banken og kredittforetakene, forestår banken forvaltning av utlånene og opprettholder kundekontakten. Det vises til beskrivelse i note 9.

Hendelser etter balansedagen

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet regnskapet. Representantskap og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette.

Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring og som vedrører forhold som allerede var kjent

på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

Alternative resultatmål (APM)

I kvartals- og årsrapporten presenteres det alternative resultatmål i tillegg til måltall som reguleres av IFRS. Dette vil kunne hjelpe brukere til å forstå virksomheten bedre og gi mer tydelig informasjon om hvordan konsernet har prestert eller forventer å prestere. For en nærmere beskrivelse av de alternative resultatmålene som benyttes henvises det til bankens hjemmeside: <https://www.sparebank1.no/nb/ostfold-akershus/om-oss/investor.html>.

NOTE 3 KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet.

Tap på utlån og garantier

Morbanken gjennomgår hele bedriftsmarkedsp porteføljen kvartalsvis. Lån til privatpersoner gjennomgås også kvartalsvis med utgangspunkt i at de er misligholdt mer en 65 dager eller dersom de har en særlig dårlig betalingshistorikk. Bankens systemer for risikoklassifisering er omtalt under finansiell risikostyring. Banken foretar individuelle nedskrivninger dersom det foreligger en objektiv hendelse som kan identifiseres på enkeltengasjement, og den objektive hen-

delsen medfører redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Objektiv hendelse vil kunne være mislighold, konkurs, likviditet eller andre vesentlige finansielle problemer.

Individuelle nedskrivninger beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av individuelle nedskrivninger. For lån med flytende renter tas det hensyn til senere rentendringer.

Gruppenedskrivninger beregnes på grupperinger av utlån der det foreligger objektiv informasjon som viser at kreditrisikoen har økt etter at kredittene er bevilget, men hvor det ikke er mulig å innhente informasjon eller analysere enkeltengasjement. Slik informasjon kan være negativ utvikling i risikoklassifisering, sikkerhetsverdier, lønnsomheten i en bransje eller grupper av debitorers betalingsevne. Betydn-

NOTE 3 KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

ingen av endringer blir analysert ved hjelp av analyseverktøy, statistiske metoder som inkluderer historisk erfaringsmateriale om misligholdssannsynligheter, samt forventede konjunkturoendringer. Vurdering av gruppenedskrivninger vil alltid baseres på betydelig grad av skjønn. Benyttelse av historiske data til å predikere fremtiden vil inneholde usikkerhet, samtidig som fremtidsanalyser endres relativt raskt og vil dermed ha sin usikkerhet.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil normalt omsettes i aktive markeder og verdien vil således kunne fastsettes med rimelig grad av sikkerhet. For eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg vil ikke dette nødvendigvis være tilfellet. Tilsvarende vil markedsverdier for eiendeler og forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost og som fremkommer i noter, kunne være estimater basert på diskonterte forventede kontantstrømmer, multiplikatoranalyser eller andre beregningsmetoder. Slike vil kunne være beheftet med betydelig usikkerhet. Med unntak for noen få aksjer er det norske aksjemarkedet lite likvid. Aksjekurser vil i de fleste tilfeller være sist omsatte kurs. Eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg, blir også vurdert til virkelig verdi med føring mot totalresultatet. Markedsverdiene vil i hovedsak være basert på verdivurderinger eller siste kjente omsetning av aksjen. De aksjene som ikke lar seg verdivurdere med rimelig stor sikkerhet blir vurdert til kostpris.

Virkelig verdi derivater

Virkelig verdi av derivater fremkommer vanligvis ved bruk av verdivurderingsmodeller der prisen på underliggende, eksempelvis renter og valuta innhentes i markedet. For opsjoner vil volatiliteter være observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. I motsatt fall brukes den relevante kjøps eller salgskurs for å vurdere nettoposisjonen.

For derivater der motpart har svakere kredittrating enn banken, vil prisen reflektere en underliggende kredittrisiko. I den utstrekning markedspriser innhentes med utgangspunkt i transaksjoner med lavere kredittrisiko, vil dette bli tatt hensyn til ved at den opprinnelige prisdifferansen målt mot slike transaksjoner med lavere kredittrisiko amortiseres over løpetiden.

Immaterielle eiendeler

Nedskrivningstester av immaterielle eiendeler er i hovedsak basert på neddiskontering av forventede fremtidige kontant-

strømmer. Det vil alltid være betydelig usikkerhet knyttet til kontantstrøimestimater, og i noen tilfeller vil også metoden for tilordning av kontantstrømmene til ulike eiendeler være beheftet med usikkerhet.

Investeringseiendommer

Eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40. Oppdaterte takster på eiendomsmassen innhentes hvert tredje år, senest høsten 2016. I mellomperiodene vurderes takstene mot markedsutviklingen.

Pensjoner

Netto pensjonsforpliktelser og årets pensjonskostnad er basert på en rekke estimater herunder; avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente- og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i G og den generelle utviklingen i antall uføretrygdede og levealder er av stor betydning. Usikkerheten er i stor grad knyttet til bruttoforpliktelsen og ikke til den nettoforpliktelsen som fremkommer i balansen. Estimaterendringer som følge av endringer i nevnte parametre føres i utvidet resultat.

Oppkjøp

Oppkjøp av et annet selskap regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Ved oppkjøpsmetoden skal det foretas en fullstendig merverdiallokering, hvor kjøpesum allokeres til identifiserte eiendeler og forpliktelser i det oppkjøpte selskapet. Merverdier utover de som er allokert til identifiserte eiendeler og forpliktelser, regnskapsføres som goodwill. Eventuelle mindreverdier skal, etter grundig vurdering, innberegnes i resultatregnskapet i oppkjøpsåret (badwill).

Analysene inneholder både konkrete beregninger og bruk av beste skjønn for å komme frem til en mest mulig riktig virkelig verdi av de oppkjøpte selskapene på oppkjøpstidspunktet. Det er alltid knyttet noe usikkerhet til skjønnsmessige poster, men disse er etter beste evne underbygget av beregninger om forventede kontantstrømmer, sammenlignbare transaksjoner tidligere perioder mv.

Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg

SpareBank 1 Østfold Akershus sin strategi er at eierskap som følge av misligholdte engasjementer i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lengre enn ett år. Det jobbes kontinuerlig med salg av selskapene, og regnskapsmessig klassifiseres disse som holdt for salg ved enlinjes konsolidering.

NOTE 4

SÆRSKILTE TRANSAKSJONER OG REGNSKAPSPOSTER I 2016

Hybridkapital

SpareBank 1 Østfold Akershus har fra og med første kvartal 2016 klassifisert følgende fondsobligasjoner fra gjeld til egenkapital:

- Evigvarende fondsobligasjon 150 mill. kr., utstedt 2013, rentebetingelse 3M Nibor + 3,65 %, innløsningsrett (call) 17.10.2018.

Fondsobligasjonen er reklassifisert da den ikke tilfredstil-ler definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Den er evigvarende og SpareBank 1 Østfold Akershus har rett til ikke å betale renter til investorene under gitte vilkår. Rentene presenteres ikke som rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen. Sammenlignings-tall er ikke omarbeidet da effekten anses ikke vesentlig.

Salg av Visa Europe

Den 2. november 2015 ble det offentliggjort en avtale mellom Visa Europe Ltd. og Visa Inc. der Visa Inc. kjøper samtlige aksjer i Visa Europe. Transaksjonen består av et kontantvederlag på EUR 11,5 mrd. kr., konvertible prefe-ranseaksjer på tidspunktet for annonsering estimert til EUR 5,0 mrd. kr., og et betinget vederlag på inntil EUR 4,7 mrd. kr., som utbetales fire år etter gjennomføring av transaksjonen. I forhold til den opprinnelige avtalen fra 2. november 2015 har Visa Inc og Visa Europe inngått til-leggsavtale der det betingede vederlaget bortfaller og partene har blitt enige om at det i stedet skal utbetales et tilleggsvederlag på EUR 1,12 mrd. kr. inkludert renter som skal utbetales tre år etter closing.

SpareBank 1 Østfold Akershus er medlem av foreningen Visa Norge, som igjen er grupped medlem og aksjonær i Visa Europe. I eiermøte i Visa Norge 28. juni 2016 ble det vedtatt en allokeringsmodell for utdeling av vederlag til deltakerne og overføringen av kontantvederlaget ble gjennomført umiddelbart etter møtet. Vedtaket fastsatte også at fordelingsnøkkelen som skal benyttes for senere utbetalinger knyttet til transaksjonen (tilleggsvederlag og aksjer) skal være den samme. Eierinteressen i Visa Norge er vurdert å være en finansiell eiendel og klassifisert i kate-gorien tilgjengelig for salg. Etter IAS 39.46 skal eiendeler som er klassifisert som tilgjengelig for salg regnskapsføres til virkelig verdi så lenge virkelig verdi kan måles pålitelig.

SpareBank 1 Østfold Akershus har mottatt kontantveder-lag på 19,8 mill. kr. i andre kvartal 2016. Dette er inntekts-ført som utbytte i ordinært resultat. Resterende vederlag er verdsatt til 8,3 mill.kr. Samlet har transaksjonen en ver-di for SpareBank 1 Østfold Akershus på 28,0 mill. kr. Samtidig med resultatføringen av kontantvederlaget og restverdi er det reversert 7,7 mill. kr. av tidligere innregnet urealisert verdiendring på Visa Norge mot utvidet resultat.

Avvikling av Samspar Bankinvest II AS

Sparebanken Hedmark gjennomførte oppkjøp av SpareBank 1 Oslo Akershus i juni 2016. Vederlaget for SamSpar Bankinvest II sin eierandel av SpareBank 1 Oslo Akershus utgjorde totalt 432,9 mill. Oppgjøret bestod av 25 % kontanter og 75 % egenkapitalbevis i Sparebanken Hedmark. Kontantene er benyttet til utbetaling av utbytte og til tilbakebetaling av lån til eierbankene. Etter dette bestod Samspar Bankinvest II AS primære eiendel av egenkapitalbevis i Sparebanken Hedmark.

Samspar Bankinvest II AS ble vedtatt avviklet i tredje kvar-tal 2016 og egenkapitalbevisene er utdelt til eierbankene som en del av likvidasjonsoppgjøret. SpareBank 1 Østfold Akershus eier 15,4 % av aksjene i Samspar Bankinvest II AS. Samspar Bankinvest II AS er verdsatt til virkelig verdi over utvidet resultat. I forbindelse med avviklingen er re-alisasjonsgevinst på 11,9 mill. kr. ført over resultat i tredje kvartal 2016. Realisasjon medfører videre reversering av tidligere ført urealisert gevinst på 10,9 mill. kr. mot utvidet resultat i samme kvartal.

Prinsippendring i felleskontrollert virksomhet

SpareBank 1 Østfold Akershus eier 15,6% av Samarbeidende Sparebanker AS som igjen eier 19,5% av konsernet SpareBank 1 Gruppen. Investering i felleskontrollert virk-somhet bokføres etter egenkapitalmetoden. Finans-departementet vedtok i desember 2015 endringer i års-regnskapsforskriften for forsikrings selskap med virkning fra 1.1 2016. En av endringene var at sikkerhetsavsetnin-gen ble oppløst for regnskapsformål. Endringen anses som en prinsippendring og er ført mot annen opptjent egenkapital, redusert for utsatt skatt. Sammenligningstall er ikke omarbeidet da effekten anses ikke vesentlig og uten resultat effekt.

NOTE 5 SEGMENTINFORMASJON

Segmentinformasjon er definert som virksomhetsområder eller geografiske markeder. Det vurderes ikke å foreligge vesentlige forskjeller i risiko og avkastning på produkter og tjenester i markedene som er definert som bankens hovedmarkeder. For uten bankdrift har morbanken to heleide datterselskaper, Nekor Gårdsselskap AS og EiendomsMegler 1 Østfold og Akershus AS. Videre eier banken 100% av aksjene i Fasett Eiendom AS og Våler Park AS som begge er klassifisert som holdt for salg.

Nekor Gårdsselskap A/S er et rent forvaltningsselskap, med et overordnet mål å forvalte egne og morbankens eiendommer. Selskapets primære markedsområder er de kommuner som konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus

opererer i. EiendomsMegler 1 Østfold og Akershus AS driver med eiendomsmegling i Østfold og søndre del av Akershus, og har megleravdelinger i Vestby, Drøbak, Askim, Moss, Fredrikstad, Sarpsborg og Halden.

SpareBank 1 Østfold Akershus har fra 1. kvartal 2016 endret sin rapportering slik at segment PM og segment BM nå er definert som kunder håndtert av henholdsvis PM og BM avdelingene. Det vil være kunder med BM sektor som behandles av PM avdelingene, og motsatt. Segmentinformasjonen vil derfor ikke samsvar med sektorinndelingen i note 8 og note 34. Sammenligningstall er ikke omarbeidet da effekten anses ikke vesentlig.

(i hele tusen kroner)	2016					Konsern
	PM	BM	EM1	Nekor	Ufordelt	
Resultatregnskap						
Netto renteinntekter	227 935	142 806	550	- 35	- 7 589	363 666
Netto provisjonsinntekter	159 752	25 575	45 603		- 1 725	229 205
Andre driftsinntekter	945	4		11 369	- 9 283	3 035
Netto avkastning på finansielle investeringer					126 585	126 585
Driftskostnader	- 101 070	- 32 734	- 43 393	- 7 953	- 132 228	- 317 378
Driftsresultat før tap pr segment	287 562	135 650	2 760	3 381	- 24 240	405 113
Tap på utlån og garantier	1 927	- 2 943			50	- 966
Resultat før skatt pr segment	289 490	132 707	2 760	3 381	- 24 190	404 148
Balanse						
Brutto Utlån til kunder	11 774 643	3 996 429			311 244	16 082 315
Individuell nedskrivning utlån	- 4 483	- 5 748				- 10 231
Gruppenedskrivning	- 11 671	- 37 681				- 49 352
Andre eiendeler			34 763	31 719	3 775 965	3 842 447
Sum eiendeler per segment	11 758 489	3 953 000	34 763	31 719	4 087 209	19 865 179
Innskudd fra og gjeld til kunder	8 681 558	3 602 614			85 470	12 369 642
Annen gjeld			10 617	4 565	4 810 045	4 825 227
Sum gjeld pr segment	8 681 558	3 602 614	10 617	4 565	4 895 515	17 194 869
Egenkapital			24 146	28 036	2 618 128	2 670 310
Sum gjeld og egenkapital pr segment	8 681 558	3 602 614	34 763	32 601	7 513 643	19 865 179

NOTE 5 SEGMENTINFORMASJON (forts.)

<i>(i hele tusen kroner)</i>	2015					
	PM	BM	EM1	Nekor	Ufordelt	Konsern
Resultatregnskap						
Netto renteinntekter ¹⁾	204 094	137 206	440	- 554	- 3 294	337 891
Netto provisjonsinntekter	149 202	41 775	49 031		318	240 327
Andre driftsinntekter	1 033	634		11 983	- 14 219	- 568
Netto avkastning på finansielle investeringer					32 233	32 233
Driftskostnader	- 84 723	- 30 160	- 41 490	- 8 365	- 153 427	- 318 164
Driftsresultat før tap pr segment	269 606	149 455	7 981	3 065	- 138 388	291 719
Tap på utlån og garantier	- 2 067	- 11 479			3	- 13 544
Resultat før skatt pr segment	267 539	137 976	7 981	3 065	- 138 385	278 175
Balanse						
Brutto Utlån til kunder	10 937 187	4 375 774				15 312 961
Individuell nedskrivning utlån	- 5 191	- 15 908				- 21 100
Gruppenedskrivning	- 12 957	- 33 208				- 46 165
Andre eiendeler			34 847	38 471	3 474 175	3 547 493
Sum eiendeler per segment	10 919 039	4 326 658	34 847	38 471	3 474 175	18 793 189
Innskudd fra og gjeld til kunder	8 237 152	3 568 989				11 806 142
Annen gjeld			12 762	4 782	4 723 979	4 741 524
Sum gjeld pr segment	8 237 152	3 568 989	12 762	4 782	4 723 979	16 547 665
Egenkapital			22 085	25 536	2 197 903	2 245 524
Sum gjeld og egenkapital pr segment	8 237 152	3 568 989	34 847	30 318	6 921 882	18 793 189

NOTE 6 KAPITALDEKNING

Bankens investering i datterselskap faller inn under størrelsesunntaket i konsolideringsforskriftens § 5, 3. ledd og det utarbeides således ikke kapitaldekning på konsolidert nivå.

SpareBank 1 Østfold Akershus benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

<i>(i hele tusen kroner)</i>	Morbank	
	2016	2015
Egenkapitalbevis	1 124 734	1 124 395
Overkursfond	152 487	152 487
Utjevningsfond	724 553	541 974
Grunnfondskapital	150 970	137 214
Andre godkjente fond	0	7 804
Fond for urealiserte gevinster	19 475	34 050
Sum balanseført egenkapital	2 172 219	1 997 924
Andre immatrielle eiendeler	- 7 576	- 10 495
Overfinansiering pensjonsforpliktelser	0	- 1 634
Gvinster/tap knyttet endring i institusjonens kredittverdighet	- 3 493	- 3 718
Fradrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor ¹⁾	- 357 036	- 258 778
Sum ren kjernekapital	1 804 114	1 723 298
Fondsobligasjoner	153 625	153 625
Fradrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor	- 92 304	- 137 240
Overskytende fradrag i tilleggskapital	0	- 44 064
Fondsobligasjonskapital omfattet av overgangsregler ²⁾	114 000	133 000
Sum kjernekapital	1 979 435	1 828 619
Tilleggskapital	149 873	149 783
Fradrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor	- 109 530	- 193 847
Overskytende fradrag i tilleggskapital		44 064
Sum ansvarlig kapital	2 019 778	1 828 619
Risikoveid beregningsgrunnlag		
Kreditt- motparts,- og forringelsesrisiko	10 045 423	9 407 081
Operasjonell risiko	1 015 984	968 549
CVA-tillegg (motpartsrisiko derivater)	9 096	11 596
Beregningsgrunnlag	11 070 503	10 387 226

NOTE 6 KAPITALDEKNING (forts.)

	Morbank	
<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
Ren kjernekapitaldekning	16,3 %	16,6 %
Kjernekapitalprosent	17,9 %	17,6 %
Kapitaldekningsprosent	18,2 %	17,6 %
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	10,9 %	9,7 %
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,5%)	276 763	259 681
Motsyklisk buffer (1,5%)	166 058	103 872
Systemrisikobuffer (3,0%)	332 115	311 617
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	774 935	675 170
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,5%)	498 173	467 425
Tilgjengelig ren kjernekapital utover bufferkrav	531 007	580 704

1) I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende prosentstøt:

- i 2014: 20 prosent
- i 2015: 40 prosent
- i 2016: 60 prosent
- i 2017: 80 prosent

2) Det er i forskrift om ansvarlig kapital gitt overgangsbestemmelser for fondsobligasjoner og ansvarlige lån tatt opp før forskriftens ikrafttredelse. I perioden fra og med 1. januar 2015 til 31. desember 2021 kan kapitalinstrumenter som er tatt opp før 31. desember 2011 og ikke oppfyller kravene i beregningsforskriftens del B, medregnes med følgende andeler:

- januar 2015 til 31. desember 2015: 70 prosent
- januar 2016 til 31. desember 2016: 60 prosent
- januar 2017 til 31. desember 2017: 50 prosent
- januar 2018 til 31. desember 2018: 40 prosent
- januar 2019 til 31. desember 2019: 30 prosent
- januar 2020 til 31. desember 2020: 20 prosent
- januar 2021 til 31. desember 2021: 10 prosent

NOTE 7 FINANSIELL RISIKOSTYRING

Kjernevirksomheten i banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet arbeider med å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende praksis. SpareBank 1 Østfold Akershus har de siste årene investert betydelige ressurser på å videreutvikle og ta i bruk risikostyringssystemer og prosesser i tråd med beste praksis for sammenlignbare banker i Norge.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Østfold Akershus skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategi.
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter.
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Struktur for risikostyring

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer SpareBank 1 Østfold Akershus på.

- Strategisk målbylde
- Organisering og bredriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Risikoidentifikasjon og risikoanalyse

Proessen for risikoidentifikasjon tar utgangspunkt i konsernets strategiske målbylde, er fremoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder. For de områder hvor effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene ikke vurderes som tilfredsstillende, implementeres det forbedringstiltak.

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og behov for risikojustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap. Forventet tap og risikojustert kapital beregnes for alle hovedgrupper av risiko fordelt på forretningsområder. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for

å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige forventede tap. Det er lagt til grunn både statistiske og ikke statistiske metoder for beregning av risikojustert kapital, og beregningen forutsetter i noen tilfeller bruk av kvalitative vurderinger.

Finansiell framskrivning: På grunnlag av det strategiske målbylde, risikoprofil og forventet makroøkonomisk utvikling, utarbeides det en framskrivning av forventet finansiell utvikling for de neste 3 årene. Formålet med framskrivningene er å beregne hvordan den finansielle utviklingen i aktiviteter og makroøkonomi påvirker konsernets finansielle utvikling, herunder blant annet egenkapitalavkastning, fundingsituasjon og kapitaldekning. I tillegg gjennomføres det en 3 års framskrivning av en situasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag i økonomien. For å vurdere konsekvensene av et alvorlig økonomisk tilbakeslag for SpareBank 1 Østfold Akershus fokuserer konsernet i betydelig grad på de områder av økonomien som påvirker den finansielle utviklingen. Dette er først og fremst utvikling i kredittetterspørsel, aksjemarkedet, rentemarkedet og utvikling i kredittrisikoen. I tillegg til å ha konsekvenser for avkastningen på de underliggende eiendeler vil et alvorlig økonomisk tilbakeslag også ha konsekvenser for kundenes spreadferd.

Evaluering og tiltak: Analysene har som formål å gi administrasjonen og styret tilstrekkelig risikoforståelse slik at de kan vurdere om konsernet har en akseptabel risikoprofil og om konsernet er tilstrekkelig kapitalisert ut fra risikoprofil og strategiske mål. På bakgrunn av analysene utarbeides det kapitalplaner for å oppnå en langsiktig og effektiv kapitalstyring og sikre at konsernet har en forsvarlig kapitaldekning ut fra risikoeksponering og strategisk målbylde. Konsernet har i tillegg utarbeidet beredskapsplaner for i størst mulig grad å kunne håndtere kriser hvis de likevel skulle oppstå.

Rapportering og oppfølging: Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom kvartalsvise risikoreporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdelingen Risikostyring/Compliance som er organisert uavhengige av forretningsenhetene.

Organisering og organisasjonskultur: SpareBank 1 Østfold Akershus er opptatt av å ha en sterk og sunn organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi og menneskene i organisasjonen med deres indi-

NOTE 7 FINANSIELL RISIKOSTYRING (forts.)

viduelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En usunn organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak, og SpareBank 1 Østfold Akershus har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen.

Risikoeksponering

SpareBank 1 Østfold Akershus er eksponert for en rekke ulike typer risikoer, og de viktigste risikogruppene er beskrevet nedenfor.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg i henhold til skrevne avtaler, og mottatte sikkerheter ikke dekker utstående krav. Kredittrisikoen styres gjennom konsernets kredittstrategi, retningslinjer/policy for kreditt og bevilgningsreglement. Kredittstrategien fastsettes årlig av styret. Konsernets kredittstrategi fokuserer på risikosensitive måltall og rammer, som er satt sammen slik at de på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte styrer konsernets risikoprofil på kredittområdet. Dette gjøres i første rekke ved å knytte måltall og rammer opp til henholdsvis misligholdssannsynlighet (PD), risikjustert kapital og forventet tap. I tillegg setter kredittstrategien begrensninger knyttet til eksponering og risikoprofil på porteføljenivå, bransjer og enkeltkunder.

Kredittrisiko er kapitalbehovsvurdert med utgangspunkt i SpareBank 1-alliansens modell for beregning av misligholdssannsynlighet (PD), forventet tap (EL), tap gitt mislighold (LGD) og uventet tap (UL).

Konsernet bruker aktivt risikoklassifiseringssystem, risikoprisingsmodell og et porteføljestyringssystem for å styre utlånsporføljen i tråd med de kredittstrategiske rammene, de kredittpolitiske retningslinjene og kredittfullmaktsreglementet. Dette setter sammen med kredittbehandlingsrutinene klare krav til kredittbehandlingsprosessen og risikovurderingene. De ovennevnte risikostyringssystemene dekker både kunder i bedrifts- og personmarkedsområdet. Risikomodelle som ligger til grunn for risikostyringssystemene tar utgangspunkt i statistiske beregninger. Modellene valideres minst årlig og er under kontinuerlig videreutvikling og testing. Modellene baserer seg på tre hovedkomponenter:

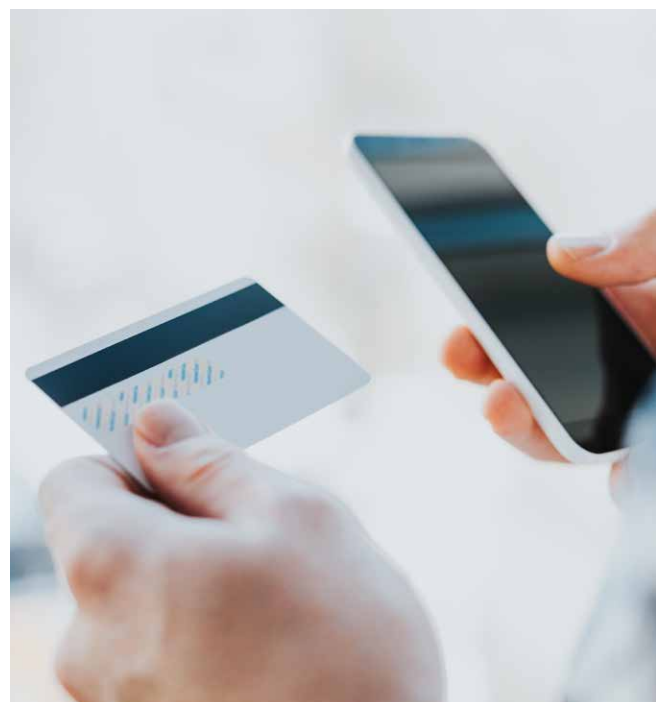
1. Sannsynlighet for mislighold. Kundene blir klassifisert i risikoklasse ut fra sannsynligheten for at kunden skal misligholde sine forpliktelser i løpet av en 12 måneders periode. Sannsynligheten for mislighold beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall, samt ikke finansielle kriterier som atferd og alder. For å gruppere kun-

dene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni risikoklasser (A – I). I tillegg benyttes 2 risikoklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

2. Forventet eksponering ved mislighold: Dette er en beregnet størrelse over hvor stor den forventede eksponeringen er hvis en kunde går i mislighold.

3. Tap ved mislighold: Dette er en vurdering av hvor mye konsernet vil tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Vurderingen tar hensyn til de sikkerhetene kundene har avgitt, og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Disse størrelsene fastsettes på bakgrunn av erfaringer over tid. Det benyttes syv klasser (1 – 7) for klassifisering etter tapsgrad ved mislighold.

De tre overnevnte komponentene danner også grunnlaget for konsernets porteføljeklassifisering og statistisk baserte beregninger av forventet tap og behovet for risikjustert kapital. Porteføljeklassifiseringen har som formål å gi informasjon om nivået og utviklingen i den samlede kredittrisikoen i totalporteføljen, og porteføljen er derfor delt inn i fem risikogrupper - henholdsvis laveste, lav, middels, høy og høyeste risiko. Inndelingen i risikogrupper foretas på grunnlag av statistisk beregning av hvert

NOTE 7 FINANSIELL RISIKOSTYRING (forts.)

enkelt engasjements sannsynlighet for mislighold. Konsernet tilstreber å prise engasjementene ut fra risikoeksponeringen slik at engasjementer med høyest risiko får høyest pris.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap som følge av endringer i markedspriser som renter. Risikoen for endringer i generelle kredittpriser blir også regnet som markedsrisiko.

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig fra konsernets investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften som funding og rentehandel.

Styringen av markedsrisiko skjer gjennom detaljerte rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente markedene. Rammene gjennomgås og fornyes på årlig basis. Størrelsen på rammene fastsettes på bakgrunn av stresstester og analyser av negative markedsbevegelser. Konsernets markedsrisikoeksponering er lav.

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap ved endringer i valutakursene. I og med at SpareBank 1 Østfold Akershus er valutaagent, vil valutarisikoen bestå av valutaeksponering i utenlandske sedler. Sett i forhold til bankens størrelse er denne beholdningen ubetydelig og følgelig blir bankens valutarisiko marginal.

Likviditets- og oppgjørsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risiko for at konsernet ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene, og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.

Styring av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsstrategien gjenspeiler konsernets lave risikoprofil. Som en del av likviditetsstrategien inngår beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder.

Konsernets økonomi/finansavdeling har ansvaret for likviditetsstyringen og rapporterer utnyttelse av rammer i henhold til likviditetsstrategien, mens Risikostyring/Compliance overvåker og rapporterer utnyttelsen av rammer i henhold til likviditetsstrategien. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. For å redusere likviditetsrisikoen ytterligere, holdes en reserve i form av kommitterte trekkrettigheter.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko omhandler risiko for tap som følge av:

- Mennesker: Brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklare policy, strategi eller rutiner, interne misligheter
- Systemer: Svikt i IKT og andre systemer
- Eksterne årsaker: Kriminalitet, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentligste av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet. Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå. Lederens viktigste hjelpemiddel i arbeidet er faglig innsikt og ledelseskompentanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgings-systemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger og styringstiltak bidrar til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet.

Konsernet har en egen database for registrering av uønskede hendelser. Operasjonelle hendelser som medfører tap blir registrert slik at forbedringstiltak kan vurderes og igangsettes der dette finnes hensiktsmessig. Risikostyring/Compliance har ansvaret for den løpende uavhengige overvåkingen av den operasjonelle risikoen. Konsernet benytter basismetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko.

NOTE 8 UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre. Disse tilhører riskogruppe «Laveste risiko» og sektor «Omsetning/drift eiendommer». Lånene er ikke misligholdt eller tapsutsatt.

Morbank har følgende utlån og totalt engasjement til døtre som er eliminert i konsern (tall i hele tusen kroner):
2016: 0
2015: 34 159

Konsern <i>(i hele tusen kroner)</i>	Utlån	
	2016	2015
Utlån fordelt på fordringstype		
Kasse-/drifts- og brukskreditter	1 760 251	1 599 336
Byggelån	264 877	354 875
Nedbetalingslån	14 057 187	13 358 750
Brutto utlån og fordringer på kunder	16 082 315	15 312 961
Fordelt på geografiske områder		
Østfold	10 962 283	10 860 229
Akershus	2 909 740	2 554 959
Landet for øvrig	2 162 260	1 837 798
Utlandet	48 032	59 974
Brutto utlån	16 082 315	15 312 961
Utlån fordelt på markeder		
Personmarkedet	11 652 181	10 928 517
Bedriftsmarkedet	3 403 732	3 351 586
Offentlig	1 026 403	1 032 857
Brutto utlån og fordringer	16 082 315	15 312 961
Brutto utlån	16 082 315	15 312 961
Nedskrivninger	- 59 583	- 67 265
Netto utlån og fordringer på kunder	16 022 732	15 245 696

Konsern – fordelt på risikogruppe	Totalt engasjement		Brutto utlån		Individuelle nedskrivninger		Gruppe-nedskrivninger		Usikret eksponering	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Laveste risiko	11 177 510	10 005 225	10 360 120	9 283 621	0	0	2 601	1 726	17,1 %	15,4 %
Lav risiko	2 700 382	2 679 577	2 471 451	2 413 203	0	0	3 269	2 577	24,9 %	24,5 %
Middels risiko	2 545 295	2 476 138	2 290 098	2 292 660	0	0	14 301	12 091	28,1 %	28,5 %
Høy risiko	517 896	663 633	462 977	592 188	0	0	7 119	7 968	28,4 %	31,4 %
Høyeste risiko	413 046	661 158	403 083	628 169	0	0	11 068	14 349	21,5 %	27,3 %
Misligholdte og nedskrevne	95 852	106 158	94 586	103 119	10 231	21 100	10 995	7 455	44,1 %	32,7 %
Sum	17 449 981	16 591 889	16 082 315	15 312 961	10 231	21 100	49 352	46 165	20,5 %	20,1 %

NOTE 8 UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER (forts.)

I bankens interne risikoklassifiseringssystem klassifiseres alle engasjementer med individuelle nedskrivninger som misligholdt uavhengig av ekstern definisjon på mislighold (jmf note 2). De fordeles ikke på ulike risikogrupper slik som øvrige engasjement.

Banken beregner misligholdssannsynlighet for alle kunder i utlånsporteføljen på innvilgelsestidspunktet. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av nøkkeltall knyttet til inntjening, tæring og adferd. Misligholdssannsynligheten benyttes som grunnlag for risikoklassifisering av kunden. Kundene re-scores månedlig i bankens porteføljestyringssystem. Engasjementsoppfølging gjøres ut i fra engasjementets størrelse, risiko og migrering. Risiko-prising av næringslivsengasjement gjøres med bakgrunn

i forventet tap og nødvendig økonomisk kapital for det enkelte engasjement. Forventet årlig gjennomsnittlig netto tap er beregnet for de neste 12 måneder. Beregning av nedskrivninger på gruppenivå er knyttet til vekst i utlåns-volum, konjunktursituasjon og porteføljesammensetning næring.

Kredittkvaliteten måles og håndteres ved et kredittratings-system utviklet for og med interne retningslinjer for SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1 Østfold Akershus fastsetter realisasjonsverdien på stille sikkerheter slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. Den konservative vurderingen innebærer at faktisk oppnådd realisasjonsverdi kan bli høyere enn estimert realisasjonsverdi.

Konsern – fordelt på sektor og næring	Totalt engasjement		Utlån		Individuelle nedskrivninger		Gruppe-nedskrivninger	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Bygg- og anleggsvirksomhet	1 259 932	1 242 877	1 026 403	1 032 857	0	0	2 450	2 233
Finansiering og forsikringsvirksomhet	33 135	170 854	164 546	165 581	0	0	74	358
Forretningsmessig tjenesteyting	299 781	285 515	223 678	225 084	4 258	2 053	553	487
Hotell og restaurantdrift	39 415	43 309	37 956	38 195	0	0	75	83
Industri	133 969	135 761	59 811	60 188	0	1 540	186	130
Offentlig sektor	159 357	183 344	165 526	166 567	0	3 695	302	360
Omsetning/drift eiendommer	2 308 546	2 155 140	2 026 134	2 038 875	0	7 800	5 100	4 408
Primærnæringen	450 815	408 290	349 995	352 196	0	0	866	761
Sosial og privat tjenesteyting	99 592	77 124	141 001	68 338	1 490	821	27 565	23 877
Transport	86 490	92 536	65 694	66 107	0	0	126	143
Varehandel	285 780	279 112	169 390	170 455	0	0	383	369
Sum næring	5 156 812	5 073 863	4 430 135	4 384 444	5 748	15 908	37 681	33 208
Lønnstakere o.l.	12 293 169	11 518 027	11 652 181	10 928 517	4 483	5 191	11 671	12 957
Sum brutto	17 449 981	16 591 889	16 082 315	15 312 961	10 231	21 100	49 352	46 165

NOTE 9 OVERFØRING AV UTLÅN TIL KREDITTFORETAK

SpareBank 1 Østfold Akershus har avtaler om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. I henhold til inngått forvaltningsavtale med disse to selskapene i alliansen forestår SpareBank 1 Østfold Akershus forvaltning av utlånene og opprettholder kundekontakten. SpareBank 1 Østfold Akershus mottar et vederlag i form av provisjoner for de plikter som følger med forvaltningen av lånene. SpareBank 1 Østfold Akershus har vurdert de regnskapsmessige implikasjonene dithen at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap knyttet til de solgte utlånene er overført. Det innebærer full fraregning. Mottatt vederlag for lån som er overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS tilsvarer bokført verdi og vurderes å samsvare med lånenes virkelige verdi på overføringstidspunktet. SpareBank 1 Østfold Akershus innregner alle rettigheter og plikter som skapes eller beholdes ved overføringen separat som eiendeler eller forpliktelser.

Hvis kredittforetakene får tap på overtatte lån har de en viss motregningsrett i provisjoner fra samtlige banker som har overført lån. Det foreligger dermed en begrenset gjenværende involvering knyttet til solgte utlån ved mulig begrenset avregning av tap mot provisjon. Denne motregningsadgangen anses imidlertid ikke å være av en slik karakter at den endrer på konklusjonen om at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap er overført. SpareBank 1 Østfold Akershus sin maksimale eksponering for tap er representert ved det høyeste beløpet som vil kunne kreves dekket under avtalene.

Kredittforetakene kan foreta videresalg av utlån som er kjøpt av SpareBank 1 Østfold Akershus, samtidig som SpareBank 1 Østfold Akershus sin rett til å forvalte kundene og motta provisjon følger med. Dersom SpareBank 1 Østfold Akershus ikke er i stand til å betjene kundene kan retten til betjening og provisjon falle bort. Videre kan SpareBank 1 Østfold Akershus ha opsjon til å kjøpe tilbake utlån under gitte betingelser.

Eierandel i kredittforetak fremgår av note 30.

SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver utlån med pant i boliger og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 70 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Østfold Akershus har, utover retten til å forestå forvaltning og motta provisjon, samt rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lå-

nene. SpareBank 1 Østfold Akershus forestår forvaltningen av de solgte utlånene og SpareBank 1 Østfold Akershus mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene SpareBank 1 Østfold Akershus har solgt og kostnadene i selskapet.

Totalt er det fraregnet boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt for 7,8 mrd kroner ved utgangen av regnskapsåret.

SpareBank 1 Østfold Akershus har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt. Dette innebærer at SpareBank 1 Østfold Akershus komiterer seg til å kjøpe boligkredittobligasjoner begrenset til en samlet verdi av 12 måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt. Hver eier hefter prinsipalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for SpareBank 1 Østfold Akershus. SpareBank 1 Boligkreditt holder etter sine interne retningslinjer likviditet for de neste tolv måneders forfall. Denne trekkes fra ved vurderingen av SpareBank 1 Østfold Akershus ansvar. Det er derved kun dersom foretaket ikke lenger har likviditet for de neste tolv måneders forfall at SpareBank 1 Østfold Akershus vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt har SpareBank 1 Østfold Akershus også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt til enhver tid har en kjernekapital-dekning på minimum 9 %. Aksjonærene skal tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen 3 måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette. Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er proratarisk og ikke solidarisk, og skal være i henhold til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt.

SpareBank 1 Næringskreditt AS

SpareBank 1 Næringskreditt AS ble etablert i 2009 og har konsesjon fra Finanstilsynet til å drive som kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). OMF utstedt av SpareBank 1 Næringskreditt AS har en Aaa rating fra Moody's. Foretaket er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen og er samlokalisert med SpareBank 1 Boligkreditt AS i Stavanger. Hensikten med kredittforetaket er å sikre bankene i alliansen stabil og langsiktig finansiering av næringseiendom til konkurransedyktige priser. SpareBank 1 Næringskreditt AS erverver utlån med pant i næringseiendom og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt AS er sikret med pant

i næringseiendom innenfor 60 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Østfold Akershus har, utover retten til å forestå forvaltning og motta provisjon, samt rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. SpareBank 1 Østfold Akershus forestår forvaltningen

av de solgte utlånene og SpareBank 1 Østfold Akershus mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene SpareBank 1 Østfold Akershus har solgt og kostnadene i selskapet.

Ved utgangen av desember 2016 er bokført verdi av solgte utlån til SpareBank 1 Næringskreditt AS 22,4 mill. kr.

NOTE 10 ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVET UTLÅN

De misligholdte engasjementene uten nedskrivning, anses å ha underliggende verdier som dekker engasjementet. Engasjementene er gjennomgått gjennom året og sist per balansedato. Ved vurdering av underliggende verdier legges nedskrevne takster til grunn. Dersom takster ikke

foreligger baseres verdiestimatet på saksbehandlers verddivurdering.

Tabellen viser forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditt/inskudd fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen.

MORBANK/KONSERN (i hele tusen kroner)	2016				Totalt
	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	1 731	298	136	2 010	4 175
Bedriftsmarked	285	21	0	572	878
Sum	2 016	319	136	2 582	5 053

MORBANK/KONSERN (i hele tusen kroner)	2015				Totalt
	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	1 042	535	167	3 650	5 394
Bedriftsmarked	582	294	0	6 229	7 105
Sum	1 624	829	167	9 879	12 499

NOTE 11 TAP PÅ UTLÅN, GARANTIER M.V.

Tabellene under spesifiserer både morbank og konsern da beløpene er like.

MORBANK/KONSERN (i hele tusen kroner)	2016			2015		
	PM	BM	Totalt	PM	BM	Totalt
Periodens tap på utlån, garantier m.v						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	- 2 500	- 8 531	- 11 031	- 4 564	- 12 220	- 16 784
Periodens endring i gruppenedskrivninger	- 1 286	4 473	3 187	1 457	12 708	14 165
Periodens endring i amortiseringseffekter	0	33	33	100	655	755
Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	1 508	8 681	10 189	2 903	11 560	14 463
Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	2 132	447	2 579	2 480	737	3 217
Inngang på tidligere nedskrevet utlån, garantier m.v.	- 2 876	- 1 115	- 3 991	- 502	- 1 771	- 2 273
Sum tap på utlån, garantier m.v.	- 3 022	3 988	966	1 875	11 670	13 544
Bruttobeløp på lån som er individuelt vurdert for nedskrivning, før fradrag for tapsavsetning	60 440	20 942	81 382	61 650	32 855	94 505
Individuelle nedskrivninger	PM	BM	Totalt	PM	BM	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.	9 653	11 447	21 100	14 217	24 838	39 055
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	- 1 508	- 8 681	- 10 189	- 2 903	- 11 560	- 14 463
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	- 1 517	- 3 975	- 5 492	- 2 861	- 7 452	- 10 312
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	525	0	525	700	4 640	5 340
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	0	4 125	4 125	500	2 152	2 652
+/- Amortiseringseffekter	0	162	162	0	- 1171	- 1171
= Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 31.12.	7 153	3 078	10 231	9 653	11 447	21 100
Gruppenedskrivninger	PM	BM	Totalt	PM	BM	Totalt
Gruppenedskrivninger for deknig av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.	12 957	33 208	46 165	11 500	20 500	32 000
+ Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån, garantier, m.v.	- 1 286	4 473	3 187	1 457	12 708	14 165
= Gruppenedskrivning for deknig av tap på utlån, garantier, m.v. per 31.12.	11 671	37 681	49 352	12 957	33 208	46 165
	2016			2015		
	PM	BM	Totalt	PM	BM	Totalt
Tap fordelt på sektor og næring						
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst			0	0	0	0
Industri og bergverk	0	107	107	0	122	122
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	0	- 1	- 1	0	- 194	- 194
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	0	0	0	0	- 82	- 82
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	0	0	0	0	0	0
Finansiering, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	0	- 625	- 625	0	- 1 540	- 1 540
Personmarked	- 1 736	0	- 1 736	318	0	318
Gruppenedskrivning næring		4 473	4 473	0	12 708	12 708
Gruppenedskrivning person	- 1 286		- 1 286	1 457	0	1 457
Øvrig (amortiseringseffekter)	0	33	33	100	655	755
Tap på utlån til kunder	- 3 022	3 988	966	1 875	11 670	13 544

NOTE 11 TAP PÅ UTLÅN, GARANTIER M.V. (forts.)

Misligholdte og tapsutsatte engasjement for morbank	2016	2015	2014	2013	2012
Misligholdte engasjement	56 415	77 710	157 184	202 893	225 064
Individuelle nedskrivninger	0	- 10 475	- 22 446	- 27 790	- 38 558
Netto misligholdte engasjement	56 415	67 235	134 739	175 103	186 506
Tapsutsatte engasjement	24 967	16 795	35 454	93 976	130 126
Individuelle nedskrivninger	- 10 200	- 10 600	- 16 525	- 33 505	- 36 626
Netto tapsutsatte engasjement	14 767	6 195	18 929	60 471	93 500

NOTE 12 MAKS KREDITTRISIKOEKSPONERING, IKKE HENSYNTATT PANTSTILLELSER

Kredittrisiko representerer det største risikoområdet for bankkonsernet og vedrører alle fordringer på kunder, i hovedsak utlån. Ansvar i henhold til andre utstedte kreditter, garantier, rentebærende verdipapirer, innvilgede, ikke trukne kreditter samt motpartsrisiko som oppstår gjennom derivater og valutakontrakter, innebærer også kredittrisiko.

Oppgjørskrisiko, som oppstår i forbindelse med betalingsformidling som et resultat av at ikke alle transaksjonene skjer i realtid, medfører også motpartsrisiko.

Tabellen nedenfor viser maksimal eksponering mot kredittrisiko i balansen, inkludert derivater. Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre. Se note 8.

Kredittrisikoeksponering (i hele tusen kroner)	2016	2015
Eiendeler på balansen		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 330 719	1 006 038
Netto utlån til og fordringer på kunder	16 022 732	15 245 696
Sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	1 209 427	1 275 524
Finansielle derivater	16 292	20 044
Sum eiendeler på balansen	18 579 170	17 547 302
Forpliktelser ikke balanseført		
Betingede forpliktelser	426 251	423 163
Ubenyttede kreditter	1 106 360	945 398
Lånetilsagn	363 110	272 655
Sum finansielle garantistillelser	1 895 721	1 641 216
Sum kredittrisikoeksponering	20 474 890	19 188 518
Kreditteksponering fordelt på geografisk område (i hele tusen kroner)		
Østfold	12 123 044	12 062 793
Akershus	3 227 872	3 086 703
Landet for øvrig	5 067 400	3 984 208
Utlandet	56 575	54 815
Sum kredittrisikoeksponering	20 474 890	19 188 518

NOTE 13 KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER

Kredittesponering mot norske finansinstitusjoner er vurdert med lav risiko og mot utenlandske finansinstitusjoner med middels risiko. Norske kraftselskaper er vurdert til lav risiko. Kredittesponering mot eiendomsselskaper og eiendomsfond som investerer i norsk eiendom er vurdert med middels risiko, likeså konsernets industriobligasjoner.

Kredittkvaliteten på utlån og fordringer på kunder er basert på en modell utarbeidet av SpareBank 1 -alliansen.

Tabellene nedenfor viser kredittkvaliteten per klasse av eiendeler for utlånsrelaterte eiendeler i balansen, basert på bankens eget kreditratingsystem.

Tabellene spesifiserer kun konserntall da avviket mellom morbank og konsern er ubetydelig og består utelukkende av utlån til døtre. Disse tilhører riskogruppe «Laveste risiko» og «Bedriftsmarked». Lånene er ikke misligholdt eller tapsutsatt.

Konsern – fordelt på risikogruppe

	Utlån til kredittinstitusjoner		Brutto utlån PM		Brutto utlån BM		Noterte obligasjoner		Unoterte obligasjoner		TOTALT	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Laveste risiko	0	0	9 100 485	7 316 787	1 092 361	856 710	0	0	0	0	10 192 846	8 173 497
Lav risiko	1 330 719	1 006 038	1 487 571	2 329 004	1 040 401	1 017 527	880 140	748 488	111 845	347 854	4 850 676	5 448 912
Middels risiko	0	0	568 825	726 652	1 806 675	1 702 869	194 517	154 095	22 924	25 087	2 592 941	2 608 703
Høy risiko	0	0	193 762	167 475	283 267	433 845	0	0	0	0	477 029	601 320
Høyeste risiko	0	0	229 911	330 980	182 908	333 182	0	0	0	0	412 819	664 162
Misligholdte og nedskrevne	0	0	71 627	66 287	24 523	31 642	0	0	0	0	96 150	97 929
Sum	1 330 719	1 006 038	11 652 181	10 928 517	4 430 135	4 384 444	1 074 658	902 583	134 769	372 941	18 622 461	17 594 523

NOTE 14 MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL RENTERISIKO

Renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisikoen kan splittes i fire elementer:

- basisrisiko
- administrativ renterisiko
- rentekurverisiko
- spreadrisiko

Bankens styre har vedtatt rammer for den totale renterisikoen. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå på plasseringer og innlån gjennom rentebinding, samt ved bruk av rentederivater.

Basisrisiko er den verdiendring på bankens eiendeler og gjeld som finner sted når hele rentekurven parallellforskyver seg. Denne risikoen er vist i tabellen nedenfor ved at renterisiko er beregnet som effekten på instrumentenes virkelige verdi

av en renteendring hvor hele rentekurven forutsettes å parallellforskyve seg med ett prosentpoeng. Det er ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko, dvs. effekten av at det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet til banken har fått justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum seks ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og åtte uker ved rentereduksjon på innskudd.

Banken måler renterisiko som resultateffekten ved parallelt skift i rentekurven.

Konsernets og morbankens renterisiko er lik. Konsernet har kun renterisiko knyttet til norske kroner.

Renterisiko knyttet til konsernets fastrenteprodukter fremkommer som følger:

Basisrisiko konsern (i hele tusen kroner)	Renterisiko, 1 % endring	
	2016	2015
Obligasjoner og sertifikater	- 1 888	- 1 762
Fastrenteutlån	- 6 845	- 9 286
Fastrenteinnskudd	1 351	186
Obligasjonslån	9 482	12 047
Lån fra kredittinstitusjoner	206	206
Derivater	- 4 295	- 6 159
Total renterisiko	- 1 989	- 4 768
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt	- 1 492	- 3 576

Negativt fortegn indikerer at banken taper på en renteoppgang.

Sum renterisiko utgjør negativt kr. 1,5 mill. Dvs. at banken vil tape på en renteoppgang. Det er imidlertid ikke likegyldig hvordan renteoppgangen skjer. Tabellen under viser den såkalte rentekurverisikoen, dvs. risikoen for at rente-

kurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring, ved å måle bankens netto renteeksponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Rentekurverisiko konsern (i hele tusen kroner)	Renterisiko, 1 % endring	
	2016	2015
0 - 1 mnd		
1 - 3 mndr	7 738	- 1 556
3 - 6 mndr	- 6 845	12 047
6 - 12 mndr	1 351	186
1 - 2 år	0	- 40 693
2 - 3 år	- 4 233	31 032
3 - 4 år	0	- 5 784
Total renterisiko	- 1 989	- 4 768
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt	- 1 492	- 3 576

NOTE 15 MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL VALUTARISIKO

SpareBank 1 Østfold Akershus tilbyr kunder valutilån. Valutilån skal fortrinnsvis tilbys bedrifter med formål å redusere valutarisikoen. Unntak kan gjøres, men da kun til bedrifter med god soliditet og meget god likviditet. Valutilån skal kun gis med sikkerhet i fast eiendom. Valutilån skal alltid gis som konvertible lån, slik at lånet enkelt kan konverteres til NOK. SpareBank 1 SMN er kundens kontraktsmotpart. SpareBank 1 Østfold Akershus har avgitt en garanti til SMN

I november 2015 inngikk Visa Inc. avtale om kjøp av Visa Europe. I den forbindelse vil banken motta vederlag for sin indirekte andel av Visa Europe gjennom sin deltakelse i Visa Norge. Utbetaling av tilleggsvederlag og overføring av råderett til vederlagsaksjer skjer på et senere tidspunkt. Disse postene er verdsatt til 883 000 EUR og er ikke valutasikret.

NOTE 16 LIKVIDITETSRISIKO / GJENVÆRENDE KONTRAKTSMESSIG LØPETID PÅ FORPLIKTELSER

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke kan overholde sine betalingsforpliktelser når disse forfaller, eller erstatte innskudd når disse trekkes ut, med den konsekvens at konsernet misligholder forpliktelsene til å innfri innskudd og gi lån. Likviditetsrisiko blir styrt og målt ved hjelp av flere metoder.

Styringen av likviditetsrisikoen tar utgangspunkt i likviditetsstrategien samt "Rammer for likviditet og markedsrisiko" som årlig vedtas av styret. Disse dokumenter setter rammer for størrelsen på likviditetsreserven samt netto likviditetsbehov for ulike løpetider. Det er vedtatt at størrelsen på likviditetsreserven til enhver tid skal være slik at banken i en ordinær driftssituasjon er uavhengig av ekstern finansiering i 12 måneder. I tillegg skal banken i et scenario med høy stress i både markedet og i banken kunne opprettholde sin drift i minimum 3 måneder. Likviditetsreserven består av kontanter, deponerte papirer i Norges Bank som gir låneadgang, ikke benyttede kommiterte trekkrettigheter samt lån som er klargjort for salg til kredittforetak.

Basert på forutsetningene som er lagt til grunn for en normalsituasjon i bank og marked er likviditetsbehovet kr. 846 mill. for å overleve i 12 måneder. Når banken gjennomfører alle tiltak har den pr. 31.12.16 tilgjengelig kr. 2,2 mrd. og dette gjør at banken overlever mer enn 24 måneder (modellen er ikke utarbeidet for lengere enn 24 måneder). Basert på forutsetningene som er lagt til grunn for stor krise i bank og marked er likviditetsbehovet kr. 1,8 mrd. for å overleve i 3 måneder.

Tabellen på neste side viser en analyse av når finansiell gjeld har sitt kontraktsmessige forfallstidspunkt. I tabellen er lagt til grunn nominelle verdier, samt rentenivå slik det foreligger pr. 31.12. Kontraktsmessig kontantstrøm på derivater er ikke balanseført. Det er ikke medtatt renter på gjeld som ikke har kontraktsmessig forfall, dvs. på forespørsel. Forfall på ansvarlige lån og fondsobligasjon er forutsatt til call-tidspunktet.

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre.

NOTE 16 LIKVIDITETSRISIKO / GJENVÆRENDE KONTRAKTSMESSIG LØPETID PÅ FORPLIKTELSER

Konsern							
Per 31.12.2016 (i hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-3 år	3-5 år	over 5 år	Totalt
KONTANTSTRØMMER KNYTTET TIL FORPLIKTELSER							
Avdrag/forfall gjeld til kredittinstitusjoner	7 143	0	0	175 000	0	0	182 143
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	0	728	2 224	3 292	0	0	6 245
Innskudd fra og gjeld til kunder (bindingsprofil)	12 144 715	33 902	186 111	4 915	0	0	12 369 642
Renter på innskudd til kunder	0	830	1 384	0	0	0	2 214
Avdrag gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	150 000	574 000	2 075 000	1 310 000	0	4 109 000
Renter på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	18 977	50 094	106 434	6 540	0	182 044
Derivater	0	3 696	760	4 663	- 41	0	9 079
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	150 000	0	0	150 000
Renter på ansvarlig lån	0	1 154	3 526	1 923	0	0	6 603
Fondsobligasjon	0	0	0	155 000	0	0	155 000
Renter på fondsobligasjon	0	3 040	9 290	21 384	0	0	33 715
Sum kontantstrøm forpliktelse	12 151 859	212 327	827 389	2 697 612	1 316 499	0	17 205 686
Per 31.12.2015 (i hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-3 år	3-5 år	over 5 år	Totalt
KONTANTSTRØMMER KNYTTET TIL FORPLIKTELSER							
Avdrag/forfall gjeld til kredittinstitusjoner	3 329	0	0	175 000	0	0	178 329
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	0	1 184	2 330	6 185	368	0	10 067
Innskudd fra og gjeld til kunder (bindingsprofil)	11 789 094	5 941	5 701	5 406	0	0	11 806 142
Renter på innskudd til kunder	0	172	142	526	0	0	840
Avdrag gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	887 500	1 675 000	1 300 000	0	3 862 500
Renter på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	26 246	50 544	81 694	17 422	0	175 906
Derivater	0	- 3 418	529	- 4 266	- 2 043	0	- 9 198
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	150 000	0	0	150 000
Renter på ansvarlig lån	0	1 577	3 571	6 717	0	0	11 865
Fondsobligasjon	0	0	0	150 000	155 000	0	305 000
Renter på fondsobligasjon	0	11 965	18 142	46 729	12 402	0	89 238
Sum kontantstrøm forpliktelse	11 792 423	43 667	968 459	2 292 991	1 483 149	0	16 580 689

NOTE 17 FORFALLSANALYSE AV EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Kasse-, drifts- og brukskreditter (inkludert flexilån) og opptjente renter er inkludert i intervallet «På forespørsel». mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre. Se note 8. Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen

Konsern									
Per 31.12.2016 <i>(i hele tusen kroner)</i>	På	Under 3	3-12	1-3 år	3-5 år	over 5 år	Uten	Totalt	
	forespørsel	måneder	måneder				restløpetid		
Eiendeler									
Kontanter og fordringer på sentralbanker	73 557	0	0	0	0	0	0	73 557	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 040 195	67 531	139 880	83 113	0	0	0	1 330 719	
Brutto utlån til og fordringer på kunder	2 086 423	307 769	750 254	1 757 442	1 490 822	9 689 606	0	16 082 315	
- Individuelle nedskrivninger	- 10 231	0	0	0	0	0	0	- 10 231	
- Nedskrivninger på grupper av utlån	- 49 352	0	0	0	0	0	0	- 49 352	
Netto utlån til og fordringer på kunder	2 026 839	307 769	750 254	1 757 442	1 490 822	9 689 606	0	16 022 732	
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	0	80 623	20 081	374 861	609 886	123 975	0	1 209 427	
Finansielle derivater	0	0	0	14 705	1 587	0	0	16 292	
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	0	0	0	0	0	0	627 577	627 577	
Investering i eierinteresser	0	0	0	0	0	0	374 952	374 952	
Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	0	0	0	0	0	0	35 229	35 229	
Immatrielle eiendeler	0	0	0	0	0	0	10 101	10 101	
Varige driftsmidler	0	0	0	0	0	0	127 399	127 399	
Eiendel ved utsatt skatt	0	0	0	0	0	0	0	0	
Andre eiendeler	0	0	0	0	0	0	37 196	37 196	
Sum eiendeler	3 081 008	446 291	1 210 665	2 094 550	1 931 784	9 894 941	1 212 453	19 871 693	
Gjeld									
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	7 143	0	0	175 000	0	0	0	182 143	
Innskudd fra og gjeld til kunder	11 036 966	53 213	72 488	1 103 256	103 719	0	0	12 369 642	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	160 088	574 078	2 076 488	1 309 175	0	0	4 119 829	
Finansielle derivater	0	53	447	14 490	1 904	0	0	16 894	
Betalbar skatt	0	70 001	0	0	0	0	0	70 001	
Utsatt skatt	0	0	0	0	0	0	7 071	7 071	
Annen gjeld og balanseført forpliktelse	8 820	79 684	13 617	2 340	1 560	9 717	0	115 738	
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	150 302	0	0	0	150 302	
Fondsobligasjon	0	0	0	163 248	0	0	0	163 248	
Sum gjeld	11 052 930	363 038	660 630	3 685 124	1 416 359	9 717	7 071	17 194 871	

NOTE 17 FORFALLSANALYSE AV EIENDELER OG FORPLIKTELSER (forts.)

Konsern									
Per 31.12.2015 <i>(i hele tusen kroner)</i>	På	Under 3	3-12	1 - 3 år	3 - 5 år	over 5 år	Uten	Totalt	
	forespørsel	måneder	måneder				restløpetid		
Eiendeler									
Kontanter og fordringer på sentralbanker	105 079	0	0	0	0	0	0	105 079	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	616 741	0	39 775	279 695	64 502	5 325	0	1 006 038	
Brutto utlån til og fordringer på kunder	1 966 418	288 363	773 650	1 698 152	1 449 821	9 136 556	0	15 312 961	
Individuelle nedskrivninger	- 21 100	0	0	0	0	0	0	- 21 100	
Nedskrivninger på grupper av utlån	- 46 165	0	0	0	0	0	0	- 46 165	
Netto utlån til og fordringer på kunder	1 937 634	3 451	133 372	294 218	386 047	12 490 975	0	15 245 696	
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	0	70 991	320 531	239 291	439 375	205 335	0	1 275 524	
Finansielle derivater	0	0	0	0	20 044	0	0	20 044	
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	0	0	0	0	0	0	587 228	587 228	
Investering i eierinteresser	0	0	0	0	0	0	329 735	329 735	
Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	0	0	0	0	0	0	37 249	37 249	
Immatrielle eiendeler	0	0	0	0	0	0	13 994	13 994	
Varige driftsmidler	0	0	0	0	0	0	131 512	131 512	
Eiendel ved utsatt skatt	0	0	0	0	0	0	0	0	
Andre eiendeler	0	0	0	0	0	0	41 091	41 091	
Sum eiendeler	2 659 453	74 442	493 678	813 203	909 969	12 701 635	1 140 810	18 793 190	
Gjeld									
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	3 329	0	0	0	175 430	0	0	178 759	
Innskudd fra og gjeld til kunder	11 779 630	8 520	17 992	0	0	0	0	11 806 142	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	889 122	1 683 295	1 301 369	0	0	3 873 787	
Finansielle derivater	0	41	1 348	15 312	18 763	0	0	35 464	
Betalbar skatt	0	65 215	0	0	0	0	0	65 215	
Utsatt skatt	0	0	0	0	0	0	6 773	6 773	
Annen gjeld og balanseført forpliktelse	32 102	65 606	13 048	167	252	5 429	0	116 604	
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	150 204	0	0	0	150 204	
Fondsobligasjon	0	0	0	151 471	163 248	0	0	314 718	
Sum gjeld	11 815 061	139 381	921 510	2 000 448	1 659 061	5 429	6 773	16 547 665	

NOTE 18 NETTO RENTEINNTEKTER

Morbank			Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
		Renteinntekter		
19 243	15 020	Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	15 027	19 243
584 014	532 615	Renter av utlån til og fordringer på kunder	531 495	580 185
15 291	8 320	Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	8 320	15 291
11 406	10 387	Renter av OMF vurdert til amortisert kost.	10 387	11 406
0	0	Andre renteinntekter	4	4
629 953	566 343	Sum renteinntekter	565 233	626 129
		Rentekostnader		
3 776	3 018	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	3 017	3 795
166 432	96 684	Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	96 140	165 990
79 899	71 451	Renter på utstedte verdipapirer vurdert til amortisert kost	71 451	79 899
0	0	Renter på utstedte verdipapirer vurdert til virkelig verdi	0	0
5 210	4 763	Renter på ansvarlig lånekapital	4 763	5 210
24 523	16 925	Renter på fondsobligasjon	16 925	24 523
8 814	9 265	Avgifter til bankenes sikringsfond	9 265	8 814
0	0	Andre rentekostnader og lignende kostnader	5	7
288 653	202 106	Sum rentekostnader	201 566	288 237
341 300	364 237	Netto renteinntekter	363 666	337 891

NOTE 19 NETTO PROVISJONSINNTEKTER

Morbank			Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
		Provisjonsinntekter		
81 869	67 350	Provisjon knyttet til utlån overført til kredittforetak	67 350	81 869
59 846	62 921	Betalingsformidling	62 921	59 846
34 871	36 275	Forsikringstjenester	36 275	34 871
0	0	Eiendomsmegling	45 603	49 350
4 956	4 670	Verdipapiromsetning	4 670	4 956
3 182	3 049	Garantiprovisjon	3 049	3 182
1 622	1 482	Interbankprovisjon	1 482	1 622
15 795	19 527	Andre provisjonsinntekter	19 527	15 795
202 141	195 274	Sum provisjonsinntekter	240 877	251 491
		Provisjonskostnader		
6 278	6 363	Betalingsformidling	6 363	6 278
1 499	1 350	Interbankgebyrer	1 350	1 499
3 387	3 959	Andre provisjonskostnader	3 959	3 387
11 164	11 672	Sum provisjonskostnader	11 672	11 164
		Andre driftsinntekter		
5	0	Driftsinntekter faste eiendommer	1 998	2 007
38	311	Gevinst/tap Anleggsmidler	1 078	0
2 567	2 284	Andre driftsinntekter	- 40	- 2 575
2 610	2 595	Sum andre driftsinntekter	3 035	- 568
193 588	186 198	Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	232 240	239 759

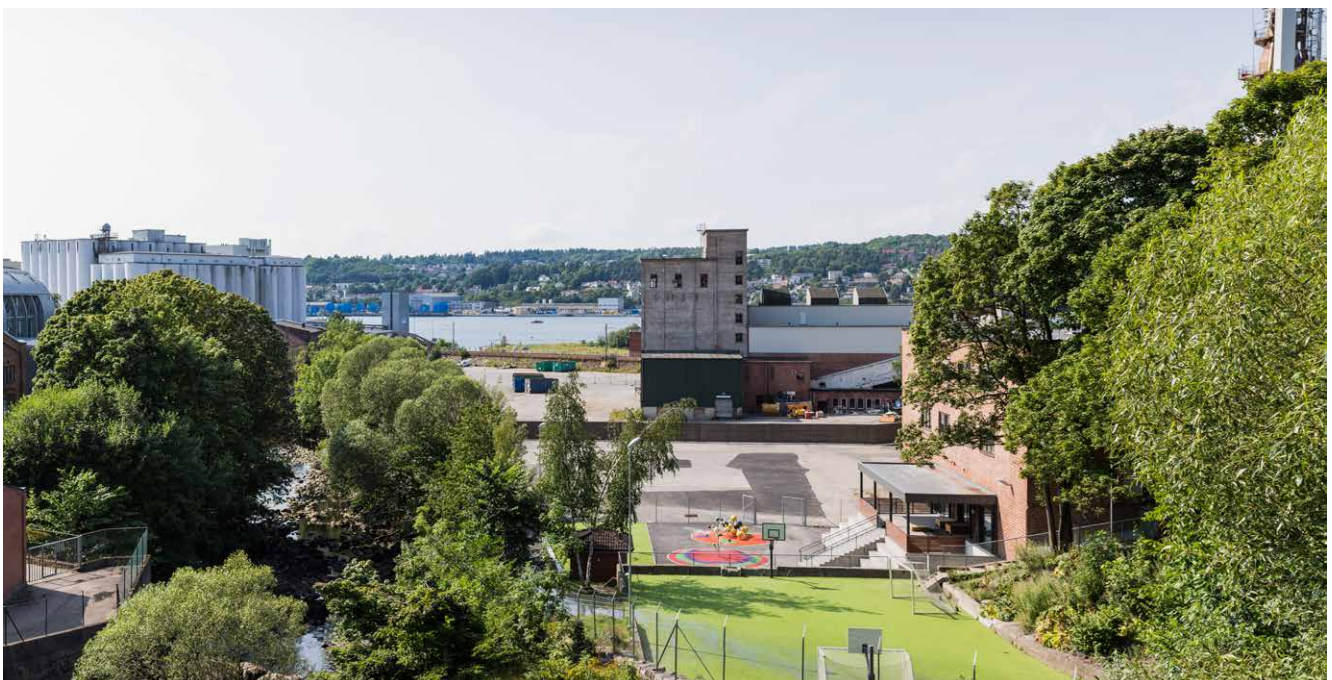

Foto: Tom Arild Olsen

NOTE 20 NETTO INNTEKTER FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER

Morbank			Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
- 18 677	16 504	Netto verdiendring på aksjer og andre verdipapirer	22 126	- 18 677
- 3 900	900	Verdiendring på fastrenteutlån	900	- 3 900
1 624	- 49	Verdiendring på fin eiendeler og gjeld til virkelig verdi	- 49	1 624
- 2 276	851	Sum netto verdiendring på finansielle eiendeler til virkelig verdi	851	- 2 276
13 015	31 850	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter	31 850	13 015
13 015	31 850	Sum netto inntekt fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	31 850	13 015
5 000	0	- døtre	0	0
8 279	33 208	- felleskontrollert virksomhet	54 842	42 028
13 279	33 208	Sum inntekter av eierinteresser	54 842	42 028
3 817	3 510	Netto inntekter fra valuta	3 510	3 817
- 5 674	13 405	Netto verdiendringer fra finansielle derivater til virkelig verdi	13 405	- 5 674
- 1 857	16 915	Sum netto verdiendringer fra valuta og fin. derivater vurdert til virkelig verdi	16 915	- 1 857
3 484	99 328	Sum netto inntekter fra andre finansielle instrumenter	126 585	32 233

NOTE 21 PERSONALKOSTNADER OG YTELSER TIL LEDENDE ANSATTE OG TILLITSVALGTE

Morbank		Personalkostnader	Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
109 622	106 034	Lønn	133 869	137 652
		Pensjonskostnader		
7 265	6 754	- tilskuddsplaner (inkl. arbeidsgiveravgift)	8 117	7 958
4 665	9 901	- ytelsesplaner (inkl. arbeidsgiveravgift)*	10 379	4 535
		Sosiale kostnader		
17 833	17 655	- arbeidsgiveravgift	21 712	21 982
2 895	2 959	- personalforsikring	2 959	2 895
3 161	3 022	- øvrige sosiale kostnader	3 453	3 565
145 442	146 324	Sum personalkostnader	180 488	178 587
		Antall ansatte/årsverk		
188	177	Gjennomsnittlig antall ansatte	218	230
173	163	Antall årsverk pr 31.12	200	209
182	171	Antall ansatte pr 31.12	213	223

Styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte Veiledende retningslinjer for det kommende regnskapsåret:

Godtgjørelse til administrerende direktør

Administrerende direktørs lønn og overskuddsdeling skal fastsettes på bakgrunn av en helhetlig vurdering hvor hovedvekten legges på følgende forhold: finansielt resultat, kundetilfredshet, medarbeidertilfredshet og konsernets omdømme. Administrerende direktør er omfattet av SpareBank 1 Østfold Akershus sin innskuddspensjon og har også en avtale om tilleggspensjon med en årlig sparing på 25% av lønn ut over 12 G, samt en uførepensjon der forsikringsbeløpet utgjør en årlig utbetaling på 70% utover 12 G til 67 år. Videre er det tegnet en livsforsikring for administrerende direktørs to barn med barna som begunstiget. Kombinert med avtaler om barnepensjon utgjør dette ca 33 % av uførepensjonen frem til barna fyller 22 år. Tilsammen er det innbetalt 335.834,- på disse forsikringene i 2016. Administrerende direktør kan i tillegg til overskuddsdeling gis naturalytelser som bilordning, aviser/tidsskrifter, fri privattelefon og fri mobil. Tildeling av naturalytelser skal ha sammenheng med adm. direktørs funksjon i konsernet eller være i tråd med markedsmessig praksis og bør ikke være vesentlig i forhold til adm. banksjefs grunnlønn.

Godtgjørelse til øvrige ledende ansatte

Adm. Direktør fastsetter godtgjørelse til ledende ansatte. Lønnen bør fastsettes ut fra behovet for å gi konkurransedyktige betingelser i de ulike områdene. Lønnen bør gjøre konsernet konkurransedyktig i det aktuelle arbeidsmarkedet og skal fremme konsernets lønnsomhet (herunder ønsket inntekts- og kostnadsutvikling). Lønnen bør sikre at konsernet trekker til seg og beholder ledende

ansatte med ønsket kompetanse og erfaring. Naturalytelser kan tilbys ledende ansatte i den grad ytelsene har en saklig sammenheng med den ansattes funksjon i konsernet eller er i tråd med markedsmessig praksis. Ytelsene bør ikke være vesentlige i forhold til den ansattes grunnlønn.

Overskuddsdeling til ledende ansatte fastsettes på lik linje med øvrige ansatte.

Pensjonsordning og eventuell avtale om sluttvederlag og lignende skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser.

I henhold til konsernets ordning for alle ansatte skal rettigheter til pensjon ikke inntre før fylte 67 år og bør ikke overstige 70 prosent av lønn.

Etterlønnordninger bør normalt ikke gis. Ingen ledende ansatte har avtale om etterlønn.

Godtgjørelse til ledende ansatte og tillitsvalgte:

(i hele tusen kroner)	2016	2015
Godtgjørelse til ledelsen	13 206	10 929
Godtgjørelse til styret (inkl. ledere lokalstyrer)	1 027	1 170
Godtgjørelse til lokalstyret (eksl. Ledere lokalstyrer)	0	323
Godtgjørelse til kontrollkomite (avviklet 16.3.16)	190	181
Godtgjørelse til representantskapet	372	225

Alle tall over er i tillegg grunnlag for arbeidsgiveravgift med 14,1 %

NOTE 21 PERSONALKOSTNADER OG YTELSER TIL LEDENDE ANSATTE OG TILLITSVALGTE (forts.)

Ytelser til konsernledelsen 2016

Navn	Tittel	Lønn	Andre ytelser	Pensjonspremie	Sum	Lån/forskudd pr 31.12.	Garantier/kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Arild B Hansen *	Administrerende direktør	2 874	208	91	3 173	0	0	1 446
Lillian E. Lundberg	Viseadministrerende direktør	1 430	188	417	2 035	4 233	0	1 246
Jorunn Solstad Ellingsen	Direktør HR / Forretningsstøtte	979	138	75	1 192	3 582	1 531	412
Geir A. Haugan	Direktør Forretningsutvikling/Marked	921	163	199	1 283	1 832	0	308
Per Skauen	Direktør Personmarkedet	1 029	145	245	1 419	1 999	0	331
Jon Tørmoen	Direktør Bedriftsmarkedet	1 061	144	83	1 288	1 452	0	546
Inger Berit Gretland	Direktør Risikostyring/compliance	968	142	305	1 415	0	0	3 253
Håkon Fossvik	Daglig leder EiendomsMegler 1 AS	1 207	137	58	1 401	2 269	0	46
Totalt ledende ansatte		10 469	1 265	1 473	13 206	15 367	1 531	7 588

Alle tall overfor knyttet til lønn/honorar o.l er i tillegg grunnlag for arbeidsgiveravgift med 14,1 %.

* I samlet godtgjørelse er inkludert skattepliktig del pensjonsordning og tilhørende lønnskompensasjon for skatt med kr 661'. Denne ytelser er derfor ikke inkl i oppgitt pensjonspremie.

Alle tall overfor knyttet til lønn/honorar o.l er i tillegg grunnlag for arbeidsgiveravgift med 14,1 %.

Når det gjelder lån, garantier og antall egenkapitalbevis inkluderer dette nærstående parter i følge IAS 24, dvs ektefelle/samboer, barn og selskaper der vedkommende har avgjørende innflytelse, jfr. Aksjelovens §1-5.

Ytelser til konsernledelsen 2015

Navn	Tittel	Lønn	Andre ytelser	Pensjonspremie	Sum	Lån/forskudd pr 31.12.	Garantier/kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Arild B Hansen *	Administrerende direktør	2 699	224	90	3 013	339	0	1 200
Lillian E. Lundberg	Viseadministrerende direktør	1 311	181	254	1 746	4 383	0	1 200
Jorunn Solstad Ellingsen	Direktør HR / Forretningsstøtte	922	129	73	1 124	3 514	0	389
Geir A. Haugan	Direktør Forretningsutvikling/Marked	839	161	132	1 132	1 996	0	285
Per Skauen	Direktør Personmarkedet	931	144	220	1 295	1 999	0	285
Jon Tørmoen	Direktør Bedriftsmarkedet	1 000	151	82	1 233	1 561	0	500
Håkon Fossvik	Daglig leder EiendomsMegler 1 AS	1 193	132	61	1 386	2 319	0	0
Totalt ledende ansatte		8 895	1 122	912	10 929	16 111	0	3 859

NOTE 21 PERSONALKOSTNADER OG YTELSE TIL LEDENDE ANSATTE OG TILLITSVALGTE (forts.)

Ytelser til styret 2016

Styrets medlemmer:		Honorar ¹⁾	Honorar Revisjons-utvalg	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Per A. Lilleng	Styrets leder	213	0	1	214	0	0	3 856
Tormod Melnæs	Nestleder	81	33	1	115	0	1284	0
Thorleif Hersleth		81	28	0	109	4 575	120	6 200
Tom Ragnar Grip		81	28	1	110	2 658	0	600
Vidar Løfshus (f.o.m. 13.4.16)		0	0	0	0	1 797	0	46
Elin Cathrine Hagen (f.o.m. 13.4.16)		0	0	0	0	0	0	23
Håkon Magne Knudsen (t.o.m. 13.4.16)		109	0	0	109	960	0	0
Einar Andreas Brevig (t.o.m. 13.4.16)		81	0	1	82	0	0	240
Tove Mangård (t.o.m. 13.4.16)		81	0	0	81	2 171	0	0
Cathrine Krogs vold (t.o.m. 13.4.16)		81	0	0	81	0	0	285
Janne-Gerd Kanebog	Ansattes repr.	81	0	0	81	1 068	0	546
Øystein Ulrich Larsen	Ansattes repr.	0	0	0	0	1 858	0	0
Utbetalt til varamedlemmer		45	0	0	45			
Totalt styrets medlemmer		934	89	4	1 027	15 087	1 404	11 796

1) Honorar, inkludert styrehonorar i datterselskaper med mer.

Ytelser til styret 2015

Styrets medlemmer:		Honorar ¹⁾	Honorar Revisjons-utvalg	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Per A. Lilleng	Styrets leder	205	0	16	221	0	0	3 810
Håkon Magne Knudsen	Nestleder	106	0	0	106	960	0	0
Thorleif Hersleth		111	27	0	138	5 125	120	1 000
Einar Andreas Brevig		111	0	1	112	0	0	240
Tom Ragnar Grip		111	27	2	140	2 828	0	600
Tormod Melnæs		111	32	0	143	0	1324	0
Tove Mangård		79	0	0	79	2 355	0	0
Randi Sæther (t.o.m. 9.4.15)		111	0	0	111	0	69	0
Cathrine Krogs vold (f.o.m. 9.4.15)		0	0	1	1	0	0	285
Janne-Gerd Kanebog	Ansattes repr.	79	0	0	79	883	0	500
Utbetalt til varamedlemmer		40	0	0	40	0	0	0
Totalt styrets medlemmer		1 064	86	20	1 170	12 151	1 513	6 435

1) Honorar, inkludert styrehonorar i datterselskaper med mer.

NOTE 21 PERSONALKOSTNADER OG YTELSER TIL LEDENDE ANSATTE OG TILLITSVALGTE (forts.)

Ytelser til kontrollkomiteen 2016

Kontrollkomiteens medlemmer:		Honorar	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Øivind Paulshus	leder / Kontr.kom. avviklet 16.3.16	61	0	61	0	0	0
Geir Hovland	Kontr.kom. avviklet 16.3.16	49	0	49	0	0	0
Jon Heli Gudbrandsen	Kontr.kom. avviklet 16.3.16	38	0	38	0	0	0
Arne Bergmål	Kontr.kom. avviklet 16.3.16	38	0	38	0	0	0
Varamedlemmer	Kontr.kom. avviklet 16.3.16	4	0	4	5 604	0	5 000
Totalt kontrollkomiteens medlemmer		190	0	190	5 604	0	5 000

Når det gjelder lån, garantier og antall egenkapitalbevis inkluderer dette nærtstående parter i følge IAS 24, dvs ektefelle/samboer, barn og selskaper der vedkommende har avgjørende innflytelse, jfr. Aksjelovens §1-5.

Ytelser til kontrollkomiteen 2015

Kontrollkomiteens medlemmer:		Honorar	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Øivind Paulshus	leder	59	0	59	0	0	0
Geir Hovland		48	0	48	0	0	0
Jon Heli Gudbrandsen		37	0	37	0	0	0
Arne Bergmål		37	0	37	0	0	0
Varamedlemmer		0	0	0	5 403	0	5 000
Totalt kontrollkomiteens medlemmer		181	0	181	5 403	0	5 000

Når det gjelder lån, garantier og antall egenkapitalbevis inkluderer dette nærtstående parter i følge IAS 24, dvs ektefelle/samboer, barn og selskaper der vedkommende har avgjørende innflytelse, jfr. Aksjelovens §1-5.

Ytelser til representantskapet 2016

Representantskapets medlemmer		Honorar	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Tollef Myrvang Jensen	leder	74	0	74	0	0	5 200
Øvrige medlemmer		298	0	298	50 243	5 845	31 506
Totalt representantskapets medlemmer		372	0	372	50 243	5 845	36 706

Ytelser til representantskapet 2015

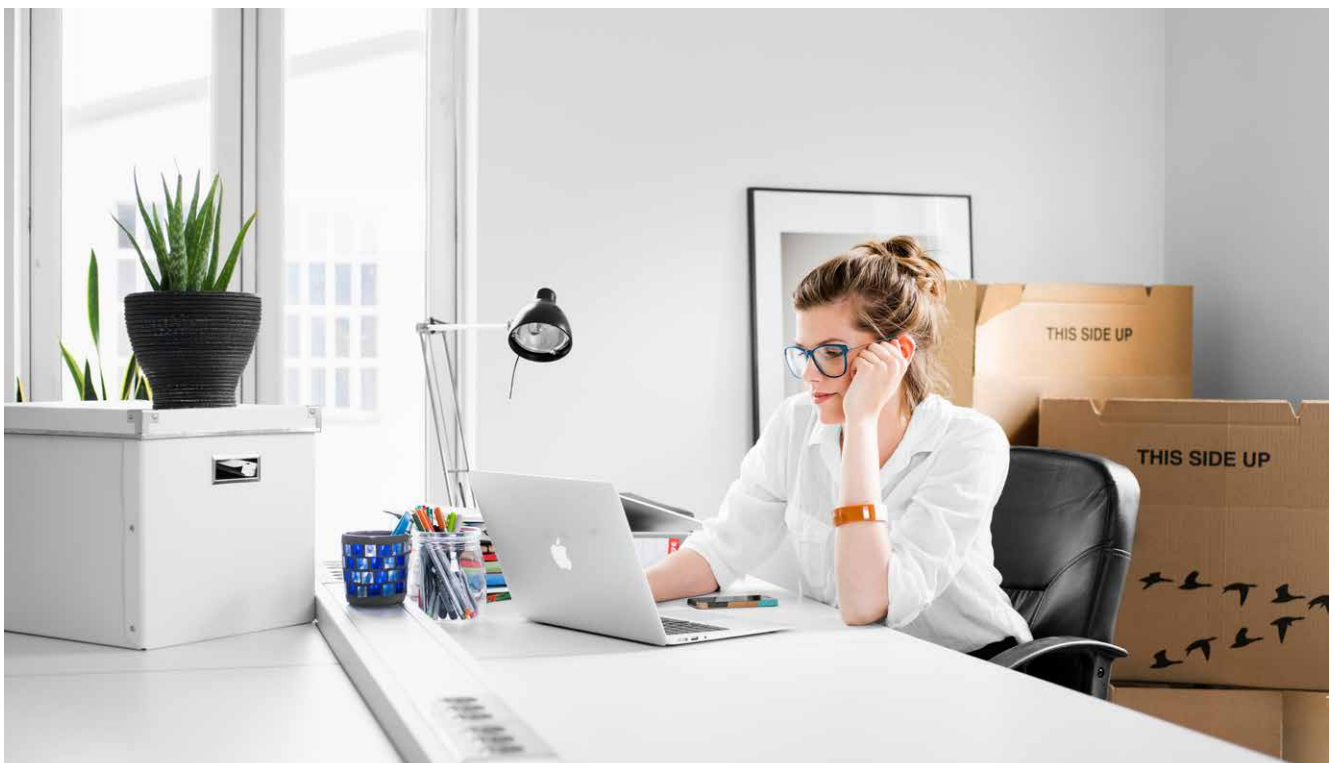
Representantskapets medlemmer		Honorar	Andre godtgjørelser	Sum	Lån/ forskudd pr 31.12.	Garantier/ kausjon pr 31.12	Antall egenkapitalbevis
Gunn Mona Ekornes	leder t.o.m. 9.4.15	44	0	44	1 495	0	0
Tollef Myrvang Jensen	leder f.o.m. 10.4.15				0	0	5 200
Øvrige medlemmer		130	0	130	29 162	10 854	54 263
Totalt representantskapets medlemmer		174	0	174	30 657	10 854	59 463

NOTE 22 ANDRE DRIFTSKOSTNADER

Morbank			Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
10 719	10 130	Avskrivninger/nedskrivninger	12 614	13 482
17 476	18 327	Lokaler	16 087	14 701
51 475	49 894	IKT	51 165	52 854
9 651	12 988	Markedskostnader	14 800	10 819
3 154	2 696	Reiser, transportmidler, gaver, mv.	3 815	4 245
6 992	5 664	Kjøpte tjenester	6 067	7 348
34 712	30 439	Andre kostnader	32 342	36 128
134 178	130 138	Sum andre driftskostnader	136 890	139 577

Morbank			Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
		Godtgjørelse til revisor		
813	745	Lovpålagt revisjon	955	927
0	0	Andre attestasjonsoppgaver	0	0
0	0	Granskningstjenester	0	0
0	0	Skatterådgiving	0	130
0	0	Andre tjenester	52	119
813	745	Sum godtgjørelse til revisor	1 007	1 177

Godtgjørelse til revisor er inklusive merverdiavgift.

NOTE 23 PENSJONER

Ytelsesbasert pensjonsordning

Morbanken hadde frem til desember 2016 to lukkede pensjonsordninger som skriver seg fra henholdsvis tidligere Halden Sparebank og Rygge-Vaaler Sparebank. Disse ordningene ble i desember 2016 avviklet gjennom utstedelse av fripoliser. For detaljer rundt ordningene henvises til årsregnskapet for 2015.

Innskuddsbasert pensjonsordning

SpareBank 1 Østfold Akershus hadde frem til desember 2016 en felles innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte som ikke har ytelsespensjon, denne har følgende betingelser:

- Totalt årlig innskudd er 5 % av lønn mellom 1 og 6 G.
- Totalt årlig innskudd er 8 % av lønn mellom 6 og 12 G

Fra januar 2017 er ytelsespensjonsordningen avviklet og alle ansatte er inkludert i felles innskuddsbasert pensjonsordning, denne har følgende betingelser:

- Totalt årlig innskudd er 7 % av lønn mellom 0 og 7,1 G.
- Totalt årlig innskudd er 22 % av lønn mellom 7,1 og 12 G

Innskuddspensjonen inkluderer en uførepensjon som sammen med ny uførepensjon fra folketrygd gir en snittytelse på 74,5% av grunnlaget. Ordningen inkluderer også

en ektefelle og barnepensjon ved arbeidstakers død tilsvarende sparesaldoen, men garantert minst en årlig pensjon på 1 G til hvert barn under 21 år.

Øvrige ordninger

I tillegg har morbanken usikrede pensjonsforpliktelser i form av avtalefestet førtids-pensjon (AFP) for ansatte fra fylte 62 år. Ordningen lar seg foreløpig ikke aktuarberegne og behandles som en innskuddsbasert ordning.

Tidligere administrerende direktører i banken har individuelle tilleggsavtaler som garanterer en viss ytelse. Alle avtalene er aktuarberegnet.

For administrerende direktør er det for lønn over 12 G i tillegg tegnet en «Pensjonskonto» i SpareBank 1 Livsforsikring. Avtalen inkluderer i tillegg uføre og barnepensjon. Avtalen innberettes som skattepliktig inntekt.

Forutsetninger ved beregning av pensjonsforpliktelsene

Ved aktuarberegning er det lagt til grunn en OmF-kurve basert på gjenstående løpetid, en lønnskurve basert på alder samt levetidstabellen GAP07.

Det er lagt til grunn følgende forutsetninger ved beregning av pensjonsforpliktelsene.

Økonomiske forutsetninger	2016	2015
Diskonteringsrente ¹⁾	2,51 %	2,50 %
Forventet avkastning på midlene ¹⁾	2,51 %	2,50 %
Forventet fremtidig lønnsutvikling ²⁾	2,90 %	2,85 %
Forventet G-regulering	2,90 %	2,85 %
Forventet pensjonsregulering	0,50 %	0,50 %
Forventet frivillig avgang	1%-15%	1%-15%

1) Det er benyttet OmF-kurve. Her fremgår 10-års rente på kurven.

2) Det er benyttet lønnskurve. Her fremgår forventet lønnsvekst for 40-åringer.

NOTE 23 PENSJONER (forts.)

Morbank		Pensjonskostnad sikret ordning	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
3 593	3 290	Pensjon opptjent i perioden	3 641	3 324
506	464	Arbeidsgiveravgift	513	558
3 828	4 216	Rentekostnad påløpt pensjonsforpliktelse	4 480	4 061
- 4 184	- 4 809	Forventet avkastning på pensjonsmidler	- 5 122	- 4 442
1 688	1 861	Administrasjonskostnader	1 987	1 800
0	4 879	Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	4 879	0
5 432	9 901	Periodens pensjonskostnad sikret ordning	10 379	5 302

		Pensjonskostnad usikret ordning		
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
- 767	0	Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	0	- 767
7 265	6 754	Resultatført innskuddspensjon, AFP og gavepensjon	8 117	7 958
6 499	6 754	Periodens pensjonskostnad usikret ordning	8 117	7 191

		Pensjonskostnad, sikret og usikret ordning		
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
3 593	3 290	Pensjon opptjent i perioden	3 641	3 324
506	464	Arbeidsgiveravgift	513	558
3 828	4 216	Rentekostnad påløpt pensjonsforpliktelse	4 480	4 061
- 4 184	- 4 809	Forventet avkastning på pensjonsmidler	- 5 122	- 4 442
1 688	1 861	Administrasjonskostnader	1 987	1 800
0	4 879	Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	4 879	0
5 432	9 901	Netto pensjonskostnad ytelsespensjon	10 379	4 535
- 767	0	Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	0	- 767
7 265	6 754	Resultatført innskuddspensjon, AFP og gavepensjon	8 117	7 958
11 930	16 654	Periodens pensjonskostnad sikret og usikret ordning	18 496	12 493

NOTE 23 PENSJONER (forts.)

Morbank		Pensjonsforpliktelse sikret ordning	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
168 284	-	Nåverdi pensjonsforpliktelse	-	178 982
- 194 086	-	Virkelig verdi av pensjonsmidler	-	- 206 573
- 25 802	-	Netto pensjonsforpliktelse	-	- 27 591
23 624	-	Ikke innregnet netto overfinansiering	-	25 066
- 2 178	-	Netto pensjonsforpliktelse i balansen inklusive arbeidsgiveravgift	-	- 2 525
Herav:				
0	-	Netto pensjonsforpliktelse	-	0
2 178	-	Netto overfinansiert pensjonsforpliktelse	-	2 525

Morbank		Pensjonsforpliktelse usikret ordning	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
5 900	14 387	Netto pensjonsforpliktelse i balansen inklusive arbeidsgiveravgift	14 387	5 900

Morbank		Pensjonsforpliktelse sikret og usikret ordning	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
174 184	14 387	Nåverdi pensjonsforpliktelse	14 387	184 882
- 194 086	-	Virkelig verdi av pensjonsmidler	-	- 206 573
23 624	-	Ikke innregnet netto overfinansiering	-	25 066
3 722	14 387	Netto pensjonsforpliktelse i balansen inklusive arbeidsgiveravgift	14 387	3 375

Morbank		Endring i pensjonsforpliktelse	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
- 3 142	-3 722	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 1.1	-3 375	- 3 861
- 4 665	-9 901	Netto resultatført pensjonskostnad	-10 379	- 5 012
767	-	Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	-	767
6 372	-	Effekt av endring i ikke innregnet netto overfinansiering	-	7 792
- 6 784	-8 712	Estimatavvik over utvidet resultat	-8 712	- 7 286
3 730	7 948	Innbetalt pensjonspremie ytelsesbaserte ordninger	8 079	4 225
- 3 722	-14 387	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 31.12	-14 387	- 3 375

Morbank		Medlemmer lukket ordning:	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
179	2	Antall personer som er med i pensjonsordningen	2	198
81	-	- herav aktive	-	94
98	2	- herav pensjonister og uføre	2	104

NOTE 23 PENSJONER (forts.)

Netto pensjonsforpliktelse i balansen (i hele tusen kroner)	Konsern				
	2016	2015	2014	2013	2012 omarbeidet.
Nåverdi pensjonsforpliktelse	14 387	178 131	185 377	149 799	187 601
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-	- 206 573	- 193 655	- 164 948	- 182 037
Underskudd/ - overskudd	14 387	- 28 442	- 8 278	- 15 149	5 564
Erfarte justeringer på pensjonsforpliktelsene	4 253	600	1 272	- 44 200	- 55 840
Erfarte justeringer på pensjonsmidlene	6 523	12 590	10 376	2 829	11 458

Netto pensjonsforpliktelse i balansen (i hele tusen kroner)	Morbank				
	2016	2015	2014	2013	2012 omarbeidet.
Nåverdi pensjonsforpliktelse	14 387	166 739	174 646	142 466	180 005
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-	- 194 086	- 182 205	- 156 383	- 173 256
Underskudd/ - overskudd	14 387	- 27 347	- 7 559	- 13 917	6 749
Erfarte justeringer på pensjonsforpliktelsene	4 046	641	657	- 43 448	- 51 685
Erfarte justeringer på pensjonsmidlene	6 193	11 661	9 364	1 898	1 844

Morbank		Sammensetning av pensjonsmidler	Konsern	
2015	2016		2016	2015
23 096	-	Aksjer	-	24 582
134 501	-	Eiendom	-	143 155
33 771	-	Obligasjoner	-	35 944
2 717	-	Annet	-	2 892
194 086	-	Annet	-	206 573

Morbank		Faktisk avkastning på pensjonsmidler	Konsern	
2015	2016		2016	2015
7 478	- 1 383	Faktisk avkastning på pensjonsmidler	- 1 401	8 148

NOTE 24 SKATT

Morbank		Sammensetning av resultatført skatt	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
245 208	372 334	Resultat før skattekostnad	404 148	278 175
- 32 248	- 70 445	+/- permanente forskjeller	- 96 597	- 60 700
649	- 650	Forskjeller som ikke skal inngå i grunnlag for utsatt skatt	- 650	949
0	- 9 570	- aktuarielle gevinster og tap ført over utvidet resultat	0	0
0	0	+/- korreksjon direkte balanseførte forskjeller i år	0	0
0	0	+/- korreksjon direkte balanseførte forskjeller over utvidet resultat	0	0
34 706	- 10 476	+/- endring midlertidige forskjeller i henhold til spesifikasjon	- 11 630	21 814
248 316	281 193	Årets skattegrunnlag/skattepliktig inntekt	285 700	240 239
- 6 826	- 5 696	- Emisjonskostnader/renter fondsobl lån	- 5 696	- 6 826
- 7 140	0	- Avgitt konsernbidrag til virksomhet holdt for salg	0	- 7 140
234 350	275 498	Skattepliktig inntekt (grunnlag for betalbar skatt i balansen)	280 005	231 996
63 274	68 874	Herav betalbar skatt 25% i balansen	70 001	65 216
67 045	70 298	Betalbar skatt av årets skattegrunnlag	71 425	69 369
144	165	For (mye)/lite avsatt skatt forrige år	- 380	63
67 190	70 463	Årets endring i betalbar skatt i resultatet	71 045	69 432
- 65	0	+/- endring i utsatt skatt som følge av endret skattesats	40	354
- 7 099	515	+/- endring i utsatt skatt 25%	804	- 7 476
0	1 424	+/- skatt på direkte balanseførte forskjeller 25%	1 424	0
60 025	72 402	Årets skattekostnad, herav:	73 312	62 310
58 332	74 795	Årets skattekostnad i ordinært resultat	75 705	60 481
1 694	- 2 392	Årets skattekostnad i utvidet resultat	- 2 392	1 829

Morbank		Endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt	Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
- 8 858	2 908	Resultatført utsatt skatt	3 361	- 8 952
1 694	- 2 392	Utsatt skatt ført mot egenkapital eller over utvidet resultat	- 2 393	1 829
- 7 164	515	Sum endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt	968	- 7 123

Morbank		Sammensetning av balanseført utsatt skatt:	Konsern	
2015	2016	Midlertidige forskjeller på:	2016	2015
		<i>(i hele tusen kroner)</i>		
15 370	10 686	- Driftsmidler	33 691	39 014
- 4 801	- 2 312	- Gevinst og tapskonto	- 2 312	- 4 801
18 700	19 600	- Utlån og tap	19 600	18 700
- 3 722	- 14 397	- Netto pensjonsforpliktelse	- 14 397	- 3 347
- 26 204	- 5 538	- Verdipapirer og sikringsinstrumenter	- 5 538	- 26 204
- 4 493	- 2 714	- Andre midlertidige forskjeller	- 2 916	- 4 684
8 414	0	- Konsernbidrag mv.	0	8 414
3 263	5 325	Sum midlertidige forskjeller som inngår i utsatt skatt	28 128	27 090
816	1 331	Utsatt skatt	7 071	6 773

NOTE 24 SKATT (forts.)

Morbank		Sammensetning av resultatført utsatt skatt		Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>		2016	2015
		Endring i midlertidige forskjeller på:			
2 503	- 4 684	- Driftsmidler		- 3 018	1 948
- 4 801	2 489	- Gevinst og tapskonto		2 489	- 4 801
- 3 900	900	- Utlån og tap		900	- 3 900
- 6 864	- 10 675	- Netto pensjonsforpliktelse		- 10 675	- 7 208
- 18 340	20 666	- Verdipapirer		20 666	- 18 340
3 610	1 779	- Andre midlertidige forskjeller		1 768	5 121
1 498	- 8 414	- Konsernbidrag		- 8 414	1 498
- 26 294	2 062	Sum endring midlertidige forskjeller		3 717	- 25 682
0	0	- Korreksjon utsatt skatt forrige år		0	0
0	0	- Korreksjon for direkte balanseførte forskjeller i år		0	0
- 26 294	2 062	Sum endring midlertidige forskjeller som inngår i utsatt skatt		3 717	- 25 682
- 7 165	515	Endring i utsatt skatt resultatført		968	- 6 420

Morbank		Avstemming av resultatført periodeskatt med resultat før skatt		Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>		2016	2015
66 206	93 084	25% av resultat før skatt		101 037	75 107
- 8 707	- 18 290	Ikke skattepliktige resultatposter (permanente forskjeller)		- 24 828	- 16 389
175	- 163	Forskjeller som ikke inngår i grunnlag for utsatt skattefordel		- 163	256
513	0	Endring i utsatt skatt grunnet endret skattesats		40	1 444
144	165	For mye/lite avsatt skatt tidligere år		- 380	63
58 332	74 795	Resultatført periodeskatt		75 705	60 481

Formuesskatt blir etter IFRS regelverket klassifisert som en avgift og ikke som en skattekostnad og inngår derfor ikke.

NOTE 25 KLASSIFIKASJON AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre. Se note 8.

Konsern 2016

(i hele tusen kroner)

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, trading	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle derivater som sikringsinstrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost ¹⁾	Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				73 557		73 557
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				1 330 719		1 330 719
Netto utlån til kunder		1 380 190		14 642 542		16 022 732
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende		1 209 427				1 209 427
Finansielle derivater		500	15 792			16 292
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser					627 577	627 577
Sum finansielle instrumenter eiendeler	0	2 590 117	15 792	16 046 818	627 577	19 280 304
Gjeld til kredittinstitusjoner				182 143		182 143
Innskudd fra og gjeld til kunder				12 369 642		12 369 642
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				4 119 829		4 119 829
Finansielle derivater		10 704	6 190			16 894
Ansvarlig lånekapital				150 302		150 302
Fondsobligasjon				163 248		163 248
Sum finansielle instrumenter gjeld	0	10 704	6 190	16 985 165	0	17 002 059

1) Inkluderer sikret gjeld

NOTE 25 KLASSIFIKASJON AV FINANSIELLE INSTRUMENTER (forts.)

Konsern 2015*(i hele tusen kroner)*

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, trading	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle derivater som sikrings-instrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost ¹⁾	Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				105 079		105 079
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				1 006 038		1 006 038
Netto utlån til kunder		1 377 765		13 867 931		15 245 696
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende		1 275 524				1 275 524
Finansielle derivater		1 517	18 527			20 044
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser					587 228	587 228
Sum finansielle instrumenter eiendeler	0	2 654 806	18 527	14 979 048	587 228	18 239 609
Gjeld til kredittinstitusjoner				178 759		178 759
Innskudd fra og gjeld til kunder				11 806 142		11 806 142
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				3 873 787		3 873 787
Finansielle derivater		24 754	10 710			35 464
Ansvarlig lånekapital				150 204		150 204
Fondsobligasjon				314 718		314 718
Sum finansielle instrumenter gjeld	0	24 754	10 710	16 323 610	0	16 359 074

1) Inkluderer sikret gjeld

NOTE 26 VURDERING AV VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER

Følgende tabell presenterer konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi.

Konsern/morbank	2016				2015			
	Nivå 1 Verdsettelse etter priser i aktivt marked	Nivå 2 Verdsettelse etter observerbare markedsdata	Nivå 3 Verdsettelse etter annet enn observerbare markedsdata	Totalt	Nivå 1 Verdsettelse etter priser i aktivt marked	Nivå 2 Verdsettelse etter observerbare markedsdata	Nivå 3 Verdsettelse etter annet enn observerbare markedsdata	Totalt
<i>(i hele tusen kroner)</i>								
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
- Derivater		229		229		1 517		18 000
- Obligasjoner og sertifikater		1 206 502		1 206 502		1 272 863		1 272 863
- Egenkapitalinstrumenter				0				
- Fastrentelån			1 350 999	1 350 999			1 377 765	1 377 765
Finansielle instrumenter som sikringsinstrument								
Derivater		16 063		16 063		18 528		2 044
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg								
- Egenkapitalinstrumenter	2 022		625 394	627 416	2 103		585 125	587 228
Sum eiendeler	2 022	1 222 794	1 976 393	3 201 209	2 103	1 292 907	1 962 890	3 257 899
				0				
Finansiell gjeld til virkelig verdi over resultatet								
Finansielle derivater forpliktelser		8 681		8 681		21 057		21 057
Finansielle instrumenter som sikringsinstrument								
Derivater		6 190		6 190		10 710		10 710
Sum forpliktelser		14 872		14 872		31 766		31 766

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som handles i aktive markeder er basert på markedspris på balansedagen. Disse instrumentene er inkludert i nivå 1.

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked (for eksempel enkelte OTC derivater)

bestemmes ved å bruke verdsettelsesmetoder. Disse verdsettelsesmetodene maksimerer bruken av observerbare data der det er tilgjengelig, og belager seg minst mulig på konsernets egne estimater. Dersom alle vesentlige data som kreves for å fastsette virkelig verdi av et instrument er observerbare data, er instrumentet inkludert i nivå 2.

NOTE 26 VURDERING AV VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER (forts.)

Konsern/Morbank

(i hele tusen kroner)

	2016		2015	
	Fastrentelån	Egenkapital-instrumenter	Fastrentelån	Egenkapital-instrumenter
Inngående balanse	1 377 765	585 125	585 360	476 076
Tilgang	202 113	57 414	962 008	87 083
Avgang	- 229 779	- 7 577	- 165 703	- 335
Gevinst eller tap ført i resultatet	900	10 379	- 3 900	- 35
Verdiendring ført over utvidet resultat	0	- 19 947	0	22 345
Utgående balanse	1 350 999	625 394	1 377 765	585 135
Gevinst eller tap for perioden inkludert i resultatet for eiendeler eiet på balansedagen		0	0	0

Foto: Tom Arild Olsen

NOTE 27 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE INSTRUMENTER VURDERT TIL AMORTISERT KOST ELLER KOSTPRIS

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre, se note 8.

Konsern (i hele tusen kroner)	2016		2015	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	73 557	73 557	105 079	105 079
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 330 719	1 330 719	1 006 038	1 006 038
Netto utlån til kunder	16 022 732	16 022 732	15 279 855	15 279 855
Sum finansielle eiendeler	17 427 008	17 427 008	16 390 972	16 390 972
FORPLIKTELSER				
Gjeld til kredittinstitusjoner	182 143	182 143	178 759	178 759
Innskudd fra og gjeld til kunder	12 369 642	12 369 642	11 828 704	11 827 612
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4 119 829	4 118 700	3 873 787	3 826 749
Ansvarlig lånekapital	150 302	150 645	150 204	149 235
Fondsobligasjoner	163 248	176 674	314 718	331 789
Sum finansielle forpliktelser	16 985 165	16 997 804	16 346 172	16 314 144

Prinsipper som ligger til grunn for å fastsette virkelig verdi på finansielle instrumenter:

Utlån

Fastrente utlån er etter IFRS bokført til neddiskontert nåverdi av kontantstrøm, og bokført verdi er derav lik virkelig verdi. Flytende utlån er bokført til amortisert kost. Utlån er videre korrigert for individuelle og gruppevise nedskrivninger, samt tillagt påløpte renter. Dette anses som beste tilnærming til virkelig verdi.

Verdipapirer

Verdipapirene er i utgangspunktet verdsatt til virkelig verdi. Som virkelig verdi på beholdning av obligasjoner og sertifikater er benyttet markedskurser pr. 31.12 tillagt påløpt rente. Sertifikater og obligasjoner er bestemt bokført til virkelig verdi over resultatet.

Derivater

Derivater består av renteswapper, valutaterminkontrakter og instrumenter forbundet med strukturerte produkter.

Derivatene er i sin helhet bokført til virkelig verdi over resultatet basert på kurser fastsatt av uavhengig part.

Innskudd

For innskudd med kort rentebinding er bokført verdi tilnærmet lik virkelig verdi. Innskudd med avkastningskrav er balanseført til virkelig verdi med utgangspunkt i renteswappen på det strukturerte produktet.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer

Fastrente obligasjonslån er bokført til virkelig verdi basert på markedskurser pr. 31.12 tillagt påløpt rente.

Obligasjonslån med flytende renter bokført i balansen til amortisert kost. I balansen er påløpte rentekostnader på gjeld bokført til amortisert kost klassifisert sammen med obligasjonsgjelden. Obligasjonslån ved flytende rente er i oppstillingen ovenfor vurdert til virkelig verdi fastsatt av uavhengig part.

NOTE 28 SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

Konsern/morbank	2016	2015
Stat		0
- pålydende	65 000	0
- virkelig verdi	64 363	0
Annen offentlig utsteder		
- pålydende	70 000	30 000
- virkelig verdi	69 951	29 238
Finansielle foretak		
- pålydende	1 070 328	1 247 008
- virkelig verdi	1 072 188	1 243 625
Ikke-finansielle foretak		
- pålydende	0	0
- virkelig verdi	0	0
Påløpte renter	2 925	2 661
Sum rentepapirer, pålydende verdi	1 205 328	1 277 008
Sum rentepapirer, bokført verdi	1 209 427	1 275 524

Foto: Tom Arild Olsen

NOTE 29 FINANSIELLE DERIVATER

Generell beskrivelse:

Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Dersom «dirty price» på derivatet viser en nettogevinst blir derivatet ført som eiendel og tilsvarende. Dersom «dirty price» på derivatet viser netto tap blir derivatet ført som gjeld.

Alle beløp er like for morbank og konsern.

Fra og med 2013 skal banken opplyse om hvilke finansielle instrumenter banken anser å oppfylle kravene til nettoføring iht. IAS 32.42, samt hvilke finansielle instrumen-

ter man har inngått motregningsavtaler på. Begge iht. IFRS 7.13 A-F.

I den finansielle oppstillingen har banken ingen finansielle instrumenter som bokføres netto.

Mot kunder i person- og bedriftsmarkedet anvendes rammeavtaler med krav om sikkerhetsstillelse.

Mot finansielle institusjoner vil banken fremover inngå standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler. Grunnet liten eksponering har ikke banken inngått tilleggsavtale om sikkerhetsstillelse (CSA) mot motparter, men dette kan bli aktuelt dersom kontraktsvolumet øker.

Konsern/ morbank Til virkelig verdi over resultatet	<i>(i hele tusen kroner)</i> 2016			<i>(i hele tusen kroner)</i> 2015		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
Eiendeler		Forpliktelser	Eiendeler		Forpliktelser	
Renteinstrumenter						
Renteswapper fastrente utlån	29 250	229		31 050	1 516	
Renteswapper fastrente utlån	1 075 750	1 926	7 581	1 081 500		19 471
Renteswapper fastrente obl. lån						
Valutarenteswap obligasjoner	10 198		1 101	10 198		1 586
Påløpte renter på rente- og valutaswapper		4 360	2 023		4 335	3 697
Sum renteinstrumenter		6 515	10 704		5 851	24 754
Renteinstrumenter sikring						
Renteswapper, nettoeffekt		9 777	6 190	155 000	14 192	10 710
Sum renteinstrumenter sikring		9 777	6 190		14 192	10 710
Sum alle renteinstrumenter		16 292	16 894		20 044	35 464

Konsernet har gjennomført en verdisikring av fastrenteinnlån med en balanseverdi på kr. 155 mill. Innlånene sikres 1:1 gjennom eksterne kontrakter hvor det er samsvar mellom løpetid og fastrenten i sikringsobjektet og sikringsforretningen.

Banken utarbeider kvartalsvis dokumentasjon på at sikringsobjektet og sikringsinstrumentet er sikringseffektivt. Totalt er 2 lån sikringsbokført pr. 31.12.2016. Det forventes at sikringen vil være effektiv også i fremtiden.

NOTE 30 AKSJER, ANDELER OG ANDRE EGENKAPITALINTERESSER

Aksjer og andeler

2015	2016	Morbank/konsern (tall i hele tusen)	2016	2015
		Til virkelig verdi over resultat		
0	0	- Børsnoterte	0	0
0	0	- Unoterte	0	0
		Tilgjengelig for salg		
3 127	3 052	- Børsnoterte	3 052	3 127
584 101	624 364	- Unoterte	624 525	584 101
587 228	627 416	Sum aksjer og andeler	627 577	587 228
3 127	3 052	Herav børsnoterte selskaper	3 052	3 127
584 100	624 364	Herav unoterte selskaper	624 364	584 100

Morbank og Konsern

Spesifikasjon av aksjer og andeler:	Prinsipp *)	Eierandel %	Vår beholdning (antall)	Anskaffelseskost	Markedsverdi	Bokført verdi
Børsnoterte selskaper:						
Visa Inc.	TFS	0,00 %	9 014	4 124	3 052	3 052
Unoterte selskaper:						
SpareBank 1 Boligkreditt AS	TFS	4,45 %	2 817 655	432 294	434 089	434 089
SpareBank 1 Næringskreditt AS	TFS	1,76 %	256 950	35 360	31 422	31 422
SpareBank 1 Kredittkort AS	TFS	5,39 %	155 691	48 256	48 256	48 256
SpabeBank 1 SMN Finans AS	TFS	4,10 %	2 191	29 358	29 358	29 358
SpareBank 1 Hedemark	TFS	0,79 %	839 930	107 175	61 987	61 987
Øvrige aksjer	TFS			23 190	19 252	19 252
Sum aksjer i morbank				679 757	627 416	627 416
Øvrige aksjer	TFS			161	161	161
Sum aksjer i konsern				679 918	627 577	627 577

*) FVO (Fair Value Option) - til virkelig verdi over resultatet, TFS - Tilgjengelig for salg til virkelig verdi ført over utvidet resultat. Aksjer som ikke kan måles pålitelig vurderes til kostpris som tilnærming til virkelig verdi etter IAS 39.46

Konsern/Morbank

(i hele tusen kroner)

	2016	2015
Inngående balanse	587 228	478 129
Investeringer i perioden	70 398	87 083
Salg i perioden (til bokført verdi)	-23 577	-329
Verdiendring ført over resultat	16 000	0
Verdiendring ført over utvidet resultat	-22 472	22 345
Utgående balanse	627 577	587 228

NOTE 31 ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER

Morbank			Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
		Andre immaterielle eiendeler		
30 178	30 178	Anskaffelsekost 01.01 Tilgang/avgang	30 178	30 178
30 178	30 178	Anskaffelsekost 31.12	30 178	30 178
12 291	16 184	Akkumulerte avskrivninger 01.01 Avgang akkumulerte avskrivninger	16 184	12 291
3 893	3 893	Årets avskrivninger	3 893	3 893
16 184	20 077	Akkumulerte avskrivninger 31.12	20 077	16 184
13 994	10 101	Andre immaterielle eiendeler 31.12	10 101	13 994

Andre immaterielle eiendeler består av kjøpte kunderettigheter i forbindelse fusjon med Halden Sparebank og avskrives over 8 år.

NOTE 32 EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

Morbank 2016				Konsern 2016				
Bygning og annen fast eiendom	Påkostning leide bygninger	Maskiner, inventar og transp midl	Totalt	(i hele tusen kroner)	Bygning og annen fast eiendom	Påkostning leide bygninger	Maskiner, inventar og transp midl	Totalt
90 950	32 087	71 707	194 744	Anskaffelseskost/regulert verdi pr 1.1.2016	157 840	52 316	79 647	289 802
855	3 791	4 294	8 940	Tilgang	963	3 791	5 661	10 416
- 625	0	-1 860	-2 485	Avgang	-2 576	-3 343	- 736	-6 656
0	0	0	0	Verdiregulering	283	0	0	283
91 180	35 878	74 141	201 199	Anskaffelseskost/regulert verdi pr 31.12.2016	156 510	52 764	84 571	293 846
-30 111	-26 402	-60 571	-117 083	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2016	-60 511	-26 413	-71 367	-158 291
-2 684	-1 885	-1 667	-6 237	Årets avskrivning	-4 314	-1 885	-1 957	-8 156
0	0	0	0	Årets nedskrivning	0	0	0	0
0	0	0	0	Akkumulert avskrivning årets avgang	0	0	0	0
-32 795	-28 287	-62 238	-123 320	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2016	-64 825	-28 298	-73 324	-166 447
58 385	7 590	11 903	77 878	Balanseført verdi per 31.12.2016	91 685	24 467	11 247	127 399
56 343				Balanseført verdi ved historisk kost	76 435			
2 042				Verdireguleringsreserve pr 31.12.2016	15 250			
118 400				Virkelig verdi pr. 31.12.2016	134 900			

Morbank 2015				Konsern 2015				
Bygning og annen fast eiendom	Påkostning leide bygninger	Maskiner, inventar og transp midl	Totalt	(i hele tusen kroner)	Bygning og annen fast eiendom	Påkostning leide bygninger	Maskiner, inventar og transp midl	Totalt
92 232	32 087	69 034	193 353	Anskaffelseskost/regulert verdi pr 1.1.2015	177 546	52 316	76 911	306 773
0	0	2 675	2 675	Tilgang	1 246	0	2 747	3 993
-1 282	0	- 2	-1 284	Avgang	-17 374		- 12	-17 386
0	0	0	0	Verdiregulering	-3 578	0	0	-3 578
90 950	32 087	71 707	194 744	Anskaffelseskost/regulert verdi pr 31.12.2015	157 840	52 316	79 647	289 802
-27 370	-24 491	-58 396	-110 257	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2015	-55 959	-24 502	-68 782	-149 243
-2 741	-1 911	-2 175	-6 826	Årets avskrivning	-4 552	-1 911	-2 585	-9 048
0	0	0	0	Årets nedskrivning	0	0	0	0
0	0	0	0	Akkumulert avskrivning årets avgang	0	0	0	0
-30 111	-26 402	-60 571	-117 083	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2015	-60 511	-26 413	-71 367	-158 291
60 839	5 684	11 137	77 661	Balanseført verdi per 31.12.2015	97 329	25 904	8 279	131 513
57 596				Balanseført verdi ved historisk kost	83 692			
3 243				Verdireguleringsreserve pr 31.12.2015	13 637			
112 400				Virkelig verdi pr. 31.12.2015	128 900			

NOTE 32 EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR (forts.)

Merknad: Virkelig verdi egne bygg er basert på verdivurdering ved utgangen av 2016. Verdivurderingsreserven på egne bygg er gjennværende merverdi på oppregulerte bygninger ved overgang til IFRS i 2005.

Sikkerhetsstillelse

Banken har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler

Bruttoverdi av fullt ut avskrevne eiendeler fortsatt i bruk

Bruttoverdien av anleggsmidler som er fullt ut avskrevet og fortsatt i bruk anses å være uvesentlig.

Utnyttede driftsmidler

Alle driftsmidler benyttes av konsernet.

Omvurderinger

Det er foretatt verdivurdering av samtlige bygninger pr. 31.12.2016. Banken foretar ikke løpende omvurderinger av anleggsmidler som benyttes i egen virksomhet. Investerings eiendom verdireguleres løpende og avskrives ikke, men endringer i markedsverdien føres over resultatet. Prosent for ordinære avskrivninger er 10-33 prosent for maskiner, inventar og transportmidler, og 2-4 prosent for bankbygg og annen fast eiendom.

Forpliktelser

Banken har i løpet av 2016 inngått avtale om bygging av nytt hovedkontor, estimert total kostnad er ca kr 150 mill.

Investerings eiendommer konsern

2016 (i hele tusen kroner)	Inngående balanse 1.1.2016	Tilgang/ avgang	Verdi- regulering i 2016	Akkumulert verdi- regulering	Utgående balanse 31.12.2016	Anskaffelses- kost	Leie- inntekter	Drifts- kost- nader	Utleid andel pr 31.12.
Kongensgt. 21, utleid andel*	24 300	0	350	14 167	22 050	7 883	1 628	326	100 %
Midtveien, utleid andel	1 611	0	644	1 375	2 417	1 041	97	17	100 %
Sum	25 911	0	994	15 542	24 467	8 924	1 725	343	

* Inkluderer også adressene Svaebakken 2 og Svaebakken 4 da disse benyttes samlet med Kongensgt. 21.

2015 (i hele tusen kroner)	Inngående balanse 1.1.2016	Tilgang/ avgang	Verdi- regulering i 2016	Akkumulert verdi- regulering	Utgående balanse 31.12.2016	Anskaffelses- kost	Leie- inntekter	Drifts- kost- nader	Utleid andel pr 31.12.
Kongensgt. 21, utleid andel*	24 300	0	- 2 600	13 817	21 700	7 883	1 464	606	100 %
Midtveien, utleid andel	1 611	0	0	731	1 772	1 041	94	66	100 %
Sarpsborgveien 2**	2 500	- 2 500		-					
Vestlia 1**	15 000	- 15 000		-					
Sum	43 411	- 17 500	- 2 600	14 548	23 472	8 924	1 558	672	

* Inkluderer også adressene Svaebakken 2 og Svaebakken 4 da disse benyttes samlet med Kongensgt. 21.

** Eiendommene er solgt i løpet av 2015

NOTE 33 ANDRE EIENDELER

Morbank			Konsern	
2015	2016	(i hele tusen kroner)	2016	2015
1 500	1 500	Opptjente ikke mottatte inntekter	1 500	1 500
0	0	Netto klientmidler og utlegg	14 964	12 477
2 178	0	Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	0	3 410
6 056	4 935	Boligkreditt	4 935	6 056
23 798	17 336	Annet	15 796	17 647
33 533	23 771	Sum andre eiendeler	37 196	41 091

NOTE 34 INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av innskudd fra døtre. Disse tilhører sektor "Omsetning/drift eiendommer".

Følgende innskudd fra døtre som er eliminert i konsern:
2016: 23 200
2015: 22 562

Innskudd fra og gjeld til kunder	2016	2015
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	11 710 445	11 379 697
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	659 198	426 445
Sum innskudd fra og gjeld til kunder	12 369 642	11 806 142
Gjennomsnittlig amortisert rente	0,79 %	1,41 %
Andel fastrenteinnskudd av totale innskudd	1,83 %	0,22 %
Innskudd fordelt på sektor og næring	2016	2015
Annen tjenesteyting	431 269	441 648
Bergverksdrift og utvinning	3 509	1 535
Bygge- og anleggsvirksomhet	346 019	434 402
Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	8 485	2 784
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	280 557	290 333
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	286 424	205 473
Forretningsmessig tjenesteyting	103 191	91 072
Helse- og sosialtjenester	237 920	201 346
Industri	137 032	134 539
Informasjon og kommunikasjon	183 593	86 767
Internasjonale organisasjoner og organer	4	551
Jordbruk, skogbruk og fiske	142 363	142 351
Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	147 700	170 426
Lønnet arbeid i private husholdninger	7 386	5 956
Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	563 842	415 603
Omsetning og drift av fast eiendom	513 267	451 016
Overnattings- og serveringsvirksomhet	42 850	51 639
Transport og lagring	128 806	97 091
Undervisning	34 629	30 583
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	27 281	28 191
Varehandel, reparasjon av motorvogner	297 477	285 684
Sum næring	3 923 603	3 568 989
Lønnstakere o.l.*	8 446 040	8 237 152
Sum innskudd	12 369 642	11 806 142
Utland er lagt under personmarked i oppstillingen over.		
Innskudd fordelt på geografiske områder	2016	2015
Østfold	9 704 299	9 254 411
Akershus	1 710 417	1 542 236
Landet for øvrig	737 687	799 546
Utlandet	217 240	209 948
Sum innskudd fordelt på geografiske områder	12 369 642	11 806 142

NOTE 35 GJELD VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Konsern/morbank (i hele tusen kroner)	2016	2015			
Sertifikater og andre kortsiktige låneopptak, nominell verdi	0	0			
Obligasjonsgjeld, nominell verdi	4 109 000	3 862 500			
Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer, pålydende verdi	4 109 000	3 862 500			
Virkelig verdi justering	711	3 513			
Påløpte renter	10 118	7 774			
Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer, virkelig verdi inkludert påløpte renter	4 119 829	3 873 787			
Gjennomsnittlig rente sertifikater	-	-			
Gjennomsnittlig rente obligasjonsgjeld	1,80 %	2,09 %			
Verdipapirgjeld fordelt på forfallstidspunkt	2016	2015			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2016		887 500			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2017	724 000	600 000			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2018	1 075 000	1 075 000			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2019	1 000 000	1 000 000			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2020	550 000	300 000			
Obligasjonsgjeld med forfall i løpet av 2021	760 000				
Sum verdipapirgjeld, pålydende verdi	4 109 000	3 862 500			
Morbank og konsern					
Endring i verdipapirgjeld	31.12.2016	Emittert	Forfalt/ innløst	Øvrige endringer	31.12.2015
Sertifikatgjeld, pålydende verdi	0	0	0	0	0
Obligasjonsgjeld, pålydende verdi	4 109 000	1 160 000	- 913 500	0	3 862 500
Verdijusteringer	711	0	0	- 2 802	3 513
Opptjente renter	10 118	0	0	2 344	7 774
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4 119 829	1 160 000	- 913 500	- 458	3 873 787

NOTE 36 ANNEN GJELD OG FORPLIKTELSE

Morbank		Annen gjeld og balanseført forpliktelse (i hele tusen kroner)	Konsern	
2015	2016		2016	2015
5 900	14 387	Pensjonsforpliktelser	14 387	5 900
0		Garantiavsetninger	0	0
19 074	20 233	Andre avsetninger	20 233	19 074
19 448	19 584	Påløpte feriepenger/Margintrekk/Skattetrekk	24 572	25 987
30 067	18 426	Leverandørgjeld	18 426	30 067
30 468	32 325	Annet	38 121	35 574
104 958	104 954	Sum annen gjeld og balanseført forpliktelse	115 738	116 604
Avsetninger gavekonto				
18 582	16 845	Avsetning per 1.1	16 845	18 582
- 1 738	- 1 708	Brukt i løpet av året	- 1 708	- 1 738
16 845	15 137	Sum avsetninger gavekonto	15 137	16 845
Stilte garantier mv. (avtalte garantibeløp)				
365 122	309 877	Betalingsgarantier	308 368	323 613
78 066	94 598	Kontraktsgarantier	94 598	78 066
21 484	23 284	Annet garantiansvar	23 284	21 484
464 672	427 760	Sum stilte garantier	426 251	423 163
Andre forpliktelser ikke balanseført				
945 398	1 106 360	Ubenyttede kreditter	1 106 360	945 398
272 655	363 110	Innvilgede lånetilsagn (ikke diskontert)	363 110	272 655
1 218 053	1 469 470	Sum andre forpliktelser	1 469 470	1 218 053
1 804 528	2 017 321	Totale forpliktelser	2 026 596	1 774 665
Pantstillelser				
0	0	Pantstillelse Verdipapirer	0	0
0	0	Tilhørende forpliktelse pantsatte verdipapirer	0	0

Forpliktende avtaler om anskaffelser av eiendom, anlegg og utstyr

Banken har i løpet av 2016 inngått avtale om bygging av nytt hovedkontor, estimert totalkostnad er ca kr 150 mill.

Pågående rettsvister

Per 31.12.2016 er konsernet ikke involvert i pågående rettsvister.

Operasjonelle leasingbetalinger

Morbank		(i hele tusen kroner)	Konsern	
2015	2016		2016	2015
668	577	Innen 1 år	606	921
1 113	941	Mellom 1 - 5 år	962	1 217
0	0	Etter 5 år	0	0
1 780	1 518	Sum minimum leasingbetaling	1 568	2 138

NOTE 37 ANSVARLIG LÅNEKAPITAL OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

Konsern/morbank

(i hele tusen kroner)

	2016	2015
Tidsbegrenset ansvarlig lån:		
FRN ansvarlig obligasjonslån 2013/2023 med innløsningsrett for utsteder.	150 000	150 000
Påløpt renter	429	421
Over-/underkurs/markedsverdi	- 127	- 217
Sum tidsbegrenset	150 302	150 204
Fondsobligasjonslån*:		
**FRN evigvarende fondsobligasjon med innløsningsrett for utsteder		150 000
Fastrente 11% (swappet til 3 mnd Nibor + 6,50). Call opsjon 2019	130 000	130 000
Fastrente 10,5% (swappet til 3 mnd Nibor + 6,6%) Call opsjon 2019	25 000	25 000
Påløpte renter	4 623	6 093
Over-/underkurs/markedsverdi	3 625	3 625
Sum fondsobligasjonslån	163 248	314 718
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	313 550	464 923
Gj.sn rente tidsbegrenset anv. lånekapital 150 mill	3,18 %	3,47 %
Gjennomsnittlig rente fondsobligasjon 150 mill	4,80 %	5,07 %
Gjennomsnittlig rente fondsobligasjon 130 mill	8,16 %	8,44 %
Gjennomsnittlig rente fondsobligasjon 25 mill	7,82 %	8,07 %

* Fondsobligasjon og ansvarlig lån med fast rente er gjort om til flytende rente ved bruk av rentebytteavtale.

** SpareBank 1 Østfold Akershus har fra og med første kvartal 2016 klassifisert ovennevnte fondsobligasjon pålydende 150 mill fra gjeld til egenkapital. (Evigvarende fondsobligasjon 150 millioner kroner, utstedt 2013, med rentebetingelse 3M Nibor + 3,65 %. Lånet har innløsningsrett (call) 17.10.2018).

Morbank og konsern

Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.2016	Emittert	Forfalt/innløst	Øvrige endringer	31.12.2015
Ordinær ansvarlig lånekapital, nominell verdi	150 000	0	0	0	150 000
**Fondsobligasjonslån, nominell verdi	155 000	0	0	- 150 000	305 000
Verdijusteringer	3 498	0	0	90	3 408
Påløpte renter	5 052	0	0	- 1 463	6 515
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	313 550	0	0	- 151 373	464 923

Morbank og konsern

Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.2015	Emittert	Forfalt/innløst	Øvrige endringer	31.12.2014
Ordinær ansvarlig lånekapital, nominell verdi	150 000	0	0	0	150 000
Fondsobligasjonslån, nominell verdi	305 000	0	0	0	305 000
Verdijusteringer	3 408	0	0	90	3 318
Påløpte renter	6 515	0	0	- 297	6 812
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	464 923	0	0	- 207	465 130

SpareBank 1 Østfold Akershus emitterte i 2009 130 mill. kr i fondsobligasjon med ubegrenset løpetid og innløsningsrett for utsteder. I 2011 ble fondsobligasjon pålydende 25 mill. kr kjøpt. I 2013 emitterte SpareBank 1 Østfold Akershus 150 mill. kr i ansvarlig lån og 150 mill. kr i fondsobligasjon.

NOTE 38 INVESTERINGER I EIERINTERESSER

Morbankens aksjer i datterselskaper*(i hele tusen kroner)*

	Forretnings- kontor	Selskapets aksjekapital	Eiendeler i prosent	Antall aksjer	Kostpris	Bokført verdi
2016						
EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS	Rygge	217 700	100 %	2 177	29 071	24 493
Nekor Gårdselskap AS	Moss	300 000	100 %	3 000	4 200	4 200
Fasett Eiendom AS (Virksomhet holdt for salg)	Moss	1 200 000	100 %	600	58 035	23 500
Sum aksjer i datterselskaper					91 306	52 193

(i hele tusen kroner)

	Forretnings- kontor	Selskapets aksjekapital	Eiendeler i prosent	Antall aksjer	Kostpris	Bokført verdi
2015						
EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS	Rygge	217 700	100 %	2 177	29 071	24 493
Nekor Gårdselskap AS	Moss	300 000	100 %	3 000	4 200	4 200
Fasett Eiendom AS (Virksomhet holdt for salg)	Moss	600 000	100 %	600	34 535	0
Sum aksjer i datterselskaper					67 806	28 693

Morbankens aksjer i felleskontrollert virksomhet 2016*(i hele tusen kroner)*

	Forretnings- kontor	Selskapets aksjekapital	Eiendeler i prosent	Antall aksjer	Kostpris	Bokført verdi
Samarbeidende Sparebanker AS	Oslo	337 356	15,59 %	138 274	148 500	148 500
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	Oslo	9 197	12,61 %	1 366	16 118	16 118
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	Oslo	-	15,44 %	-	3 596	3 596
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet					168 214	168 214

Morbankens aksjer i felleskontrollert virksomhet 2015*(i hele tusen kroner)*

	Forretnings- kontor	Selskapets aksjekapital	Eiendeler i prosent	Antall aksjer	Kostpris	Bokført verdi
Samarbeidende Sparebanker AS	Oslo	337 356	15,59 %	138 274	148 500	148 500
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	Oslo	9 197	12,61 %	1 366	16 118	16 118
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	Oslo	-	15,44 %	-	3 596	3 596
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet					168 214	168 214

NOTE 38 INVESTERINGER I EIERINTERESSER (forts.)

Konsernets eierandeler i felleskontrollert virksomhet 2016*(i hele tusen kroner)*

	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultat
Samarbeidende Sparebanker AS	301 489	9 100	52 043	3 775	48 268
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	92 180	13 214	6 611	36	6 574
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	3 596	0	0	0	0
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet	397 265	22 314	58 654	3 812	54 842

Konsernets eierandeler i felleskontrollert virksomhet 2015*(i hele tusen kroner)*

	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultat
Samarbeidende Sparebanker AS	314 050	65 463	42 160	3 240	38 920
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	77 581	29	3 379	271	3 108
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	3 596	0	0	0	0
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet	395 227	65 492	45 539	3 511	42 028

Felleskontrollert virksomhet er bokført til anskaffelseskost i morbanken. Konserntall er presentert etter egenkapitalmetoden. Konsernet har goodwill ved kjøp av aksjer i Samarbeidende Sparebanker AS som utgjør 100,1 mill.

Balansført verdi i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Morbank			Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
168 214	168 214	Per 01.01.	329 735	288 754
0	0	Tilgang	0	0
0	0	Avgang	0	0
0	0	Ek-endringer	23 582	7 232
0	0	Resultatandel	54 842	42 028
0	0	Utbetalt utbytte	-33 208	- 8 279
168 214	168 214	Balansført verdi 31.12	374 952	329 735

Inntekter fra investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Morbank			Konsern	
2015	2016	<i>(i hele tusen kroner)</i>	2016	2015
0	0	Res.andel fra Sam.arb Sparebanker AS	48 268	38 920
0	0	Res.andel fra Sam.arb Sparebanker Bankinvest AS	6 574	3 108
2 351	26 549	Utbytte fra Sam.arb Sparebanker AS	0	0
5 928	6 659	Utbytte fra Sam.arb Sparebanker Bankinvest AS	0	0
8 279	33 208	Sum inntekter	54 842	42 028

NOTE 38 INVESTERINGER I EIERINTERESSER (forts.)

Spesifikasjon av årets endring på konsern

(i hele tusen kroner)

	Tilgang	Avgang	EK-endring	Utbetalt utbytte
Samarbeidende Sparebanker AS	0	0	23 582	26 549
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	0	0	0	6 659
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	0	0	0	0
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet	0	0	23 582	33 208

Fordringer og gjeld til felleskontrollerte virksomheter pr. 31.12.2016

(i hele tusen kroner)

	Lån	Innskudd	Ansvarlig lån
Samarbeidende Sparebanker AS	0	0	5 325
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	10 730	0	0
Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA	0	0	0
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet	10 730	0	5 325

NOTE 39 VESENTLIGE TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

Med nærstående parter menes her tilknyttede selskaper, felleskontrollerte virksomheter og datterselskaper. Bankens mellomværende med ansatte og medlemmer av styret vises i note 9 og 13.

	Datterselskaper		TS, FKV og andre nærstående	
	2016	2015	2016	2015
Lån (i hele tusen kroner)				
Lån utestående pr 1.1.	34 159	114 846	69 827	98 216
Eiendeler klassifisert som holdt for salg (lån)	0	0	0	0
Lån innvilget i perioden / Innfusjonert	0	0	0	0
Tilbakebetaling	34 159	80 687	53 772	28 389
Utestående lån per 31.12.	0	34 159	16 055	69 827
Innskudd (i hele tusen kroner)				
Innskudd per 1.1.	22 563	15 642	0	0
Netto endring	637	6 921	0	0
Innskudd per 31.12.	23 200	22 563	0	0
Renteinntekter	37	2 994	1 280	1 898
Tap ved utlån	0	0	0	0
Nedskrivning aksjer i datterselskap	0	0	0	0
Eiendeler klassifisert som holdt for salg (lån)	0	0	0	0
Rentekostnader	107	173	2	0
Valutahandel	0	0	0	0
Provisjonsinntekt	20	0	0	0
Utstedte garantier og kausjonsansvar	1 509	41 509	0	0

Leiekostnader fakturert fra datterselskapet Nekor Gårdselskap AS til øvrige konsernselskaper i 2016 utgjorde kr 10 088 TNOK. Tilsvarende tall for 2015 var kr 9 732 TNOK

Alle lån til nærstående parter er bokført i morbanken.

NOTE 40 EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR

Eierandelskapital

Bankens eierandelskapital utgjør 1 126 744 900 kroner fordelt på 11 267 449 egenkapitalbevis, hvert pålydende 100 kroner.

Per 31.12.2016 var det 942 egenkapitalbevisiere. Eierandelskapitalen er tatt opp på følgende måte:

År	Endring	Endring i eierandels-kapital	Total eierandels-kapital	Antall egenkapital-bevis
2006			147 260	1 472 600
2007			147 260	1 472 600
2008			147 260	1 472 600
2009			147 260	1 472 600
2010			147 260	1 472 600
2011	Fondemisjon og tingsinnskudd	781 580	928 840	9 288 399
2012			928 840	9 288 399
2013			928 840	9 288 399
2014			928 840	9 288 399
2015	Rettet emisjon og reprasjonemisjon, ansattemisjon	197 905	1 126 745	11 267 449
2016			1 126 745	11 267 449

Egenkapitalbevisbrøk

(tall i hele tusen)

	31.12.2016	01.01.2016	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Egenkapitalbevis	1 126 745	1 126 745	1 126 745	928 840	928 840	928 840
Overkursfond	152 487	152 487	152 487	147 575	147 575	147 575
Utjevningsfond	724 553	541 974	386 050	267 553	164 956	93 279
Andel fond for urealiserte gevinster	18 111	31 665	37 097	30 809	54 573	9 882
Andel annen egenkapital		7 256	11 862	14 627	14 627	128
A. Sum egenkapitalbevisierens kapital	2 021 896	1 860 126	1 714 241	1 389 404	1 310 571	1 179 704
		7 256	11 862	14 627	14 627	128
Grunnfondskapital	150 970	137 214	125 466	115 302	106 502	100 382
Andel fond for urealiserte gevinster	1 365	2 386	2 795	3 728	4 681	851
Andel annen egenkapital		547	894	1 255	1 255	11
B. Sum sparebankens fond	152 335	140 147	129 155	120 285	112 437	101 244
Egenkapital ekskl. avsatt utbytte og gaver	2 174 230	2 000 273	1 843 396	1 508 603	1 423 008	1 280 949
Egenkapitalbevisbrøk (A/(A+B))	93,0 %	93,0 %	93,0 %	92,1 %	92,1 %	92,1 %

NOTE 40 EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR (forts.)

Egenkapitalbevisiere

Det var 942 egenkapitalsbevisiere pr. 31.12.2016. De største var:

	Antall	% av totalt antall grunnfonds-bevis
1 Sparebankstiftelsen Østfold Akershus	4 982 479	44,2 %
2 Sparebankstiftelsen Halden	3 126 414	27,7 %
3 Pareto As	800 200	7,1 %
4 Apollo Asset Limited	300 000	2,7 %
5 Eika Utbytte Vpf	156 970	1,4 %
6 Merrill Lynch Professional Clearin	155 073	1,4 %
7 Landkreditt Utbytte	85 000	0,8 %
8 Verdipapirfondet Sr-Utbytte	80 000	0,7 %
9 Espedal & Co As	60 878	0,5 %
10 Horten Gunnar	50 000	0,4 %
11 Mp Pensjon Pk	45 292	0,4 %
12 Sole Invest As	43 767	0,4 %
13 Wikborg Tord Geir	36 001	0,3 %
14 Meteva As	35 100	0,3 %
15 Haugaland Kraft Pensjonskasse	34 297	0,3 %
16 Forsvarets Personellservice	32 217	0,3 %
17 Verdipapirfondet Sr-Kombinasjon	26 700	0,2 %
18 Mays Holding li As	26 667	0,2 %
19 Sølvis Holding li As	26 667	0,2 %
20 Hustadlitt A/S	25 500	0,2 %
Sum 20 største	10 129 222	89,9 %
Øvrige egenkapitalbevisiere	1 138 227	10,1 %
Totalt antall egenkapitalbevis (pålydende kr. 100)	11 267 449	100,0 %

Spredning av egenkapitalbevis pr. 31.12.2016

Intervall	Antall eiere	%	Antall Ek-bevis	%
10001-	43	4,56 %	10 497 071	93,2 %
5001-10000	30	3,18 %	197 694	1,8 %
1001-5000	158	16,77 %	346 653	3,1 %
201-1000	350	37,15 %	185 561	1,6 %
0-200	361	38,32 %	40 470	0,4 %
	942	100,00 %	11 267 449	100,0 %

NOTE 40 EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR (forts.)

Egenkapitalbevisiere

Det var 884 egenkapitalsbevisiere pr. 31.12.2015. De største var:

	Antall	% av totalt antall grunnfonds-bevis
1 Sparebankstiftelsen Østfold Akershus	5 563 131	49,4 %
2 Sparebankstiftelsen Halden	3 490 762	31,0 %
3 Pareto As	350 200	3,1 %
4 Mp Pensjon Pk	201 841	1,8 %
5 Eika Utbytte Vpf	159 673	1,4 %
6 Merrill Lynch Prof. Clearing Corp	149 830	1,3 %
7 Espedal & Co As	60 878	0,5 %
8 Sole Invest As	43 767	0,4 %
9 Wikborg Tord Geir	36 001	0,3 %
10 Rwa Invest As	35 218	0,3 %
11 Wimoh Invest As	35 100	0,3 %
12 Forsvarets Personellservice	32 217	0,3 %
13 Haugaland Kraft Pensjonskasse	31 166	0,3 %
14 Spareskillingsbanken	30 222	0,3 %
15 Sparebanken Vestfold	26 326	0,2 %
16 Hustadlitt A/S	25 500	0,2 %
17 Lombard International Assurance	25 000	0,2 %
18 Allumgården	23 573	0,2 %
19 SpareBank 1 Østfold Akershus	23 500	0,2 %
20 Næss Just Birger	22 826	0,2 %
Sum 20 største	10 366 731	92,0 %
Øvrige egenkapitalbevisiere	900 718	8,0 %
Totalt antall egenkapitalbevis (pålydende kr. 100)	11 267 449	100,0 %

NOTE 40 EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR (forts.)

Egenkapitalbevisiere fordelt på kommuner pr. 31.12.2016

Kommune	Antall eiere	%	Antall Ek-bevis	%
Fredrikstad	54	5,73 %	32 764	0,3 %
Moss	103	10,93 %	5 122 193	45,5 %
Rygge	96	10,19 %	83 109	0,7 %
Råde	31	3,29 %	16 749	0,1 %
Vestby	35	3,72 %	22 929	0,2 %
Våler	50	5,31 %	48 331	0,4 %
Halden	23	2,44 %	3 139 525	27,9 %
Sarpsborg	22	2,34 %	9 349	0,1 %
Sum	414	43,95 %	8 474 949	75,2 %
Oslo	117	12,42 %	1 405 730	12,5 %
Øvrige	411	43,63 %	1 386 770	12,3 %
Totalt	942	100,00 %	11 267 449	100,0 %

Nøkkeltall Egenkapitalbevis morbank

Nøkkeltall (i hele tusen kroner)	2016	2015	2014	2013	2012
Børskurs per egenkapitalbevis	166,00	123,50	117,00	89,00	68,50
Antall utstedte EKB (i hele tall)	11 267 449	11 267 449	9 288 399	9 288 399	9 288 399
Egenkapitalbeviskapital	1 126 745	1 126 745	928 840	928 840	928 840
Børsverdi	1 870 397	1 391 530	1 086 743	826 668	636 255
Utjevningsfond	724 553	541 974	386 050	267 553	164 956
Overkursfond	152 487	152 487	147 575	147 575	147 575
Utbytte per egenkapitalbevis	7,40	3,90	4,40	3,30	4,10
Direkte avkastning ¹⁾	4,5 %	3,2 %	3,8 %	3,7 %	6,0 %
Effektiv avkastning ²⁾	40,4 %	8,9 %	36,4 %	34,7 %	-6,3 %
Bokført verdi per egenkapitalbevis ³⁾	177,84	161,63	157,45	144,69	133,65
Resultat per egenkapitalbevis ⁴⁾	27,40	19,56	21,80	17,01	13,58
P/E (børskurs/resultat per bevis)	6,06	6,31	5,37	5,23	5,04
P/B etter utdeling (børskurs/bokført EK per bevis)	0,93	0,76	0,74	0,62	0,51
Utdelingsforhold ⁵⁾	30,1 %	25,3 %	25,0 %	25,0 %	35,0 %
Egenkapitalbevisprosent ⁶⁾	93,0 %	93,0 %	92,1 %	92,1 %	92,1 %

1) Utbytte i prosent av børskurs ved årets slutt.

2) Kursstigning gjennom året pluss utbetalt utbytte i prosent av børskurs ved årets begynnelse.

3) Egenkapitalbeviskapitalen, utjevningsfondet og overkursfondet dividert på antall utestående egenkapitalbevis.

4) Egenkapitalbevisenes andel av konsernets resultat etter skatt.

5) Utbytte per bevis i prosent av fortjeneste per bevis (til og med 2013 er det korrigert for endringer i fond for urealiserte gevinster).

6) Bokført EK til egenkapitalbevisierne i prosent av morbankens EK ved utgangen av året.

NOTE 40 EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR (forts.)

Resultat pr egenkapitalbevis:	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Morbank:				
Gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis	11 267 449	10 694 591	11 267 449	10 694 591
Gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis, utvannet	11 267 449	10 694 591	11 267 449	10 694 591
Årsresultat	297 539	186 876	332 040	220 989
Årsresultat fra videreført virksomhet	297 539	186 876	328 443	217 694
Totalresultat	267 890	204 131	304 916	245 109
Egenkapitaleiernes andel av årsresultat	276 693	173 783	308 776	205 505
Egenkapitaleiernes andel av årsresultat fra videreført virksomhet	276 693	173 783	305 431	202 442
Egenkapitaleiernes andel av totalresultat	249 120	189 829	283 552	227 936
Pr egenkapitalbevis, årsresultat/utvannet årsresultat ⁷⁾	24,56	16,74	27,40	19,56
Pr egenkapitalbevis, årsresultat/utvannet årsresultat fra videreført virksomhet ⁷⁾	24,56	16,74	27,11	19,27
Pr egenkapitalbevis, totalresultat/utvannet totalresultat ⁷⁾	22,11	18,20	25,17	21,59

⁷⁾ Resultat delt på gjennomsnittlig egenkapitalbevis, kvartalsvis beregning

NOTE 41 UTBYTTE/KONSERNBIDRAG FRA DATTERSELSKAPER

Utbytte/konsernbidrag (i hele tusen kroner)	2016	2015
<i>Mottatt konsernbidrag fra:</i>		
EiendomsMegler 1 Østfold Akershus AS (100 %)	0	0
Nekor Gårdselskap AS (100 %)	0	5 000
Sum utbytte/konsernbidrag	0	5 000

NOTE 42 EIENDELER KLASSIFISERT SOM HOLDT FOR SALG OG VIRKSOMHET UNDER AVHENDELSE

Resultat fra virksomhet under avhendelse og virkningen av ny måling av eiendeler klassifisert som holdt for salg	Resultat 2016	Resultat 2015
Sum driftsinntekter	2 880	18 492
Sum driftskostnader	5 691	21 036
Driftsresultat	- 2 811	- 2 544
Resultat av finansposter	7 738	7 056
Resultat før skattekostnad	4 927	4 512
Skattekostnad	- 1 330	- 1 218
Ordinært resultat	3 597	3 294
	Balanse pr 31.12.16	Balanse pr 31.12.15
Anleggsmidler	34 262	37 370
Omløpsmidler	4 908	2 642
Sum Eiendeler	39 170	40 012
Langsiktig gjeld	0	0
Utsatt skatt	3 514	1 994
Kortsiktig gjeld	427	769
Sum gjeld	3 941	2 763
Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	35 229	37 249
	2016	2015
Kontantstrøm		
Kontantstrøm fra drift	- 2 557	- 1 081
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	6 527	52 000
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	0	- 52 142
Netto kontantstrøm virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	3 970	- 1 223
Likvider 31.12	4 481	511

NOTE 43

Styret eller bankens ledelse er ikke kjent med hendelser etter 31. desember 2016 som er egnet til å påvirke det fremlagte årsregnskapet.

Til representantskapet i Sparebank 1 Østfold Akershus

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Sparebank 1 Østfold Akershus' årsregnskap som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Sparebank 1 Østfold Akershus per 31. desember 2016 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.
- gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Sparebank 1 Østfold Akershus per 31. desember 2016 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2016. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene.

Sentrale forhold ved revisjonen

Hvordan vi i vår revisjon håndterte sentrale forhold ved revisjonen

Verdien av utlån til kunder

Vi har fokusert på verdien av utlån til kunder fordi ledelsen i stor grad benytter skjønn i vurderingen av nedskrivningsbehov. I tillegg utgjør utlån en betydelig andel av verdien av eiendeler i balansen.

Bankens rutiner og systemer for oppfølging av utlån og identifisering av utlån med nedskrivningsbehov samt vurderingen av disse utlånene er sentrale. Bruken av skjønn kan påvirke årets regnskapsmessige resultat og ha betydning for overholdelse av kapitaldekningsregelverket som følge av risikoklassifisering av utlån.

Etter regnskapsreglene skal banken på slutten av hver rapporteringsperiode vurdere om det finnes objektive indikasjoner på at et utlån har falt i verdi. Dersom det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall på utlån har inntruffet, skal nedskrivningsbeløpet beregnes som forskjellen mellom utlånets balanseførte verdi og nåverdien av fremtidige kontantstrømmer. Begge vurderingene involverer stor grad av skjønn.

Vi har i revisjonen særlig fokusert på:

- Ledelsens prosess for identifikasjon av utlån med objektive indikasjoner på verdifall.
- De forutsetninger ledelsen legger til grunn ved beregning av nedskrivningsbeløp for utlån som har objektive indikasjoner på verdifall.

Se notene 3, 8, 9, 10, 11, 12, og 13 til regnskapet for en beskrivelse av bankens kredittrisiko og nedskrivning av utlån til kunder.

Vi har gjennomgått og testet kontroller knyttet til nedskrivning av utlån til kunder. Dette var kontroller som var rettet mot identifisering av utlån til kunder som har objektive bevis på verdifall og kontroller for hvordan nedskrivningsbeløpet ble beregnet. Vi konkluderte med at vi kunne basere oss på disse kontrollene i vår revisjon.

For utlån der nedskrivningsbeløp var individuelt beregnet testet vi et utvalg ved å vurdere nåverdien som ledelsen hadde lagt til grunn. Nåverdien ble beregnet ved bruk av interne vurderinger. Vi har intervjuet kredittmedarbeidere og ledelsen og utfordret relevansen og rimeligheten av viktige forutsetninger og metoden som var benyttet i beregningen av nedskrivningsbeløpet. Resultatet av denne testingen av individuelle nedskrivninger viste at ledelsen hadde benyttet rimelige forutsetninger i beregningen av nedskrivningsbeløpene.

Vi har også gjennomgått et utvalg av utlån hvor banken ikke har gjennomført individuelle nedskrivninger, men hvor det foreligger mislighold. For disse lånene har vi undersøkt om banken har vurdert verdien av sikkerheten på engasjementet og om det er gjennomført relevante tiltak for å inndrive lånene. Resultatet av denne testingen viste at ledelsens vurdering om ikke å gjennomføre individuell nedskrivning var rimelig.

Der nedskrivningsbeløp var beregnet for grupper av utlån, ble beregningen gjennomført av en ekspert engasjert av ledelsen. Vi har vurdert ekspertens kompetanse, dyktighet og objektivitet og vi forsto hvordan arbeidet var utført. Ved å se på beregningen tok vi stilling til relevansen og rimeligheten av viktige forutsetninger og metoden som var benyttet i beregningen. Nivået på de gruppevise nedskrivningene ble vurdert mot andre sammenlignbare banker. Resultatet av denne testingen viste at forutsetninger benyttet ved beregning av disse nedskrivningsbeløpene var rimelige.

IT-systemer som støtter finansiell rapportering

Vi har fokusert på dette området fordi bankens finansielle rapporteringssystemer og virksomhet er avhengig av komplekse systemer. Det er en risiko for at automatiserte prosesser og tilhørende IT-avhengige manuelle kontroller ikke er utformet hensiktsmessig eller fungerer effektivt, noe som kan medføre usikkerhet knyttet til den løpende driften av IT-systemene og risiko for feil i finansiell rapportering.

Vi har brukt revisor hos de relevante serviceorganisasjonene til å evaluere design og effektivitet av og teste etablerte kontroller som skal sikre integriteten av IT- og betalingsformidlings systemene som er relevante for finansiell rapportering. Vi forsikret oss om revisorens kompetanse og objektivitet. Vi har lest gjennom og forstått rammeverket for styring av serviceorganisasjonenes IT-organisasjon. Tilsvarende for de etablerte kontroller over programutvikling og endring, tilgang til programmer og data og IT-drift, herunder kompensierende kontroller der det var nødvendig. Vi har også gjennomført testing av tilgangskontroller og arbeidsdeling der det var hensiktsmessig for vår revisjon.

Basert på de vurderinger vi har gjennomført, kom vi til at vi kunne bygge på at de av serviceorganisasjonenes IT- og betalingsformidlingssystemer som er relevante for finansiell rapportering, driftes på en pålitelig måte.

Pensjoner og avvikling av ytelsesordninger

Vi har fokusert på regnskapsføring av balanseførte pensjoner fordi konsernet har vedtatt med virkning for 2016 å avvikle kollektive ytelsesbaserte pensjonsordninger i konsernet og gå over til innskuddsordninger.

Bakgrunnen for at vi har fokusert på denne hendelsen er de skjønsmessige forutsetningene som ligger til grunn for aktuarberegningene som direkte påvirker resultatføringen. Videre har avtaleverket som ligger til grunn for beslutningene betydning for regnskapsføringen.

Se mer informasjon i note 23.

For å vurdere resultateffekten av avviklingen har vi gjennomgått og forstått vedtak, avtaler og vilkår knyttet til overgang fra ytelsesordning til innskuddsordning. De regnskapsmessige løsningene som er valgt ble diskutert med konsernledelsen og vurdert mot regnskapsreglene for pensjoner. Den valgte løsningen for presentasjon og klassifisering av regnskapsmessige virkninger var i tråd med regnskapsreglene.

Konsernet har innhentet beregninger fra en ekstern aktuar som viser årets pensjonskostnad, forutsetninger som inngår i beregningene og gjenværende netto pensjonsforpliktelse. Vi har avstemt beregningene mot konsernets bokføring og tilleggsopplysninger i regnskapet uten å finne vesentlige avvik. Vi har hatt dialog med ekstern aktuar for å vurdere deres objektivitet, kompetanse og beregningsmetodikken som er anvendt i deres beregninger.

Vi har vurdert demografiske og økonomiske forutsetninger som er anvendt i beregningene opp mot eksterne forventninger og funnet at de var i samsvar. Forutsetningene om lønnsnivåer, alder og medlemstid for medlemmene i ordningen og premieinnbetalinger er avstemt mot dokumentasjon fra konsernet uten at det ble avdekket avvik av betydning.

Vi har kontrollert beregning av avkastning og rentekostnad med bruk av samme økonomiske forutsetninger som aktuar har anvendt uten å finne vesentlige avvik.

Dessuten har vi kontrollert regnskapsføringen av oppgjøret med forsikringsselskapet som overtar ansvaret for forsikringstakernes pensjonsrettigheter.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av Administrerende direktørs kommentar, Hovedtall og nøkkeltall siste 5 år, årsberetningen, redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar, SpareBank 1-alliansen, Lokalt engasjement og Tillitsvalgte i SpareBank 1 Østfold Akershus, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir styret en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringspraksis i Norge.

Oslo 7. mars 2017

PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Erik Andersen', is written over a light blue horizontal line.

Erik Andersen
Statsautorisert revisor

Erklæring fra styret og administrerende direktør

Styret og administrerende direktør har i dag behandlet og fastsatt årsregnskapet og årsberetningen for SpareBank 1 Østfold Akershus og konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus per 31. desember 2016 inklusive sammendratte sammenligningstall pr 31. desember 2015.

Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning er årsregnskapet for 2016 utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder, og opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernets eiendeler, gjeld og finansielle stilling og resultat som helhet pr. 31. desember 2016 og 31. desember 2015.

Årsberetningen gir en rettviseende oversikt over viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på årsregnskapet. Beskrivelsen av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer virksomheten står overfor i neste regnskapsperiode, samt beskrivelsen av nærstående vesentlige transaksjoner, gir en rettviseende oversikt.

Moss, 7. mars 2017

I styret for SpareBank 1 Østfold Akershus

Per A. Lilleng
Styreleder

Tormod Johan Melnæs

Thorleif Hersleth

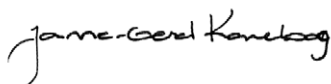
Tom Grip

Elin Cathrine Hagen

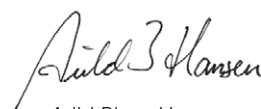
Vidar Løfshus

Janne-Gerd Kanebog
Ansattes repr.

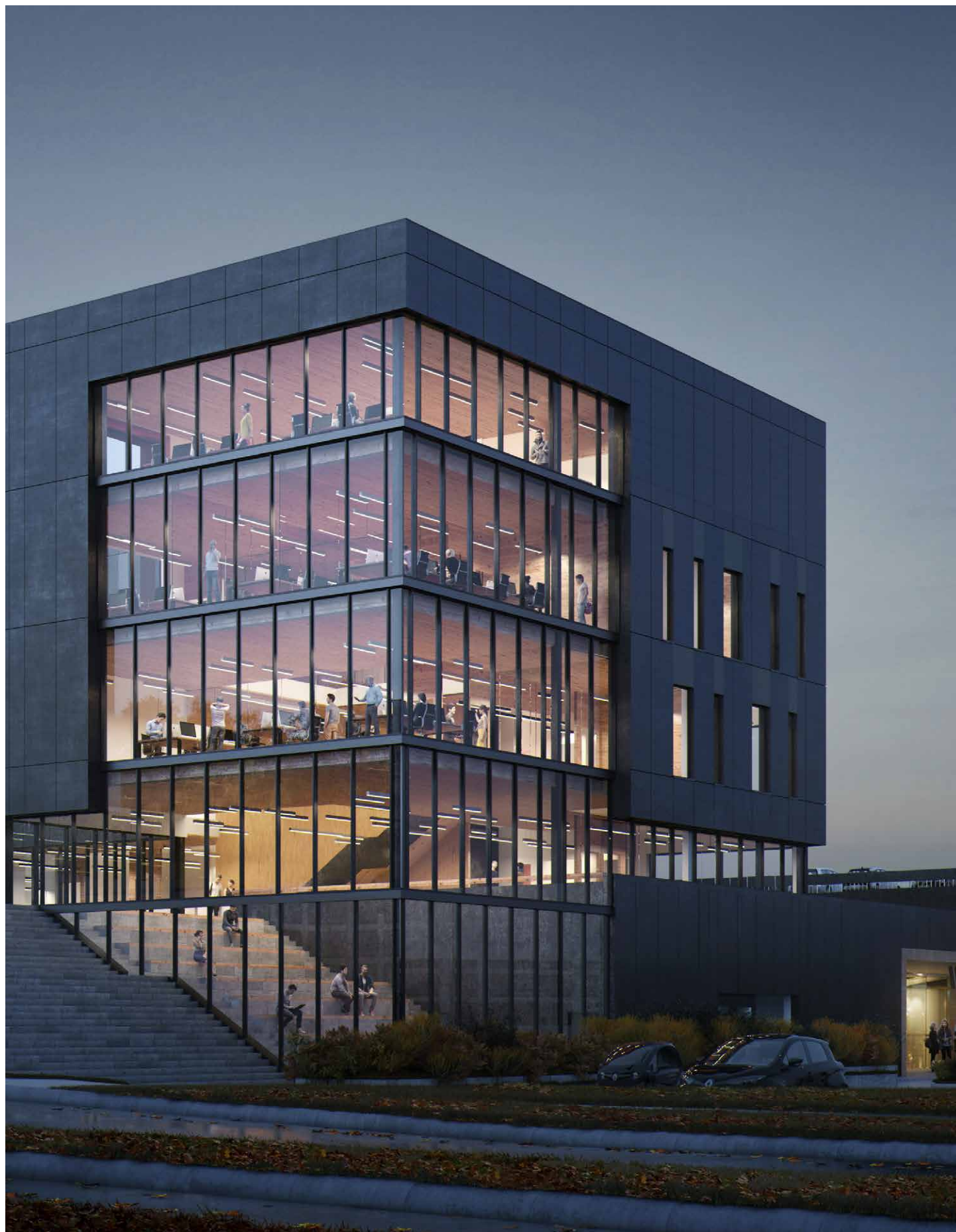

Øystein U. Larsen
Ansattes repr.

Arild Bjørn Hansen
Adm. direktør

Ledelse og miljø

Illustrasjon av nytt hovedkontor som skal stå ferdig høsten 2018.

Eierstyring, selskapsledelse og samfunnsansvar

REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE OG SELSKAPETS VIRKSOMHET

(anbefalingens pkt. 1 og 2)

SpareBank 1 Østfold Akershus har som formål å forvalte på en trygg måte de midler som den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker. Banken kan utføre alle vanlige bankforretninger og banktjenester i samsvar med gjeldende lovgivning.

Bankens strategi er basert på visjonen om å være den trygge og anbefalte banken i sitt markedsområde, basert på et godt forankret verdigrunnlag – Nær og Dyktig. Det er utarbeidet etiske regler basert på konsernets verdigrunnlag. Alle ansatte i konsernet er godt kjent med disse retningslinjer og organisasjonen er preget av høy etisk standard. Etiske regler er revidert og godkjent av styret.

Styret har vedtatt at Norsk Anbefaling for eierstyring og selskapsledelse skal følges – så langt den passer for en sparebank med egenkapitalbevis. Norsk Anbefaling for eierstyring og selskapsledelse finnes på bankens hjemmeside.

REDEGJØRELSE FOR SAMFUNNSANSVAR

Menneskerettigheter

Konsernet opererer kun i Norge, følger norsk lov og ivaretar menneskerettighetene gjennom generelt fokus på etikk og overholdelse av lovkrav.

Arbeidstakerrettigheter & sosiale forhold

Arbeidstakeres rettigheter er regulert gjennom tariffavtaler, interne retningslinjer og samarbeid gjennom faste møter med tillitsvalgte og verneombud. Det er etablert elektronisk personalhåndbok, HMS-håndbok og lederhåndbok som til enhver tid er oppdatert på gjeldende lover og retningslinjer. Det vises til ytterligere omtale i styrets årsberetning.

Bidrag til samfunnet gjennom gaver

Som sparebank har vi alltid satt av deler av overskuddet og bidratt med pengegaver til allmenntillegte formål der vi er til stede.

Vi har som mål å bidra til lokal verdiskapning og tilrettelegge for at Østfold og Akershus Syd er et attraktivt område å bo i og drive næringsvirksomhet. Dette gjør vi blant annet ved å støtte ulike formål som bidrar til et tryggere, gladere og bedre lokalsamfunn for menneskene som bor

der. I 2016 delte vi ut 3,3 millioner kroner til gode formål i vårt område, og vil fortsette dette arbeidet i årene som kommer.

For å sikre rettferdig og åpen prosess rundt tildeling, har vi lagt søknadene synlig for alle på www.vierderduer.no. Det er også her man går inn for å søke om gavemidler og engasjere andre i din sak.

Da Sparebankstiftelsen Halden og Østfold Akershus ble opprettet 1. november 2011, tok de over det meste av eierskapet i banken og deler nå oppdraget om å forvalte verdien som er bygget opp gjennom generasjoner, samt gi tilbake til samfunnet.

Bidrag til samfunnet gjennom kompetanseoverføring

Vi har 9 bankkontorer med tilhørende eiendomsmeglervirksomhet som dekker hele Østfold og søndre del av Akershus. Vi har et nært forhold til lokalsamfunnet og deler av vår kompetanse på forespørsel gjennom bl.a. undervisning om privatøkonomi og engasjement i Ungt Entreprenørskap. Her er vi engasjert både som bankforbindelse, rådgiver, mentorer og dommere.

Vi skal hjelpe folk med gode råd, produkter og tjenester som bidrar til at det blir enda enklere å holde orden på økonomien, og få mest mulig ut av pengene. Det er en del av vårt samfunnsoppdrag som bank. Som eiendoms-megler tilbyr vi hjelp til en trygg og god bolighandel. Vi er åpne når media henvender seg og strekker oss langt for å by på vår kompetanse.

Miljø

SpareBank 1 Østfold Akershus er en miljøbevisst bedrift. Vår virksomhet påvirker miljøet i liten grad utover strøm, oppvarming, trykksaker og transport av ansatte. Vi har av denne grunn ingen generelle retningslinjer eller krav til bruk av energi, men prioriterer i miljøvennlige løsninger.

Konsernet eier og drifter 3 eiendommer (4 pr. 31.12.2016). Eiendommen Kongensgate 21 i Moss er tilknyttet fjernvarme og fjernkjøling, levert av Statkraft AS. For øvrig benyttes elektrisitet for oppvarming. Konsernets større eiendommer er alle forskriftsmessig energimerket.

Konsernet har rutiner for kredittvurdering som krever at eventuell risiko knyttet til forurensing av det ytre miljø skal vurderes. Miljørelatert risiko skal vurderes på lik linje med andre risikoforhold. Sentralt i denne vurderingen er kundens holdning og økonomiske evne til å kunne etterleve miljøkrav som er og vil bli pålagt. Banken skal ikke finansiere prosjekter som ikke har nødvendig godkjennelse fra offentlige miljøvernmyndigheter.

Korrupsjon

Konsernets etikkregler skal bidra til bevisstgjøring og etterlevelse av den etiske standard som kreves.

Våre etiske regler for ansatte og tillitsvalgte inneholder korrupsjonsbekjempelse gjennom fokus på gaver, andre fordeler eller koblinger til seg selv eller nærstående i forhold til ansettelsesforhold eller verv.

Korrupsjon og økonomisk kriminalitet har fokus i risikoanalyser for å forebygge interne misligheter og gjennom antihvitvaskingsarbeidet. Konsernretningslinjer for mislighold og uregelmessigheter er implementert.

Etikk, bekjempelse av korrupsjon og økonomisk kriminalitet er tema på samlinger for ledere og ansatte. Etiske dilemmaer blir også forankret gjennom AFR-sertifiseringen av våre rådgivere. Registrerte tilfeller av forsøk på korrupsjon skal rapporteres i egen hendelsesdatabase og benyttes som anonymiserte case i forbindelse med opplæring og kunnskapsdeling.

Det er etablert egen varslingsplakat med rapporteringslinjer i tillegg til omtale av varslings i våre etiske retningslinjer. Det er ikke registrert brudd på retningslinjene knyttet til korrupsjon.

Hvitvasking

Det er etablert retningslinjer og rutiner for å hindre økonomisk kriminalitet, hvitvasking og terrorfinansiering.

Kampen mot økonomisk kriminalitet og hvitvasking er en kontinuerlig prosess der forankring, forståelse og etterlevelse er nøkkelen for å lykkes. Det jobbes systematisk med opplæring i form av temamøter på alle nivåer i organisasjonen. Samtlige ansatte skal gjennomføre e-læringsmodul i antihvitvaskingsarbeid. Det er årlig revisjon av risikoanalyse knyttet til antihvitvasking.

FORHOLDET TIL EGENKAPITALBEVISEIERE

(*anbefalingens pkt. 3, 4 og 5*)

Nåværende egenkapitalbeviskapital i banken utgjør NOK 1 126 744 900 fordelt på 11 267 900 egenkapitalbevis hvert pålydende NOK 100. Egenkapitalbevisene er registrert i VPS og notert ved Oslo Børs.

Styret vurderer til enhver tid konsernets behov for tilstrekkelig egenkapital relatert til konsernets mål, strategi og risikoprofil. Styret har utarbeidet føringer for bankens utbyttepolitikk. Bankens Representantskap fastsetter det årlige utbyttet basert på forslag fra styret.

Banken forholder seg til finansieringsvirksomhetslovens regler for eier- og stemmerettsbegrensninger så langt bestemmelsene gjelder for sparebanker med egenkapitalbevis.

Nærmere informasjon om bankens egenkapitalbevis fremkommer i note 40. Utbyttepolitikk fremgår av styrets beretning.

LOVPÅLAGTE STYRINGSORGANER – SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

(*anbefalingens pkt. 6, 7, 8 og 9*)

Styringsprosesser

Styring og kontroll foregår gjennom forskjellige prosesser, hvor de forskjellige organene i banken enten alene eller sammen med andre er involvert. Representantskapets styring og kontroll av virksomheten skjer gjennom ordinære og ekstraordinære møter og sentrale beslutningsprosesser knyttet til behandling av årsregnskapet og disponeringer som følge av dette, valg av medlemmer til styret, og valgkomité, samt eventuelle endringer av bankens vedtekter. Styret i banken gir forslag til årsregnskap og forslag til utbytte overfor Representantskapet.

Styring og kontroll på de operative plan skjer gjennom administrerende direktør og de ansvarlige innenfor bankens definerte forretningsområder.

Den finansielle rapportering til egenkapitalbeviserne og andre interessenter skjer ved at disse mottar finansiell informasjon gjennom bankens kvartalsrapporter. Informasjon gjøres tilgjengelig for alle som er interessert, blant annet på bankens hjemmesider.

Bankens styrings- og kontrollorganer har hver sine oppgaver og formål, der de ulike organenes roller og ansvar på øverste nivå er definert gjennom lovgivning, forskrifter og vedtekter.

Representantskapet

Representantskapet er bankens øverste organ og skal se til at banken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og Representantskapets vedtak. Representantskapet fastsetter regnskapet samt velger medlemmene til styret og valgkomité. Videre vedtar Representantskapet godtgjørelse til bankens tillitsvalgte og valgte revisor.

Representantskapet i SpareBank 1 Østfold Akershus har 25 medlemmer hvorav 10 representerer egenkapitalbeviserne. 2 representanter velges blant innskyterne i hvert av følgende 5 områder (til sammen 10 representanter):
 Område 1: Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, Ås, Aurskog Høland
 Område 2: Moss, Rygge, Råde, Våler
 Område 3: Fredrikstad, Hvaler
 Område 4: Halden, Sarpsborg, Aremark, Rakkestad
 Område 5: Askim, Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Eidsberg, Trøgstad, Marker, Rømskog
 Ansatte velger 5 representanter.

Det avholdes årlig et valg møte for egenkapitalbevisere hvor representanter til Representantskapet velges. Dette møtet benyttes også til å oppdatere egenkapitalbeviserne på konsernets finansielle stilling og fremtidsutsikter. Innkalling skjer ved brev til eierne av registrerte egenkapitalbevis senest 14 dager før møtet. Hvert egenkapitalbevis gir rett til en stemme. Alle egenkapitalbevisere kan delta på møtet og det er anledning til å stemme med fullmakt. Det er innført stemmerettsbegrensning på 30 % av bankens totale antall utstedte egenkapitalbevis.

Valgkomitéer

Representantskapet velger valgkomité blant Representantskapets medlemmer bestående av 6 medlemmer og

6 personlige varamedlemmer. Valgkomiteen skal ha representanter fra alle grupper i Representantskapet. Ingen styremedlemmer eller representanter fra ledelsen er medlem av valgkomiteen. Valgkomiteen skal forberede valg til leder og nestleder i Representantskapet og valgkomiteen og øvrige medlemmer til valgkomiteen, leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til styret. I tillegg skal valgkomiteen foreslå godtgjørelse til Representantskapet, styret og valgkomiteen.

Styret

Styret i banken velges av Representantskapet og består av 6-8 medlemmer og inntil 4 varamedlemmer, inkludert ansattes representanter. Administrerende direktør er ikke medlem av styret, men har møte- og talerett.

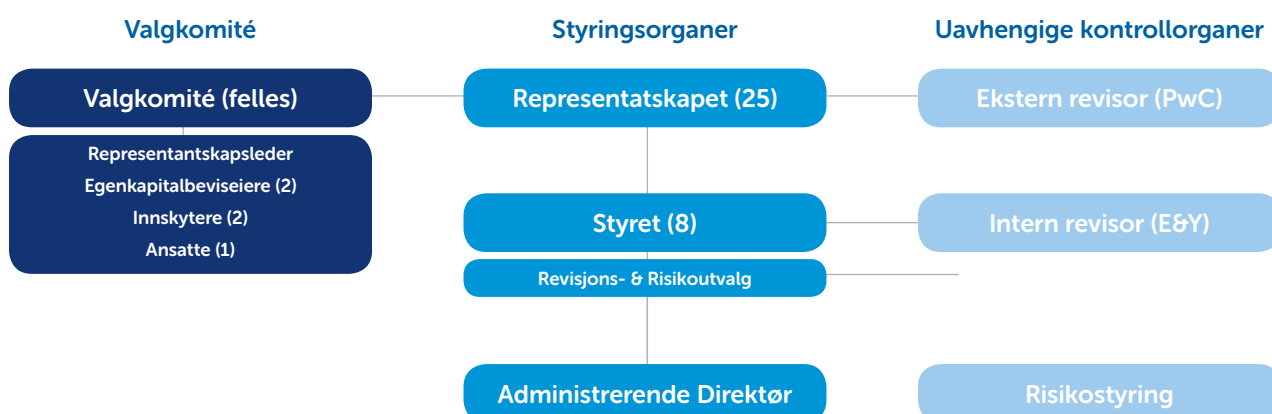
Ingen av styremedlemmene valgt av Representantskapet har noen ansettelsesforhold eller oppdragstakerforhold til konsernet utover sine verv som tillitsvalgte. Oversikt over medlemmer av styret finnes under avsnittet «Tillitsvalgte» i tillegg til på bankens hjemmeside.

Styret i SpareBank 1 Østfold Akershus tilfredsstiller kravene til uavhengighet som følger av Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse.

Styrets arbeid

I 2016 ble det holdt 11 ordinære styremøter og 1 ekstraordinært styremøte. Styret fastsetter årlig møte- og arbeidsplaner for sitt arbeid. Agendaen for det enkelte styremøte fastsettes av styrets leder i samarbeid med administrerende direktør. Det legges vekt på at styremøtene skal være godt forberedt og at alle medlemmene skal kunne delta i beslutningsprosessen.

Styret har det overordnede ansvar for forvaltning og organisering av banken i tråd med lover, vedtekter og forskrifter. I tillegg skal styret fastsette instruksjoner for den daglige ledelse, strategi, budsjett, markeds- og organisasjonsmessige mål. Styret er ansvarlig for at de midler banken

rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Av dette følger at styret også har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styremedlemmer skal utøve forsvarlig skjønn ved utøvelse av sitt ansvar og oppgaver.

Ekstern revisor

Ekstern revisors hovedoppgave er å vurdere hvorvidt bankens årsregnskap er gitt i samsvar med lov og forskrifter. Videre skal ekstern revisor vurdere om formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll. Ekstern revisor velges av Representantskapet. Bankens revisor er PricewaterhouseCoopers AS.

Revisjonsutvalg

I tråd med Norsk Anbefalings pkt 9 er det etablert revisjonsutvalg i SpareBank 1 Østfold Akershus. Utvalget velges av og blant styrets medlemmer og vil samlet ha den kompetanse som er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.

RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

(anbefalingens pkt. 10 og 15)

Risikostyring i SpareBank 1 Østfold Akershus støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Bankens overordnede mål og strategiske veivalg gjøres gjennom regelmessige strategiprosesser, hvor bankens styre er involvert. Banken har engasjert Ernst & Young AS som intern revisor.

Utfyllende informasjon om risikostyring og intern kontroll i SpareBank 1 Østfold Akershus fremkommer i styrets beretning og i note 7.

Godtgjørelse til styret og ledende ansatte

(anbefalingens pkt. 11 og 12)

Medlemmer av styret og mottar en årlig godtgjørelse som fastsettes av bankens Representantskap, etter innstilling fra Valgkomiteen. Styremedlemmers honorar er ikke knyttet til bankens resultat eller lignende. Ingen av styrets medlemmer valgt av Representantskapet har oppgaver for konsernet utover styrevervet.

Fastsetting av lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør foretas av styret. Det er etablert eget Godtgjørelsesutvalg som underutvalg til styret. Nærmere informasjon om kompensasjon og lønn for ledende ansatte fremgår av note 21.

Informasjon og kommunikasjon

(anbefalingens pkt. 13)

Korrekt, tidsriktig og effektiv kommunikasjon om konsernets utvikling og resultater skaper tillit og troverdighet overfor investormarkedet og øvrige interessegrupper som ønsker å følge bankens utvikling. All rapportering er basert på åpenhet og likebehandling av aktørene i verdipapirmarkedet. Bankens finanskalender er tilgjengelig på bankens hjemmesider. Her vil i tillegg all informasjon vedrørende resultater og børsmeldinger være tilgjengelig til enhver tid.

Selskapsovertagelse

(anbefalingens pkt. 14)

Eierstrukturen i en Sparebank er lovregulert. Ved erverv av egenkapitalbevis som medfører eierskap utover 10 % av egenkapitalbeviskapital må det søkes tillatelse fra Finanstilsynet. En oversikt over de 20 største egenkapitalbevis-eierne i SpareBank 1 Østfold Akershus finnes i note 40.

Vi deler gjerne med engasjerte ildsjeler!

I motsetning til forretningsbankene som gir alt utbytte til aksjonærene, gir vi som sparebank deler av vårt overskudd tilbake til lokalsamfunnet. I mer enn 175 år har vi bidratt til allmenntilgjengelige formål i vårt nabolag. I 2016 delte banken ut 3,3 millioner kroner i rene gavemidler (ikke inkludert sponsoravtaler). Dette var i tillegg til pengene som våre to Stiftelser delte ut basert på utbytte fra oss. Sparebankstiftelsen Halden delte i 2016 ut ca 10,5 millioner kroner og Sparebankstiftelsen Østfold Akershus som delte ut ca 6,6 millioner kroner.

Foto: Sofie Alexandra Kitterød

Foto: Lars Aune

Foto: Silje Waters

Vi støtter tiltak innenfor disse områdene:

Idrett og friluftsliv

En aktiv oppvekst er en viktig byggestein for et langt og sunt liv. Vi støtter lokale lag og foreninger som åpner for positive aktiviteter og friluftstilbud, spesielt for barn og unge.

Kunst og kultur

Kunst setter farge på lokalsamfunnet, og er med på å skape glede og engasjement. Vi vil tilrettelegge for at mange skal være med på å formidle, og nyte kultur i nærmiljøet.

Utdanning og forskning

Forskning og utdanning driver samfunnet videre, og bidrar til verdiskaping og næringsutvikling. Vi ønsker å bygge opp under kunnskapsformidling og læring for kommende generasjoner.

By- og stedsutvikling

En felles historie gir oss identitet og danner en plattform for videre utvikling. Når vi vet hvor vi kommer fra, er det lettere å se hvor vi vil. Vi støtter tiltak som formidler lokalhistorie, og som bidrar til et bærekraftig lokalsamfunn i årene som kommer. Vi støtter formål som bidrar til et tryggere, gladere, og bedre lokalsamfunn for mange, i våre nabolag. Du kan søke om støtte til noe du brenner for på våre nettsider.

Idealister skaper gode overskuddsamfunn

SpareBank 1 støtter de som bruker tid og krefter på å skape et levende og trivelig lokalsamfunn. At folk trives der de bor gjør det både lettere og mer meningsfylt for oss å være tilstede som bank. Sammen får vi ting til å skje.

TILLITSVALGTE I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

REPRESENTANTSKAPET

INNSKYTERVALGTE:

Område 1. Aurskog-Høland, Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby og Ås

Åge Grønneberg
Peer Olsen
Varamedlem: *Lars Erik Nygård*

Område 2. Moss, Rygge, Råde og Våler

Thor Sanderød
Inger-Lise Skartlien
Varamedlem: *Arild Ruver Andersen*

Område 3. Fredrikstad og Hvaler

Peter T. Hansen
Hilde Porsmyr
Varamedlem: *Christian Fredrik Rybom*

Område 4. Halden, Sarpsborg, Aremark og Rakkestad

Pål Scott Hagen
Monica Carmen Gåsvatn
Varamedlem: *Gunn Mona Ekornes*

Område 5. Askim, Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Eidsberg, Trøgstad, Marker og Rømskog

Jarle Huseby
Inger Line Schi
Varamedlem: *Elisabeth Torskenæs Krusinski*

EGENKAPITALBEVISEIERVALGTE:

Per Stubstad Wiik
Ragnhild Sofie Lundebjerg Grimstad
Just Erik Næss
Carine Engen

Tollef Myrvang Jensen
Bjørn Elvestad
Hans Olav Bjerketvedt

Liv Monica Lundberg
Kjell Hagen
Erling H. Nord-Varhaug

Varamedlemmer:
Kjell Kåsin
Arne Martinsen

Tore Carlsen
Margareth Gjersøe

Johnny Trandem

TILLITSVALGTE I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS (forts.)

VALGT AV DE ANSATTE:

Mona S. Magnussen
Jan Egil Ellingsen
Elisabeth Snerlebakken
Erik Pedersen
Trine Hansen

Varamedlemmer:
Per Ivar Snarberg
Jom Gangsøy

STYRET:

Per A. Lilleng, leder
Håkon Magne Knudsen, nestleder (ut 13.04.2016)
Tormod Melnæs, nestleder (fra 13.04.2016)
Einar Andreas Brevig (ut 13.04.2016)
Vidar Løfshus (ny 13.04.2016)
Thorleif Hersleth
Tom Ragnar Pettersen Grip
Cathrine Krogs vold (ut 13.04.2016)
Tove Mangård (ut 13.04.2016)
Elin Cathrine Hagen (ny 13.04.2016)
Janne-Gerd Kanebog (ansattes representant)
Øystein Ulrich Larsen (ansattes representant ny 13.04.2016)

Varamedlemmer:
Lise Arvesen (ut 13.04.2016)
Ellen Vanem Bjerregaard
Bente Tandberg
Espen Glomsrød (ut 13.04.2016)
Tone Lilleng Fjærvold (ut 13.04.2016)
Trond Staff (ansattes vararepresentant)
Lene Zimmermann Gjermundsen (ansattes vararepresentant ny 13.04.2016)

REVISJONS- OG RISIKOUTVALGET:

Tormod Melnæs, leder
Elin Cathrine Hagen
Thorleif Hersleth

KOMPENSASJONSUTVALGET:

Per A. Lilleng, leder
Tom Ragnar Pettersen Grip
Vidar Løfshus

SpareBank 1-alliansen

SpareBank 1-alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1-bankene i Norge samarbeider gjennom SpareBank 1 Gruppen, SpareBank 1 Banksamarbeidet DA, deres datterselskap og andre felleseide selskap.

SpareBank 1-alliansen er Norges nest største finansgruppering. Alliansen består av 16 selvstendige banker som er fullverdige leverandører av finansielle produkter og tjenester til privatpersoner, bedrifter og organisasjoner.

Av de 16 selvstendige sparebankene i SpareBank 1-alliansen er:

- 6 børsnoterte egenkapitalbevisbanker
- 8 tradisjonelle egenkapitalbevisbanker
- 1 aksjesparebank
- 1 forretningsbank

Disse 16 selvstendige bankene er sammen om SpareBank 1-alliansen:

SpareBank 1
BV

SpareBank 1
Ringerike Hadeland

SpareBank 1
SMN

SpareBank 1
Lom og Sjøk

SpareBank 1
Modum

SpareBank 1
Nøtterøy-Tønsberg

Bank 1
Oslo Akershus AS

SpareBank 1
SR-Bank ASA

SpareBank 1
Søre Sunnmøre

SpareBank 1
Hedmark

SpareBank 1
Gudbrandsdal

SpareBank 1
Hallingdal Valdres

SpareBank 1
Nord-Norge

SpareBank 1
Telemark

SpareBank 1
Østfold Akershus

SpareBank 1
Nordvest

SpareBank 1-alliansen (forts.)

Alliansen har etablert en nasjonal markedsprofil og utviklet en felles strategi for merkevarebygging og kommunikasjon. Den markedsstrategiske plattformen danner også basis for felles produkt- og konseptutvikling. Markedsinnsatsen er i hovedsak rettet mot personmarkedet, små og mellomstore bedrifter samt forbund tilknyttet LO. Både bankene og produktområdene hevder seg godt i konkurransebildet, og resultatutviklingen er god.

Kundene skal oppleve at SpareBank 1-alliansen er den beste på nærhet, lokal forankring og kompetanse. Totalt har alliansen ca. 7000 medarbeidere, hvorav ca. 1200 er tilknyttet SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet med datterselskaper.

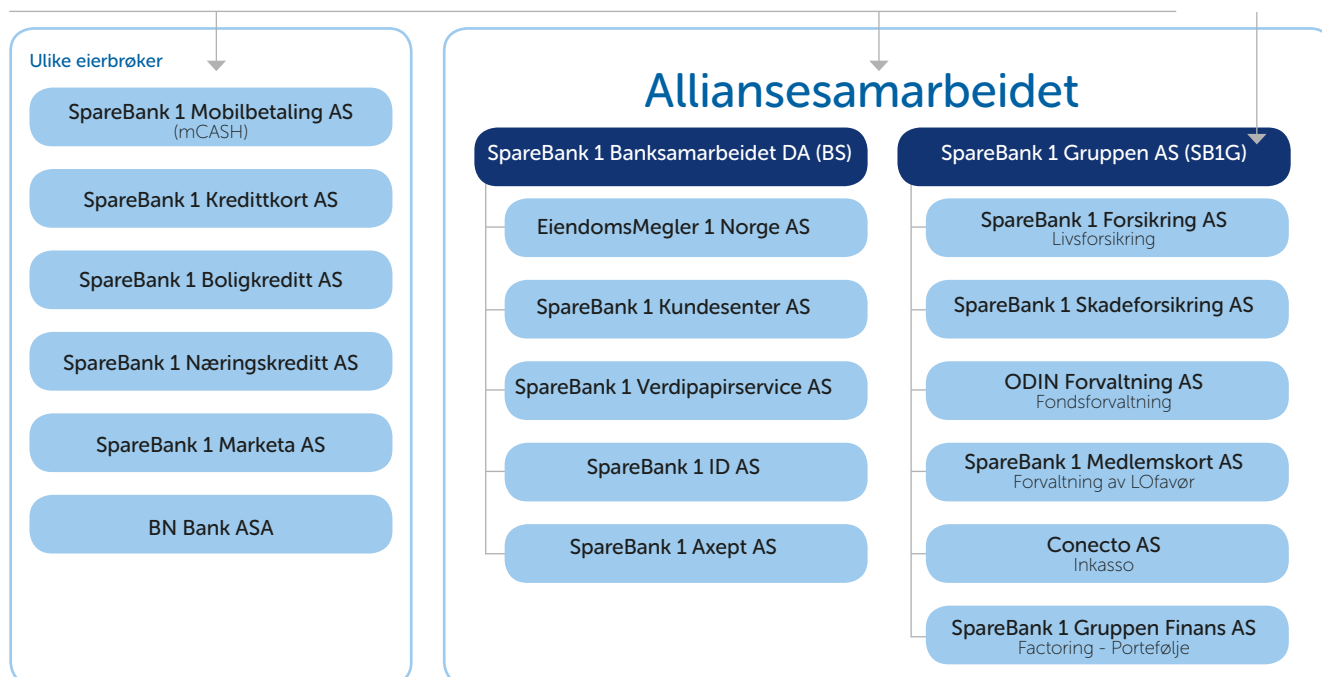
SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet utgjør Alliansesamarbeidet. Hensikten med Alliansesam-

arbeidet er å levere attraktive produkter og tjenester med fokus på gode kundeopplevelser for å bidra til SpareBank 1-bankenes konkurransekraft og lønnsomhet, slik at de forblir sterke og selvstendige. Alliansesamarbeidets visjon er: Attraktiv for kundene og bankene.

SpareBank 1 Banksamarbeidet leverer forretningsplattformer og felles forvaltnings- og utviklingstjenester til alliansebankene som kunder, og bidrar til at felles utvikling og felles aktiviteter gir bankene stordrifts- og kompetansefordeler. Selskapet eier og forvalter også alliansens immaterielle rettigheter under det felles merkevarenavnet SpareBank 1.

SpareBank 1 Banksamarbeidet utvikler og leverer felles IT/mobilløsninger, merkevare- og markedsføringskonsepter, forretningskonsepter, kompetanse, analyser, prosesser, beste-praksis-løsninger og innkjøp.

Alliansepartnere/eiere:

SpareBank Østfold · Akershus

Postboks 130, 1501 Moss
Kongensgate 21, 1530 Moss
Telefon: 05700
Telefaks: 69245710
Email: epost@sparebank1.no
www.sparebank1.no/ostfold-akershus